

EDA JITZOVSKÝ

HRDÁ SRDCE

STUDENTSKÝ ROMÁN

EDICE JITRA PRAHA

Pondělí začínalo krásně, aspoň na obloze pěkně modře, jinak svatý Kryšpín není patronem příliš oblíbeným u studentů, spíše naopak, když tak páni profesori mluví o ševcovině.

V oktávě bylo rušno. Hoši se scházeli ve třídě a za každým nově příchozím bouchly dveře. Inu, čím budete zavírat, když v jedné ruce máte odřenou aktovku, čím starší tím úctyhodnější, a ve druhé držíte čepici nebo klobouk.

Ve třídě je jako v židovské škole, tohle je také odborný výraz pánů profesorů, ale kde k této zkušenosti přišli, není známo, protože v žádné židovské škole nevyučovali — prostě ve třídě je pekelný hluk. Každý mluví, co chce a jak hlasitě chce. Hoši se hádají a oceňují sportovní výsledky včerejší neděle, jen ženští, ale nikterak svatí tři králové si něco tajemně šeptají; asi o ctitelích, neboť o módě se dá mluvit nahlas.

Zvoní — nějakým zázračným způsobem to vždy někdo zaslechne — a studenti pomalu sedají do lavic, zatím totiž seděli na lavicích. Vtom se ve dveřích třídy objevil udýchaný hoch. „Haló, Patriku, kdo tě honí?“

„Hoši, mně se zdá, že se dnes na nás šíje nějaký pytel.“

Patrik James vystrčil ještě jednou opatrně hlavu ze dveří, které však ihned zavřel, a ubíhal ke své lavici.

Dveře se zvolna otvírají a vchází vysoká postava ve starém, na loktech značně ošoupaném žaketu a v kalhotách, stářím se lesknoucích.

Třída hledí na známou postavu jako na přízrak, ze zadních lavic se ozývají nesmělé a úzkostné hlasy: „To musí být omyl! Ted' má být děják!“

Profesor sedá za katedru a opatrně zvedá krovky svého žaketu.

„Pero! Dnes jsou hodiny přehozeny.“

No jo, přehozeny! Ale to není jenom tak, většina si přes dějepis teprve chtěla napsati matiku! Profesor vylovil z jedné bezedné své kapsy starý ošumělý notes. Jediná moucha, kterou ve třídě ještě lovci nezabili, ve-sele bzučí na okenním rámu. Potvůrka, jako by se smála ztichlým lavicím, jichž obyvatelé si netroufají ani slinu polknout, aby snad na sebe neupozornili majitele toho strašného notesu.

„Václav Horák — k tabuli!“

Venda stojí v lavici, docela resignovaně, už se mu nic horšího nemůže stát, blesk již udeřil. Nejraději by se dobrovolně vzdal walk ower.

„Tak už abyste tady byl!“

Venda jde a zůstává na kraji stupně stát.

„Kde máte domácí cvičení?“

Následuje neslyšná odpověď rtů, vlastní jenom studentům.

„Sednout!“ — To byl první technický knock out, čili koule obecná, a za ním následovaly čtyři další. Toho měl Kunibert Cerba tak právě dost a vyřítil se k lavicím. Začala vždy obávaná inkvisice, koule padaly po lavicích. Byla to hrozná bilance a pan profesor celý zpocený a zničený usedal za katedru.

„Jamesi, povězte, jak to, že ani vy nemáte přípravu?“

Patrik vstává, on přípravu má, ale schválně řekl, že ji zapomněl napsat. Ví, nemá-li přípravu on, Kubeš, Zeman a Viktorínová, že to nedopadne tak špatně.

„Včera bylo, pane profesore, v Karlovicích posvícení.“

„A to jest vám hloupé posvícení milejší nežli matematika?“

Patrik mlčí, ale v duchu se usmívá... venkovské koláče, od tří hodin odpoledne již veselá tancovačka, koníčkové kolotoče, smějící se děvčata, pak večerní cesta domů podél řeky a lesíkem, hraničícím s anglickým městským parkem, za veselého zpěvu... In silvis resonant dulcia carmina... — Když se něco podobného povinně čte ve Filosofské historii, je pan profesor češtiny u vytržení, ale běda, kdyby to studenti chtěli napodobit. Ostatně každý „plagiát“ se trestá, ovšem jen tenkrát, když se vinníci dají chytit.

Zvoní! Ze sedmadvaceti hrdel se ozvalo osvobozující: aaach! „Pán v krovkách“ — to k vůli tomu žaketu tak nazývaný — sbírá svůj notes. Ve dveřích se ještě obrací: „Mně se zdá, že v tom vězí něco jiného než posvícení, ale já vám na to přijdu — vy bando jakási!“

Třída mlčí, několik hochů se usmívá... že by Kuni- bert Cerba tušil...?

Přestávková veselost se nějak pomalu rozvíjí. Ke cti oktávánů budiž řečeno, že nepřijímají tak snadno profesorské „koule“. Jsou to kluci všemi mastmi mazaní, o nějakou tu kouli jim nejde, od primy do dneška jich už mají pořádnou zásobu, ale profesor Cerba je vlastně jejich gymnasiální táta, třídní od primy, morous, ale dobrák. To co dnes, to již mu velmi dávno neprovedli. Oktavány to mrzí, ale jeden před druhým to neukáže...

Přišel němčinář. Podepsal se do třídnice — prasátkem! Je to jeho obvyklý podpis a pana ředitele může mrtvice ranit, když vidí tak značkovanou třídní knihu. Pan profesor za to nemůže, neboť per se dvěma nožičkami bývá ve třídě citelný nedostatek.

„Also... zur Tafel... Šimek!“

Šimek vyskakuje a kope souseda. „Dej sem, Franto, piják, já mám ještě mokrá slůvka.“

„Also...?“

„Prosím pěkně, dnes ne, pane profesore... až příště, já budu víc umět...“

„Ale jen pojd'te, já vám nic neudělám.“

„Co je to třeba živý plot?“

„Die He — he... hexe...“

„Ne, to je čarodějnice; tak dále... Co je to podloubí?“ — Ticho. —

„Sím, sím... to nevím.“

„Tak a jak se řekne hrozen?“

„Der... ne das... die Wein... Weinstube.“

„Tři slovíčka a nic! Třikrát nic umorilo osla. Séééd-něte si.“ — „Čtete báseň Der Sänger a pěkně s citem, Otavský!“ Třídou se nese pomalý, často zadrhující hlas...

V poslední lavici někdo polohlasitě zívá. Venda Horák a Rudi Kníže se hádají. Venda je Spartán, Rudi Slávista.

„Vy jste mi kabrnáci! 2:1 porazit Náchod a doma na Slavii.“

„No však Sparta měla též dřinu s Kladnem. 3:0, co je to?“

„Co kecáš 3:0 — 5:0 vyhrála včera Sparta!“

„Ty nemáš všech pět pohromadě. 3:0! Stálo to v Lidovkách.“

„Eh, Lidovky, máš číst Pondělní list, tam je to černé na bílém, že Sparta vyhrála rozdílem třídy 5:0.“

„3:0!!“

„Dost, Otavský; dále čte Kníže. No tak, bude to? Welch reicher...“ Rudi opakuje „Welch reicher... reicher...“ to hlasitě, ale potichu dodává „hrome, kde je to zas?“

„A hleďme, hleďme, pán nedává pozor.“ Profesor jde do uličky.

„Copak jste tady dělal?“

„Nic.“ — „Ano, ovšem, hm, my se tady moříme a on nedělá nic. A to by bylo pěkné. Tohle si musíme poznamenat.“ Objevuje se notes.

Rudi Kníže usedá a obrací se ke šklebícímu se Vendovi.

„Máš pravdu, tedy přece 5:0!!“

Hlavní přestávka. Vše se hrne na velký ústavní dvůr. To se ovšem neobejde bez nadávek a pohlavků. Což si takový kvintán může nechat líbit, aby mu dovádívý primánek u dveří pomazal povidly nebo tvarohem na krající chleba kabát?

Jedenáct hochů si nasedalo na praskající plůtek, který odděloval dvůr od zahrádky pana ředitele, a tlumeně se o něčem bavili.

Kolem nich chodí promenující se štrůdl. Ti malí pohlížejí k jedenácti s úctou, vždyť se nebojí tak docela veřejně sedět panu řediteli na plotě. A malé žáby se učí už po nich házet očima. Těch jedenáct, to je elita gymnasia. Čtyři z nich jsou s vyznamenáním, ostatní dobří žáci, ale tohle naprosto nezakládá popularitu u studentů! Těch jedenáct to jsou nejlepší atleti na ústavě, nejlepší vykrúcači v tanečních a pak tropili ještě něco, co bylo na ústavě přísně zakázáno! Říkalo se o jedenáctce, že jsou to nafoukaní hoši, ale to byla jen pomluva závistivých duší. — — —

Patrik James byl na ústavě ideálem všech dívek, které se již uměly podívat na chlapce, a to byly sekundánky, které začínaly pořadí. Ale nebylo jim to nic platno, protože Patrik znal jediný dívčí ideál a ten právě nyní v pensionátu „Lada“ kousal do velikého jablka.

Patrik byl vysoké postavy, hezký obličej zdobily zvlněné vlasy a jeho úsměv byl tak milý a podmanivý, jak jen může býti úsměv osmnáctiletého hochy s čistým srdcem. Byl přímý a hrdý, ale nikdy pyšný, prostě typ studenta a sportovce.

„Hoši, co jsme provedli Kunibertovi, to mu již nesmíme udělat. Sedmdesát procent žáků nemá přípravu! To by rozčililo i samotnou trpělivost. Je to náš třídní

a přes své podivínství veliký dobrák. Každý z nás to musí vidět a cítit, že chce z nás něco udělat. A to, že nám plně nerozumí, není důvodem, abychom ho takhle zlobili. Vendo, ty jsi dnes začal tu kanonádu, proč jsi neopsal lístek, který jsem ti včera v Karlovicích dal?“

„Víš, Patriku, já pro samé tancování ani neměl čas. A potom, já za to nemohu, že byly tak hloupě přehozeny hodiny. V dějepise...“

„Když si usnadňujeme práci tím, že jeden vyhledá latinská, druhý francouzská slůvka, jiný vypočítá matematiku a pak si lístky vyměníme, je ode dneška povinností napsat přípravu doma a také se postarat o to, aby každý tomu, co napíše, dokonale rozuměl. Třídni si dobře všiml, že celá naše parta se octla v jeho notýsku, proto ta poznámka, když odcházel.“

Školník svolává velikým zvoncem žáky do tříd... Poslední zvonění je ovšem nejoblíbenější; tu hned následuje bouchání dveřmi, dupot nohou po rozvrzaných dřevěných schodech a mládež primánská i vyšší se žene skákajíc s posledních pěti schodů k východu.

Majestátní postava školníka s podúřednickou čepicí dělá pořádek. „Pomalů! Pomalů, pravím, nebo si tady ještě posedíte! Zatracení kluci, já vás... pan ředitel...“

Ale kdo zadrží příval mladých po pětihodinovém sedění v začernalých třídách, když venku volá zlaté podzimní slunko k posledním míčovým hrám?

Z čísla 23 v ulici Pavla Křížkovského vyšli dva hoši, Konrad Zeman a Alex Krátký. Nesli dva úplně stejné kufříky, kráčeli vesele, neohlížejíce se, a proto uniklo jejich pozornosti, že ve větší vzdálenosti jde někdo za nimi. U mostu se k nim přidružil Bruno Přikryl; když trojice došla k anglickému parku, vystupovalo právě z tramvaje pět hochů, Patrik, Rudi, Tomáš Jelen a Matěj Solař. Několik veselých „Nazdar“ a hoši zabočili na vedlejší topolovou alej, která končila železnými vraty.

Krátký hvizd a vrata se ihned otevřela, Jenda Marek čekal spolužáky.

„Ještě nejsme všichni!“

„Ale jo. Otta Müllerů a Jarda Kubešů již zde jsou.“

Vrata za skupinou hochů zapadla a těžký klíč zaskřípal v zámku. Z nedalekého křoví vystoupila opatrně černá postava.

„Hm! Tohle je přece hlavní skladiště továrny na hedvábí »Silk«. Co tady ti hoši dělají... a ty na vlas stejné kufříky... aby tak!! — Ale ne, to není možné, něčeho opravdu zlého nejsou ti hoši schopni! Je to sice banda jakási, ale... přece jen dobří hoši...“ — A tu se pan profesor Kunibert Cerba zakabonil, to přece nejde, aby tak pěkně smýšlel o těch, kteří ráno... a objevil se notýsek. Zapsáno osm jmen — a poněvadž třídní znal celou partu — připsal další tři jména a udělal k nim otazník. — — —

V převlékárně továrního klubu se stalo z jedenácti podezřelých chlapců s kufříky jedenáct kopáčů v černých dresech.

Brankář Alex vykopl míč, který s dunivou ozvěnou dopadl doprostřed hřiště, a trénink započal. Míč měnil každou vteřinu své místo na hřišti a byl jako bomba posílán na branku, kde se čiperný Alex chvílemi krčil jako kočka, aby se hned zase natáhl jako pejsek, když vylézá z boudy. Takhle popisoval Alexe šprýmař Rudi, jenž Alexovi dal také přezdívku „viržinko“. Alex nekouřil viržinka, ale to se vztahovalo na jeho umění v brance, v níž prý „chytal jak mokré viržinko“.

Hoši cvičili dribling. Útok hrál proti vlastní záloze a obraně. Rudi byl nejen výborná levá spojka, ale také znamenitý řečník, a když mu Matěj Solař na křídle dlouho nepřihrával míč, tu se na něho rozkřikl: „Matěji, nedribluj tolik, zauzlíš si nohy a pak je nerozvážeš!“

V tom okamžiku se míč nesl krásným obloukem přes

branku, ale nikdo po něm nešel, smích olupoval o síly. Matěj měl totiž pravé jezdecké kalhoty a při driblingu se mu soupeři v těch křivých nohách těžce vyznali a Matěj obvykle v soubojích podržel míč.

Matěj se také smál Rudiho vtipu, věděl, že ho nikdo nemá v úmyslu urážet. A proč by se kluci nesmáli? Matěj ví, že má nohy jako délesloužící u dragounů, ale nijak mu to nevadí. Ostatně Rudi sám má nos jako Cyrano z Bergeracu a kdyby mu míč náhodou spadl na nos, tak se napíchne a vypustí duši.

Mnoho lidí se baví na účet jiných šeptem, studenti hlasitě, a jsou snad proto horší?

Sluníčko se již poroučelo pro tento den, když deset kufříků opouštělo železná vrata. Z fotbalového stadia bylo jen pár kroků na ulici a do vnitřního města, ale hoši volili zadní vchod k továrnímu skladišti, kde otec Markův byl správcem, z opatrnosti...

Oktáva — to bylo čtyřadvacet hochů, vytáhlých i krátkých, většinou štíhlých a pak tři děvčata, tak hezká, že by při pohledu na ně zbledly závistí i Afrodite, Venus a Hator. Ostatně, již jste někdy viděli nehezkou studentku? Všichni dohromady byli plni života s věčným úsměvem a věčným šibalstvím v očích. V každé třídě hraje někdo prim, v oktávě to byl již nepřetržitě od kvinty Patrik James. Prímý hoch, naprosto ne šplhoun — ač byl jistě nejchytřejší ze třídy. Jeho sebevědomí a ušlechtilá povaha přitahovala slabší, nerozhodnější hochy, na které měl velký vliv, dobrý vliv, protože sám byl dobrý. Oktáva byla třída, ve které se dosti užívalo zoologického slovníku a hlavně třídy kopytníků, ale to byl jen flatus vocis. Ve třídě se však nemluvalo oplzle a chlapeci netloukli děvčata.

Profesor Cerba, třídní v oktávě, poznal za uplynulých sedm let dokonale své žáky. Říkal jim sice: bando ja-

kási — ale to bylo pohlazení, nikoliv úder. Nikdo netušil, jak toužebně vždy čekal konec velikých prázdnin. A když zase po prvé měl před sebou tu bandu jakousi, jak poznal na každém změnu. „Müller trochu ztloustl, Kubešovy vždy bledé tváře mají krásnou barvu, hnědou a zdravou. Gisa Viktorínová, hm, z té již bude celá žena, jak se pěkně vyvinula, a bylo to takové kuřátko v primě, hlásek jako konipásek, vždy pěknou zástěrku, ale ta hezká kukadla již měla tenkrát. A tamhle Rudi Kníže, ten rošťák si nechá už růsti vousy pod nosem! Ach ano, na těch dětech vidíš, jak stárneš, Kuniberte...“ Starý profesor však netruchlil, ale milým úsměvem pohladil všech sedmadvacet ve své třídě. „Zaplať Pán Bůh, jsou zde zase všichni a zdraví!“

Profesor Cerba byl velikým nepřítelem kopané. A právě dnes se ve sborovně o ní zase mluvilo.

„Co už na tom ta mládež může mít: kopat do míče! Štěstí, že na našem ústavu je tahleta hra zakázána.“

„Ale hoši kopou,“ prohodil profesor tělocviku.

„Tak se jim to znovu zakáže a přestupky budou přísně trestány!“

„Zakázat jim můžeme hrát v klubech, ale jinak jen velmi těžce...“

„A to bych se na to podíval! Moji oktaváni, ti si vůbec nekopnou!“ Několik mladých profesorů s námahou potlačilo úsměv.

„Viděl jste již někdy, pane kolego, pěkný fotbalový zápas, hraný amatérskými mužstvy?“

„Chraň Bůh!“

„Není na tom nic špatného, tím méně surového, když se hraje přísně podle pravidel. Že odsuzujete ten nešvar s obrovskými gážemi profesionálů, je více než správné. Peníze často kazí dobré mravy a v tomto případě úplně znešvařují krásný sport. Hra míčem vždy se nejvíce zamlouvala klukům, proto kopaná není ničím nepřírodným anebo nehodícím se pro mládež. Dokud

se hraje s nadšením a radostí z pohybu, nemůže mít kopaná demoralisující vliv na mládež. Mluvím ze zkušenosti.“

Profesor Cerba odpověděl jen nedůvěřivým: „Hm —“

Tenhleten football již několikrát pokazil Cerbovi náladu. Viděl, že mládež tomu na všech koncích města holduje, ale nemohl se s tím smířit. Hráli umazaní kluci, hulákali přitom a zdvihali mračna prachu... Ne, tohle není pro slušné chlapce.

Takovou samomluvu vedl starý matematik, když sestupoval po schodech do přízemí, aby kvartány převedl konečně přes ten pons asinorum, to je totiž Pythagorova věta. Kdo ji neumí, stojí ještě na tom oslím mostě a je tedy sám...

Šel mimo černou tabuli, na niž psáti bylo vyhrazeno jen panu řediteli a profesorskému sboru, ale nepovšiml si záhadného nápisu:

— *Ds. 3. Calcio Rap.* —

Na hřišti F. K. Rapid bylo živo, hrálo se tam semifinale místního středoškolského mistrovství.

Právě nastoupila jedenáctka učitelského ústavu, za ní vběhlo na hřiště gymnasium, representované — oktávou.

Za bariérami byly dva velmi početné tábory, které se od prvního soudcova zapísknutí hlasově potíraly.

„Kantoři“ přáli svým zelenobíle pruhovaným a hodně se po mladoučitelsku vytahovali na gymnasty, jichž jedenáctka měla bílé trenýrky a černá trička.

Na zeleném trávníku byl sváděn rychlý boj o míč, zvláště kantoři šli do hry s vervou. V 8. minutě vstřelil Rudi do tyče a odražený míč dal Venda Horák vedle. Pruhovaní podnikají rychlé útoky, ale Alex chytá bezvadně. Hra se pohybuje většinou uprostřed hřiště, síly se zdají vyrovnány, ale jen zatím, gymnasium ještě nehraje plným tempem. Patrik v centhalvu tlačí útok stále kupředu a Rudi s Matějem na křídle pěkně pro-

cházejí soupeřovou obranou, ale střílí se, bohužel, jen Pánu Bohu do oken. Konečně ve 32. minutě dal Matěj Solař z křídla točenou střelou první goal.

Fandové gymnastů hned ovšem důkladně provětrali hlasivky. Hrálo se jenom 35 minut a soudce odpískal poločas.

V přestávce se hoši umyli a učesali. Nejsou primadony, ale mezi diváky je mnoho nadějných slečen učitelek, profesorek, lékařek! Zatím dostávají tyto mladé dámy občas pojmenování po exportním zboží jisté vesnice nedaleko Prahy (Libuš — husy), ale to jim nevadí. Vystříčí za pány profesory po tomto negalantním pojmenování svůj malý špičatý jazýček a tím je učiněno zadost ženské pomstychtivosti.

Mužstva nastupují k druhé půli.

„Rudi, dávej lepší pozor na střelbu.“

„Já vím, Patriku, píšu dnes na branku hůře než při latinské komposici do sešitu, a to již něco znamená.“

Gymnasium mělo výkop a vrhlo se nadšeně do hry. Rudi podal Matěji, ten utíkal s míčem až k rohovému praporku, odkud bezvadně přihrál před branku a Zeman hlavou umístil druhý goal. Pak přišli ke slovu zase kantoři a podařilo se jim Mikulíkem snížit score na 2:1. Tím však vystříleli svůj prach. Patrik stále tlačí svůj útok kupředu a bezvadně přihrává.

V 15. minutě se uvolňuje Kubeš a jeho střela je v síti. 3:1! Přivrženci oktávy jásají. Gymnasium udává nyní ostré tempo, jemuž méně sehraní a cvičení hoši z učitelského ústavu podléhají. Ve 23. minutě po kopu z rohu střílí Patrik dlouhou bombou ostře pod tyč čtvrtý goal. Hned vzápětí jde prudká střela Rudiho do tyče za zklamaného „aách“ nadšených diváků. V dalších minutách předvádí oktáva krásnou kombinační hru, která jest zakončena pátou brankou, když Zeman přímo ze vzduchu proměnil bezvadné přihrání Matějovo. 5:1! Studenti z nižších tříd vyhazují radostí klobouky a čepice

do vzduchu, křičet již nemohou a dlaně od potlesku již také pálí.

Ve 34. minutě prochází Rudi z poloviny hřiště na vlastní pěst a střílí krásnou ranou pod břevno šestý goal. Minutu nato končí soudce zápas a s ním již třetí vítězství oktávy o místní středoškolský pohár. Gymnasium jde do finale! A to bylo hlavním předmětem rozhovoru studentů, jimž záhadný nápis na černé školní tabuli nebyl žádným rebusem. To dokazovala návštěva zápasu.

Pod sprchami v klubovně Rapidu je veselo, hráči se umývají a stříkají teplou i studenou vodou. K teplé sprše přichází kapitán kantorů a Rudi neodolal, aby si ho nedobral.

„Poslyš, Mikulíku, tak kdo je nyní tou studentskou elitou v městě? Dostali jste to v lehké atletice, ve wolleyballu, nyní v kopané a v sobotu vám ukážeme »Sabinae raptae« a bude konec tomu vašemu vytahování u děvčat.“

„Co mluvíš o sobotě? Snad nemyslíš naši půlkolonu? Na tu se nikdo z vás nedostane,“ odsekl posměšně Mikulík. Rudi, který vypočítávání úspěchů gymnasistů myslil jen škádlivě, pohlédl nyní pátravě na Mikulíka.

„Jak to myslíš, že z nás tam nikdo nebude?“

„Dobře! Nebude vám tam povolen přístup.“

„Coooože? Mikulíku, neblázni! Dosud jsme byli s hochy z učiteláku vždy dobrými kamarády. Jestliže je to tvá práce, abychom nesměli na půlkolonu — pak si dej dobrý pozor a nesplet' se!“

Nastalo ticho, bylo slyšet jen šplíchání vody a šustění ručníků. Rudi se rychle oblékl a hledal Patrika, ale ten již opustil klubovnu.

Patrik James doběhl domů se převléci, má schůzku a v pumpkách a ve sweatru nechce jít k pensionátu; Jitka je vždy vkusně oblečena.

Patrik si utahuje kravatu a obléká kábat. Maminka,

gymnasium a sport, to byl dosavadní svět Patrikův. Jeho otec, dr. Patrik James, se stal obětí svého povolání. Byl teprve krátkou dobou státním zástupcem, když byl v soudní síni těžce postřelen mstivou milenkou vraha odsouzeného na doživotí. Těžkému zranění brzy podlehl; to bylo Patrikovi osm let, ale jeho mladá, krásná maminka se přes četné a velmi výhodné nabídky neprodala a žila jen pro své jediné dítě. Zahrnula svého syna tou nejlepší péčí, velikou, ale střízlivou láskou. Ukazovala mu později stinné a vážné stránky života, ale vzdalovala ho od přímého styku s nimi. Chtěla, aby mládí jejího syna bylo dlouho bezstarostné, čisté a krásné. Patrik svoji maminku také hluboce miloval a oba žili jen sobě. Paní Jamesová po smrti svého muže nikdy nešla do společnosti ani do divadla a také nikdy již na sebe neoblékla šat veselých barev. Nevyhýbala se však lidem a městská chudina by mohla o její dobročinnosti mnoho vyprávět.

Láska matky k dítěti je jako nejcitlivější stroj, pozná každou změnu. Patrik se nikterak nezměnil, byl k ní stejně pozorný a milý a přece jaksi cítila, že se s ním něco děje a nebyla by ženou, aby neuhodla, že příčinou toho může být zase jen žena. Čekala, že se jí Patrik svěří, dosud jí říkal všechny své myšlenky, ale tentokrát mlčel.

„A kam se chystáš, Patriku?“

Hoch byl touto otázkou velmi překvapen, chvíli mlčel, ale pak přece pravdivě odpověděl:

„Jdu k pensionátu Lada, čekám tam na Jitku.“

„Odkud znáš to děvče?“

„Z tenisu. Děvčata z pensíku hrají na gymnasijském dvorci. A Jitka je takové hrozně plaché děvče, nechtěla napřed hrát ani se mnou v mix-doublu. Ale hraje skvěle, Rudi s Micou chtěli puknout zlostí, když to po prvé s námi prohráli. Jen nerad jsem dosud hrával smíšené zápasy, ale s Jitkou je radost hrát; běhá či-

perně za každým míčkem a když něco zkazí, neříká pardon, ani nehubuje na raketu. Ona je, víš, docela jiná, než všechny ostatní. — Ale, mami, já již musím jít, abych nepřišel pozdě...“

„Tak běž.“ Paní Jamesová ho propustila s úsměvem, co mu měla také říci? Měla začít s prudkými otázkami: kdo je to, co je to zač a z jaké rodiny? Měla mu zakázat s ní mluvit?

Ne, paní Jamesová byla příliš rozumná matka. Věděla, jak svého syna vychovala. Pravda, je mlád, ale právě proto nemůže rozumět lásce a jistě jí nerozumí. Je to u něho obdiv, co přináší té neznámé dívce, úcta a milé kamarádství. V tom nemůže býti nebezpečí. Její hoch je tak jemný a ušlechtilý. „Má moji výchovu a otcovu povahu.“

A zde upadla paní Jamesová do vzpomínek na své mládí. Také byla děvčetem z pensionátu a Patrikův tatínek byl tehdy vysokoškolákem a vídala se s ním jen o svátcích a prázdninách. „Jak dlouho jsme byli kamarády, než on poznal, že jsme si něco víc a že mne má rád! A Patrik nebude jiný. Bude tomu děvčeti věrným kamarádem, bude jí prokazovat všechny ty drobné úsluhy a pocty romantického rytíře, bude jí ochráncem, když je hezká, bude na ni hrdý před kamarády, skočil by pro ni do vody, do ohně, natloukl by každému, kdo by o ní řekl křivé slovo... ano, takoví jsou chlapi. Při tom je pro ně děvče jen hezkou loutkou a když se na konci školního roku rozejdou, nu — sejde s očí, sejde s myslí. Tak je to nejlepší a nejsprávnější, smýšlejí-li tak obě strany. Je však veliký rozdíl mezi sedmnácti-, osmnáctiletým hochem a dívkou. Děvče je citové a je v tom ohledu daleko před chlapi. Co když se do toho svého rytíře zamiluje opravdu? Ale na štěstí jsou dnešní dívky značně povrchní. Bohužel, ta nepatrná výhoda povrchnosti je daleko přetížena chybami, které z té vlastnosti vznikají. Povrchní děvče má slabé

mravní zásady, nezná ušlechtilou hrdost, ale jen prázdnou pýchu; zaměňuje svůj osobitý, něžný dívčí půvab sexappealem, odkoukaným v biografech a operetách, který jest snůškou koketerie, malířského umění a nestoudnosti. Věřím, že si Patrik nevybral za kamarádku povrchní děvče, ale kdož ví, ve svém mladém nadšení je s to v každé hezké tvářičce viděti skutečného anděla. A před takovými povrchními andílky ho musím chránit. Chci vidět to děvče, a poznám-li, že je povrchní, nesmí se s ní Patrik stýkat, mohla by býti pro něho nebezpečím. Ale když to bude hodné děvče? Nu, pak mu nebudu bránit, aby se s ní ušlechtilo bavil, aby šli spolu na procházku. Jednou se jistě přiblíží k ženě. Čím později, tím lépe, ale po prázdninách jde do Prahy a to unikne mému vlivu; raději si ho po té stránce vyzkouším zde.“ Paní Jamesová se mírně usmála, přistihla se, že je též trochu zvědavá na Patrikův vkus. — — —

Minuty prchají, Patrik netrpělivě přešlapuje na rohu Karlovy třídy a nakukuje do ulice M. D. Rettigové. Jitka se nikdy neopozdí a dnes už je deset minut přes. Konečně se objevuje její postavička v goticky řešeném vchodu. Patrik zapomněl na dlouhé čekání, je samá radost, když tu, och, jaký to přízrak — za Jitkou se objevuje velmi obtloustlá postava vychovatelky Cibulkové... a nyní Jitka pěkně vedle ní cupitá opačným směrem k náměstí.

Tomu již Patrik nerozumí, ale opatrně zpovzdálí sleduje nerovnou dvojici.

Na rohu další ulice se Jitka letmo ohlédla a pak za ní zvolna k zemi padá bílý papírek.

Patrik se rozbíhá sprintem, nevidí udivených tváří chodců, kteří marně přemýšlejí, proč se ten mladík najednou tak zjančil, ale již je u papírku, jímž si začal pohrávati větrík. Na utrženém listu z notýsku bylo v rychlosti načrtnuto: „Nesmíme ven, vymluvila jsem se na švadlenu, ale vychta se rozhodla jíti se mnou. Ted’

mi nezbyvá než si opravdu dát někde ušít šaty. — J.“

Patrik ještě během udýchaný ze sebe nic nevypravil než: „No — nazdar!“ Takové zakročení vyšší moci nečekal.

Kolem sedmé hodiny bylo možno najíti vždy některé členy jedenáctky ve stínu veliké městské věže uprostřed náměstí. Dnes již tam byli všichni v půl sedmé. Jako poslední přichází právě Rudi Kníže.

„Už to mám, je to práce Mikulíkova. Byl u ředitelky Lady, něco tam na nás asi nalhal a tak prý bude tentokrát jejich půlkolona uzavřenou společností. Také děvčata nesmějí najednou ven, ale na tohle se podíváme. Nyní teprve na tu půlkolonu půjdeme.“

„Odkud to vše víš?“

„Jedno děvče z třetího ročníku mně to řeklo. Mikulík a několik jemu podobných to dělají na svou pěst. Většina kandidátů o tom ani neví.“

„Mně se zdá, že ti chce Mikulík vyfouknout Micu. A kdo potom bude dělat módu a honit po městě vodu, když...“

„Matěji!“

„Rudi, poslyš, my ještě dnes musíme mluvit s dívkami. Je nás zde sedm, co máme v Ladě taneční partnerky.“

„Hm — taneční partnerky! To není zlé, sestřenicím již dávno nikdo nevěří.“

„Matěji, ty budeš mít ještě dnes nabouraný zpěvník, jak nedáš pokoj.“

„Nechte, hoši, škádlení; nyní se rozejdeme, ale v devět hodin se opět sejdeme u rondelu v parčíku za Ladou.“

„Co tam budeme dělat?“

„Uvidíte...“

Hoši se scházeli jako spiklenci, jeden po druhém z různých konců města, ale pokašlávali a škrtali podráž-

kami; mělo to svůj význam — vyplašiti párky.

„Teď jsme všichni. Půjdeme k pensíku, ovšem ne celá banda, rozdělíme se. V devět zhasne »stará« všechna světla a dívky musí spát. Rudi, Venda, Jarda a já vylezeme na stromy a budeme se snažit nějak dorozumět se s děvčaty...“

„A to já jdu též s vámi,“ hlásil se Marek.

„To nejde, Máňa je v druhém patře a my nesmíme křičet. Musíš počkat, až stromy dorostou k druhému patru.“

„Anebo si dej zavolat hasiče, ti mají tak dlouhý žebřík.“ Patrik rozdělil úlohy a hoši ojedinele nebo po dvou vyrazili...

Zadní část veliké pensionátní budovy hleděla do tiché uličky M. D. Rettigové, proto byly v této části pensíku umístěny ložnice interních chovanek. Chodník při budově byl lemován vysokými kaštaný. Druhou stranu ulice tvořil výstavní pavilon, nyní ovšem již smutná bouda, chovající divadelní kulisy, a dále tyčkový plot hřiště DFC.

Oba konce tiché uličky hlídali nyní tři hoši.

Dvě postavy běží rychle, ale neslyšně liduprázdnou ulicí. Dva skoky do výše, těla se chvíli houpají v temnotě a pak mizejí ve větvích. Za chvíli se to opakuje.

„Že jsme si nenasbírali nějaké drobné kaménky, jsme tři metry od okna, to bych se musel umocnit aspoň na třetí, abych na ně mohl zaklepat.“

„To by ti ovšem zase nic nepomohlo, protože kterákoliv mocnina jedničky je zase jedna, ale nemusíš se ani nechat násobit, já mám v kapse hrách.“

„Dej sem...“

V útulném pensionátním pokojíku je tma, ale nespí se, jak to domácí řád předpisuje. Tři dívky v pestrých pyjamech sedí každá na své posteli; jsou to: Jitka,

Mica a Slávka. Vzpomínají na pokažený den, který je připravil o tři randíčka.

„Co to jen dnes »starou« napadlo? Havel mi chtěl dnes přinést básničky, co na mne napsal, a zatím... hm!“

„Jeeé — Havel píše na tebe básně?“

„Co se směješ, Mico? Abys věděla, Havel je moc milý chlapec a ne jako tvůj Rudi! Ten se stará jen o puky na kalhotách a v dopisech ti píše zeleným inkoustem: Céro rozmilá... s dlouhým é a bez d, prosím, kluk před maturitou!“

„Heled', jak mně Rudi píše, to je jeho věc. Je veselý chlapec a já to mám tak ráda. Kdyby ti ten tvůj Romeo napsal na adresu: Z růže kvetoucí dívka, slečna, spanilomyslná slečna... eh, tak budeš asi v sedmém nebi. A Rudiho puky, hm, takové nemá ani anglický král!“

„Děvčata, nehádejte se o kluky!“ snažila se zažehnat hádku Jitka.

„A co bych se nehádala, Havel je prima kluk a... a... a...“

„A já Rudiho také nedám! Je nejhezčí kluk z celého města.“

„A to zase prrr! Rudi je snad největší švihák, ale nejhezčí je Patrik!“

„Ne, Rudi!“ — „Havel!“ — „Patrik!!“ — „Ru... děcka, co to bylo?“

„Padá to jako kroupy na okno.“

„Kroupy! Kde by se vzaly za tak teplého večera jako dnes?“

A zase to zabubnovalo na okně. Mica opatrně pokročila k oknu, ale vykřikla zděšeně:

„Strašidlo!“ — a skokem byla uprostřed pokoje celá se třesouc.

„Neblázni, Mico, kde by se vzalo strašidlo, vždyť žádná nejsou.“ Ale to ujištění neznělo moc přesvědčivě. Slávka zatím už byla pod peřinou, přikryta až přes

hlavu. Jitce se hrozně třásla kolena, když se opatrně plížila k zavřenému oknu.

Na stromě dloubl Patrik Rudiho do žeber: „Ted' jsi je postrašil a budou se bát otevřít okno. Co ti to jen napadlo, dát si dohořívající sirku do úst, ve tmě to vypadá opravdu k polekání.“

„Ale — mám radost, že jsem postrašil Micu, dělá moc ráda ze sebe hrdinku.“

Patrik se nezdržel úsměvu... a zase házel hrách na okno, které se konečně jen docela malinko otevřelo.

„Nazdar, Jitko, otevřete okno a nebojte se, to Rudi byl tím ohnivým strašidlem.“ —

Okno se rozevřelo. „Jo... ale... kde... jste?“

„Tady na stromě!“

„Ach!“ — Za pelargoniemi se objevily v měsíční záři tři hezké dívčí hlavičky.

„Rudi, počkej, ty kluku! Za tohle ještě dostaneš pořádně popapulidemus.“

„Nekřič, uslyší nás někdo a nemluv tolik nebo dostaneš jazyk jako Sokratova žena.“

Patrik zakročil a tak mluvili konečně o tom, co je přimělo na strom. Druhý strom se také již dohovořival s protějším oknem.

Najednou se na rohu zableskla svítilnička, zhasla a znovu se rozsvítila. Signál, že vzduch není čistý.

„A copak to tady děláte? Já vám dám svítit do oken na děvčata.“

„Vždyť jsou vysoko, tak na ně není vidět.“

„To je jedno, vy tu nemáte nic co svítit.“

„My jsme skauti a cvičíme Morseovy značky světlem.“

„A zrovna pod okny pensionátu. Jářku, hoši, domů, a hned.“

Třem neopatrným hlídačům nezbylo než říci uctivě: „Dobrou noc, pane inspektore“ — a zmizet.

Starý strážník Vondra, polichocen tím „inspektorem“, pomalu vykročil, aby prošel ulicí M. D. Rettigové.

Vondra by jistě přišel do panoptika Scotland Yardu, kdyby ho tam znali; jedna z figurek, která, když zmizí, je nenahraditelná, a proto ho nedávali do pense. Jednáctka ho znala od toho dne, co je maminky vyvedly za ruku po prvé bez kočárku na ulici. Tehdy jim byl Vondra bubákem. „Když nebudeš poslouchat, dám tě policajtovi a on tě zavře!“ Kluci brzy poznali, že s tím zavřením je to jen podfuk, a proto z ramene spravedlnosti neměli nikdy valného strachu. Ostatně rychlé nohy na vše stačily. Vondra nebyl z těch, který by se unáhlil. Vše pěkně pomalu, nač v životě pospíchat? V tomhle byl zajedno s městskou raritou — elektrickou tramvají, ta se také nikdy nezadýchala. Clifton, jak mu mládež říkala, neměl kromě hádek s trhovkyněmi a dopravy nachmelených obecních tatíků do jejich domovů žádnou práci. Velcí zloději v městě nebyli a na ty zahradní si má každý domácí držet psa, tvrdil Vondra. Pan „inspektor“ měl pod sebou ještě několik strážníků, a ti pracovali za něho.

Jen tihle studenti mu občas dělali hlavu. Za poslední jejich neplechu dostal od samotné paní ředitelky pensionátu pořádný nos. On přece není jasnovidcem, aby věděl už napřed, co má kdo za lubem. Nadstrážník Vondra došel zatím asi do půl ulice, když tu u divadelního skladiště viděl sedět temnou postavu.

„Hej! Kdo je tam?“

„Já.“

„A co tam děláte?“

„Nic.“

„Tak pojd'te sem!“ — Černá postava se pomalým krokem blížila ke Cliftonovi.

„Ale — ale — to je přece sousedův Matějček, a co tu děláš?“

„Už jsem vám, pane Vondra, povídal, že nic.“

„To nebude jen tak, nic se dá také dělat v posteli v tu dobu.“

„Když tedy myslíte, že koukat na okna a na hvězdičky je tak veliká práce.“

„A hled'me, on už také pálí za děvčaty. To musím povědět tvému tátovi a doma ti už vypráší kalhoty.“

Matěj měl vztek, že starý Clifton si nemůže navyknout jednat s ním jinak než jako se sousedovým Matějčkem, chlapečkem. Ale...

„To si to, pane Vondra, pletou, u nás se už dávno vyklepávají kalhoty. Ale poslyšte, pane komisaři, nešel byste kousek se mnou? Stavíme se v zadním šenku »U kozla« na pivo. Já vám mám žízeň!“

Pan komisař zkoušel jazykem patro, hm, bylo suché, jen co je pravda.

„Tak pojd'. Chlapče, ani bych neřekl, že už je z tebe takový studios. Inu, stárnu. Z tebe už je opravdový muž — no né!“

Matěj se ve tmě ušklíbl, ví, že za pivo udělá Vondra i díru do zákona, ale to pivo, které s Cliftonem vypije, mu ti čtyři na stromě budou muset zaplatit.

Když Matěj s policajtem zašli, otevřela se znovu na chvíli okna, ale již jen proto, aby zaznělo několik milých přání dobré noci. Hoši seskákali se stromů.

„Pojd'me, dáme se zadem přes hřiště DFC. Nestálo by za to, kdyby nás nyní v půl desáté někdo ze školy viděl.“

Čtyři černé stíny se vymrštily obratně na dřevěnou ohradu, za níž ihned zmizely. —

A co hochům řekli doma, když přišli tak pozdě?

„Že již jdeš, bude pomalu půlnoc!“ Maminky jsou ovšem věčně s hodinami napřed, to již tak jaksi ze zvyku.

„Ale mami, právě tlouklo na věži deset, ostatně jsi věděla, kde jsem!“ Ovšem, chlapci měli dovoleno, ale ne k pensíku! Mládež je ve výmluvách vynalézavá. To se jde ke kamarádovi poslouchat radio, nebo má gymnasijský orchestr zkoušku; v tom případě se musí vzít

instrumenty s sebou, ale to nevadí. Rudi Kníže je doma obvykle jen s kuchařkou, tatínek je v Praze, maminka hraje někde bridge, a tak je na chvíli u Rudiho sklad houslí, trumpet i klarinetů. Když je krásný večer a nebe plné hvězdiček, vymluví se studenti dokonce i na školu. Pan profesor fyziky má v kabinetě dalekohled a ukazuje prý tento večer hvězdičky! To je nejjistější výmluva, protože pana profesora se žádná maminka nebude tázat, zda je to pravda.

Pro tyhle výmluvy nemusí býti mládež špatná a prohaná. Mnohý hoch a dívka nikdy rodičům nelžou, ale chtějí-li se dostat nějak ven, nejde to jinak než trochu „cikánit“. Pochopí maminka, ta ještě spíše, ale přísný pan otec, že bylo pro hochy nesmírně důležité promluvit s děvčaty z pensionátu? Ovšem, že nepochopí! Vždyť oni již dávno vyrostli z takových „hloupostí“. A ve dne to nešlo, dívky najednou nesmějí ven pro přísný zákaz paní ředitelky. Chytrůst nejsou žádné čáry, aspoň u studentů ne.

V pensionátě Lada bylo ovzduší jako u holiče a ruch jako všude u toho potřeštěného pokolení, jemuž se říká: děvčata z pensionátu. Bouchalo se dveřmi, běhalo z pokoje do pokoje, drobné hádky, jiskřivý smích, koloratury z posledních šlágrů, letmé spravování puštěného oka na punčoše, boj o veliké zrcadlo, před nímž to vypadalo občas jako při rugby, zoufalství nad neposlušnou kadeří, která se uvolnila z uměleckého účesu a teď truceje a nechce držet. Dlouhá chodba před ložnicemi se plnila půvabnými dívkami v rozkošných tanečních šatech pastelových barev. Očekávaly paní ředitelku. Ale i mezi švitořícími a radostí poněkud rozčilenými dívkami se našel flegmatik. Byla to Alena; ta si sedla na okno a brousila zoubky na sucharech. Alena byla vysoké, hubené děvče; vlasy měla hladce učesány za ouška a nosila brejle s černou, koštěnou obrubou. Vyhlížela

jako miss England, nebo japonský diplomat, ale v pensíku byla oblíbena a stala se mezi děvčaty jakýmsi smířčím soudcem v jejich sporech. Dívala se nyní s úsměvem na Micu, na ten kruh veselých spiklenců v sukních, který měl strašně důležitou poradu, jak to navléci, aby jejich páni kluci směli přijít tančit. Konečně přišla madame ředitelka pro svoje dcerušky. Tleskla do rukou, ale dcerušky se neřadily do obvyklého štrůdlu, nýbrž seskupily se kolem ní.

„Tak co je, dcerunky?“

Mica předstoupila a s graciévní úklonou spustila:

„Milostivá madame ředitelko! Máme k vám velikou prosbu. Učitelský ústav, když začal taneční, měl málo svých dívek a proto pozval také nás; vyhověly jsme. A nyní, místo, aby nám byli vděční, zakázali dnes přístup na půlkolonu studentům, které jsme si pozvaly. Na půlkolonu má všude každý přístup, a my vás, madame ředitelko, pěkně prosíme, abyste těm studentům dovolila přijít si zatančit.“

„A kdo jsou ti studenti?“

„To jsou, prosím, chlapci z gymnasia.“

„Ne, z toho nic nebude. Byla jsem upozorněna, že to jsou ti rošťáci, co nám před čtrnácti dny o půlnoci troubili pod okny.“

„Jeeé — to jsou, prosím, samí slušní hoši, co jsme je pozvaly. Rudiho otec je radou v ministerstvu školství, a když mu budu muset říci, že nesmí na půlkolonu, protože —“ a Mica začala natahovat k moldánkám — „protože... protože není slušný chlapec, húú, a on to řekne, húúú, tatínkovi...“

„Tak, Mařenko, neplač! Vždyť já jsem neřekla, že hodní a slušní chlapci z dobrých rodin by nesměli přijít, ať jen přijdou. Ale nyní je pozdě, jak jim to chcete oznámit?“

„Oni přijdou přímo do Národního domu.“

„Tak jste již na moji dobrotu spoléhaly? Rychle se seřaďte a jdeme.“ — — —

Cestou se děvčata chichotala. Ta Mica! Je jí sedmáct, ale umí zahrát rozmazlené děťátko a ví, kam uhodit, aby stará změkla. Ředitelka má vždy respekt před tituly. Kdyby tak věděla, že to jsou přece titíž chlapi, kteří nám tak pěkně hráli o půlnoci pod okny: Dobrú noc! — — —

Několik hochů z jedenáctky hrálo při gymnasijské akademii v ústavní kapele. Po akademii se přihradli do ulice M. D. Rettigové, kde Matěj, obnaživ svůj zlatý instrument, zatroubil na křídlovku bezvadnou fanfáru. Zatím Patrik, Venda Horák a Otta Müller vybalili housle z futrálu a společně s Matějem zahráli: Dobrú noc! Toť se ví, že hned byla všechna okna otevřena a v nich se všude za pelargoniemi objevilo po třech kučeravých dívčích hlavičkách, jimž toto noční zastaveníčko působilo nemalou radost. Veselý smích a tleskot drobných dlaní ponoukal mladé muzikanty k prvotřídnímu výkonu. Nejvíce rámusu natropil Matěj s křídlovkou. Koncert náhle přestal, když se od vchodu pensionátu vyřítil rozespálý starý školník a za ním se objevila madame ředitelka v dlouhém haveloku, posílající kulhavého školníka pro policajta. Muzikanti ovšem moudře vzali roha. Město se té příhodě srdečně zasmálo a hned se ujalo podezření, že paní ředitelka pensionátu není muzikální. Studentům ten kousek na gymnasiu prošel, měli tenkrát mocné přímluvce v kuželkovém klubu, kde byl pan ředitel činným členem. — — —

Jenda Marek doběhl pod městskou věž, kde na něho čekali hoši.

„Sly všechny a poslední si cestou hrály se šátky.“

„Všechno je tedy v pořádku! — Ale chybí dosud Bruno Přikryl, dávno zde měl být.“

„Možná, že ho doma nepustili. Snad přijde za námi.“

Hoši odložili svrchníky dole v šatně a vystoupili v parádních dvojstupech do prvního patra Národního domu, kde byl veliký taneční sál. Před vstupem do sálu byla menší místnost s pokladnou.

Rudi přistoupil a položil na stůl pětikorunu, ale vtom přiskočil Mikulík.

„Ty peníze si seber a běž domů i s ostatními. Nemáte sem dnes povolen přístup.“

„Poslyš, Mikulíku, mám hroznou chut pořídít si otisk obou svých rukou na tvém obličejí, ale... počkejte na mne.“ S tím dodatkem se Rudi obrátil na kamarády a kráčel důstojně v celé parádě svého bezvadného smokingu do sálu.

Jedním pohledem našel Micu, která ho představila madame ředitelce. Rudi jí bezvadně políbil ruku, čímž

byla stárnoucí dáma značně potěšena a pak přednesl svoji žádost.

Mica za zády madame strouhala Rudimu mrkvičku za to políbení ruky.

Mikulík prohrál. Paní ředitelka přišla k pokladně a prohlásila hlouček hochů za hosty jejích chovank.

Dobrá jazzová hudba rozproudila tanec a hoši se hned vrhli do víru, aby se dostali ke svým partnerkám.

Matěj, opřen o sloup, sledoval tanec a bručel: „Tak jsem měl velkého búra, vrátili mně malého, jak toho proměním, budu mít pět vran a ty mně ulítnou. A potom se matka diví, že desetikoruna — jo . . .“

„Matěji, o čem to zase přemýšlíš?“

„Jak ti chudí o to jmění přišli.“

„Tak daleko se nedostal ani starý Shakespeare, tomu stačila otázka: Být či nebýt.“

„Dobrá, ale ještě lépe je pít a já z toho horka zde už žízeň mám a dost velikou. Ty a Patrik mně dlužíte to pivo, které jsem musil vypít s Cliftonem.“

„Zaplatíme, ale měl bys trochu tančit, stále máš obě nohy levé.“

„Nech toho, Rudi, víš že o tancování nestojím.“

„Ach, ty zapřisáhlý nepříteli ženského pokolení.“

„A co na tom pokolení máš? Hm — dnes to vypadá docela hezky; všechno je navoněno a ustrojeno. Ó ti holiči a švadleny! Ondulace dá výraz bezvýznamnému obličejí, šaty zakryjí různé nedostatky, veselý jazz, náladové osvětlení. Jak vidíš, všechna klamadla jsou zastoupena v nejvyšší míře a takoví janci jako ty se na to nachytají.“

„Ale — ale, Matějíčku, a co ty? Kdyby ti nebyl dnes holič tak skvěle sedřel tvé černé strnisko, jak bys vypadal — he? Jako ten chybějící exemplář z Darwinovy teorie . . .“

Matěj zahromoval jako pohan, ale Rudi se spasil útekem do náruče nejbližší tanečnice.

V tanečním sále bylo veselo. Mikulík a s ním několik jiných poraženců, utekli. Jedenáctka upustila od svého systému „Sabinae raptae“, který spočíval v tom, že tančili jen se svými děvčaty mezi sebou. Když někdo „cizí“ jim vzal dívku, šel postižený vystřídat kamaráda, který hned šel zase odstavit „cizince“. Stará dobrá shoda gymnasistů s kantory byla obnovena.

Patrik tančil s Jitkou; byl to beze sporu nejhezčí studentský pár. Jak lehounce ji držel v náruči, jako vzácnou květinu. Když přitančili k podloubí, rázem ustal Patrik v tanci, stál totiž před svým třídním profesorem Cerbou!

„Nic se tomu nediv, Jamesi, byl jsem s kolegou na partičce šachu, a protože má zde dnes dozor, dal jsem se přemluvit, ale jak vidím, měl bych zde mít dozor také já, vždyť je zde půl oktávy.“

„Tázal jsem se vás, pane profesore, zda smíme dnes na půlkolonu.“

„Ovšem, vždyť já vám nic nevytýkám, že je vás zde tolik. Mohl bys mne snad, Jamesi, představit své tanečnici, nejsi přece sám.“

„Slečna Jitka Palkovská — pan profesor Cerba, náš třídní.“

„Tak vidíte, děvčátko, mně to oslovení musíte prominout, já jsem již starý člověk, jací jsou i ti nejčipernější chlapci; jak stojí před profesorem, zapomínají na všechno a myslí, že jsou ve škole. A nyní se dejte znovu do tance. Minuty prchají a tyhle jsou vzácnější než ty ve škole.“ Starý profesor se vesele usmíval na rozpačité se odporoučející dvojici. —

„Jak jim to sluší, těm dětem. Jsou to ještě děti, aspoň on, třebaš je veliký jako hora. To děvče se mi však zdá trochu moc vážné, a jak oddaně se na něho při tanci dívá! Modř těch očí je tak čistá, že je jimi vidět až do srdce. Vidiš, Kuniberte, i tvé staromládenecké srdce se rozehřívá při pohledu na dvě jemná, ušlechtilá srdce,

která jsou na štěstí příliš mladá a příliš nevinná, aby rozuměla jejich tepotu. A díky Bohu za to! Myslím, že romantika nikdy nevyhyne, aspoň ne v mladých srdcích. Co chcete dát mládeži, když jí vezmete to posmívané, neplodné romantické snění? Drsný život s jeho nízkým názorem na ženu a hesly o volnosti a vyžití? Pěkně děkuji, ale já mám raději čisté chlapce, kteří vidí v děvčeti princeznu z pohádky.“

Čas nikdy nestojí a nejvíce utíká v tanečních. Ve dvanáct byl konec. Při polozhašených světlech zahráli na rozchodnou Patrik, Matěj, Venda a Bruno na vypůjčených instrumentech: Dobrú noc!

Jejich nápad byl odměněn bouřlivým potleskem a madame ředitelka se tentokrát dokonce upřímně zasmála. —

Studenti pomáhali dívkám do plášťů a naposled jim opakovali místo zítřejší schůzky.

Velmi přísné maminky si odvedly dcery samy a nedovolily, aby hoši je doprovázeli, ale většina proti tomu nic nenamítala. Vypadá to tak rodinně měšťácky — dvě obtlouklé paní bavící se o tom, která dá víc vajíček do bábovky, a pár kroků před nimi jejich dcery, každá v doprovodu hezkého studenta, nadějného ženicha. —

Jedenáctka nikoho nedoprovázela, neboť madame ředitelka si své dcerunky sama ve štrůdlu odvedla.

Po celé délce Hradební ulice kráčí jedenáct hochů, drží se pod paží a zpívají. Do postranních ulic zaléhají úryvky studentské písně.

... amavi te puella iam te nollo ...

... měl jsem tě holka rád, již tě nechci ...

... to nic, to nic nedělá, co se pokazilo, napravit se dá ...

Plynové kandelábry ozařují v určitých intervalech veselé tváře zpívajících a občas též zívajících hochů. Jednotný krok tepe dlažbu a v zatáčce ulice se naposled ozývá sebevědomé: „Jo-ho-ho“ z pirátské písně ...

Chovanky z pensionátu Lada směly vycházet do města, kdykoliv něco potřebovaly nakoupit, bez dovolení, ale ve tři čtvrti na sedm musely býti zpět, neboť krátce před sedmou se zvonilo k večeři.

Byl teplý podzimní den a Patrik s Jitkou vesele kráčeli Sadovou třídou, lemovanou stromy a mlýnskou strouhou, když se proti nim objevila jednoduše, ale velmi vkusně oblečená dáma. Kdyby se Jitka byla v tu chvíli podívala na Patrika, neušlo by jí, že zčervenal. Byla to paní Jamesová, která se s nimi zastavila. Patrik představil Jitku, která se trošičku chvěla, ale neodvrátila zrak před dlouhým pátravým pohledem vážné ženy. Vyměnili několik bezvýznamných vět a pak se rozloučili. Patrik s Jitkou šli dlouhý kus cesty mlčky. „Máte velmi hezkou maminku, Patriku, a jistě je na vás velmi hodná.“

„Jak to víte?“

„Já to nevím, ale myslím si to.“

„Nemýlíte se. Moje maminka je nejlepší na světě.“

„Ano.“

„Ale vy byste měla říci, že vaše je nejlepší na světě.“

„Ano... snad... já nevím... já znám svoji maminku tak málo.“

„Jak to?“

„Já jsem od malička u babičky. Já mám ještě dvě mladší sestry a malého bratříčka... a také ty znám málo. Babička nemluví s mou maminkou, ač je to její dcera... já nevím proč, nechce mi to říci... a přece to musí býti veliký důvod, vždyť babička je tak dobrá a spravedlivá.“

Patrik mlčel, cítil, že děvče ovládá jen s námahou svoji duševní bolest, teprve po delší chvíli se zeptal: „A kde vaše babička bydlí?“

„V Jindřichově. — Rodiče mám v Praze.“

„Ale to se jistě vše dobře vysvětlí, babička je sama,

tak chce také někoho mít, o koho by pečovala a kdo by k ní přijížděl na prázdniny.“

Jitka se vděčně podívala na Patrika, ale nesouhlasila v srdci s ním.

„Vy budete letos také hotova se školou, vidíte?“

„Ano a budu mít honosný titul učitelka domácích nauk.“

„Čili po studentsku — štrikulajda.“ A veselá nálada byla zase uchopena za křtici.

O čem mluví student se studentkou? To je takové pêle-mêle, jako když se čtou Morseovy značky ze zašmodrchaného pásma, ale námět k hovoru nikdy nechybí. Mluví se o všem na světě, jenom ne o lásce. A pokouší-li se někdo o praktické použití školních vědomostí, získaných v latině překladem Catullovy veršů: *Da mihi basia mille...*, pak o tom půl hodiny nemluví, to prostě zčista jasná spadne s nebe podle poučky získané v němčině: *Probieren geht über's studieren.* — Patrik a Jitka měli k těm posledním ještě hodně a hodně daleko, ale přesto byli tak zabráněni do hovoru, že se až ulekli veselého, ale náhlého zavolání: „Stát!“

Viděli před sebou mladého smějícího se aspiranta, který měl na pěšince stráž. „Stůj, noho studentská, ráj je uzavřen, cvičíme tam dnes střelbu.“

Patrik našel maminku u šicího stroje, ale nezačínal hovor.

„To děvče je hezké.“

„Och, velmi hezké.“ Rozohňoval se Patrik a matka se jen usmála.

„Myslíš? Udělala na mne dobrý dojem a myslím, že je hodná. Smíš se s ní přátelsky stýkat, ale nezapomeň, Patriku, že já v tobě vidím celého muže tam, kde jde o čest. A slib mi, že se budeš chovat vždy tak, abys to děvče nikdy nezarmoutil... nezasloužila by si toho,“

dodala tiše, neboť při hlubokém pohledu do upřímných očí dívky vycítila, že něčím trpí, že není šťastná.

Patrik bouřlivě políbil maminku a vrhl se k harmoniu, aby z něho vyloudil jásavé preludium.

Paní Jamesová si povzdychla a sklonila se nad svojí prací. Píchalo ji zase u srdce, poslední dobou se to opakovalo častěji, ale mlčela, aby syna nevylekala.

Sobota. V ten den má student vždy radostný pocit. Konečně nastane zase den oddechu po té celotýdenní „dřině“. Ale dnešní sobota měla pro gymnasisty zvláštní kouzlo, hrálo se odpoledne finale středoškolského mistrovství. Již před třetí hodinou byl stadion naplněn českou a německou mládeží i mnoha dospělými. Oba finalisté byli již na hřišti. Německá reálka byla složena z nejlepších hráčů na ústavě, gymnasium zastupovala oktáva.

Češi prohráli los a měli branku proti slunci. Soudce zapískal a Kubeš poslal míč Rudimu, ten zpět Patrikovi. Útočníci reálky vyrazili, míč však šel dlouhým obloukem na levé křídlo k Matěji, který s ním prudce uháněl k brance Němců, kde oklamal záložníka i obránce a střelil míč podél vybíhajícího brankáře do sítě. 1:0! Jásot v českém táboře byl veliký, ale radost netrvala dlouho. V deváté minutě Němci vyrovnali a zůstávali stále v útoku. Oktávě se proti slunci špatně hrálo. Alex v brance se překonával, ale přece ve 20. minutě pustil goal. Německá reálka vede 2:1. Gymnasium se vzchopuje a prudce útočí. Konečně je jejich snaha korunována úspěchem. Ve 32. minutě střílí Patrik trestný kop kousek před velikým čtvercem a jeho prudká střela končí v síti. Vyrovnáno 2:2! Chvilí poté končí poločas. V tu dobu přišli zadním vchodem a usedli na tribuně dva páni.

Byl to profesor tělocviku Dr. Strádal a matematik Cerba, který se po dlouhém přemlouvání dal kolegou

zlákat, aby se podíval na fotbalový zápas a sám se přesvědčil, jak to je. Matematik se rozhlížel.

„Poslyšte, pane kolego, vždyť je tady téměř celý náš ústav shromážděn kolem hřiště, ba dokonce i děvčata — i Gira Viktorínová a řada oktávánů. No tohle...“

Nyní vběhly obě jedenáctky na hřiště. Hráči se stavějí na svá místa. Matematik Cerba nevěří svým očím, poznává v jednotlivých ubíhajících hráčích své oktávány. Vidí Patrika, jak lehce odňal soupeři míč, nyní s ním běží kupředu, sráží se s halvem Němců, oba padají, první na nohou je usmívající se Patrik a míč letí přesně k nohám Jelena na pravé křídlo. Nyní má míč Kubeš pak Zeman... celé mužstvo tvoří jeho oktáva! Třídní není rozčilen, spíše smuten...

Profesor tělocviku tuší, co se děje ve starém pánu, a proto omlouvá hochy, vysvětluje hru a Kunibert Cerba přihlíží.

Obě mužstva se nyní vkládají do hry. Hraje se velmi rychle, ale vzácně slušně. Němci stupňují nápor a v osmé minutě získávají znovu vedení.

3:2 pro reálku!

Ale oktáva není deprimována. Hoši jdou do toho s úsměvem. Obrana nabyla jistoty a přesnosti v odkopech. Patrik je všude a útok, dobře zásobován míči, snadno proniká. Kubeš prohazuje Zemanovi uličku — je vyrovnáno 3:3! Další minuty přinášejí stupňovaný nápor Čechů a Němci je nemohou dostat od své branky.

Fanouškům oktávy planou tváře, každou vteřinu čekají na vítězný goal, ale ten se nedostavuje.

Konečně ve 27. minutě Rudiho prudký shoot sjíždí po břevně do branky.

Češi vedou 4:3!

Bariéry jásají, mladší studenti radostně vyskakují a mávají čepicemi, které též vyhazují do vzduchu.

— — — Profesor Cerba žasne nad tím nadšením...

Po výkopu jsou gymnasisté znovu v útoku a diváci skandují:

„Ok—tá—va tem—po, tem—po!!“

Němci se nemohou dostat za půlící čáru, uznávají nového mistra a snaží se již jen udržeti co nejmenší score, ale neudržitelný Matěj, který byl snad nejlepším hráčem na hřišti, dal těsně před koncem pátou branku.

Soudce píská konec zápasu a oktáva vyhrává za gymnasium středoškolské mistrovství města:

České gymnasium (VIII)—německá reálka 5:3.

Na hřišti je jásot a pestrý ruch. Profesor Strádal běží za hochy. — Matematik Cerba opustil postranním východem stadion a kráčí zamyšlen k městu.

Musil doznat, že se ke konci zápasu zajímal, zda jeho hoši vyhrají. Viděl opravdu pěknou hru, žádnou surovost a jako matematik musel uznati, že se hoši za míčem nehonili bezhlavě. Měli ve hře jakýsi systém, každý věděl, kam ten míč asi dopadne, jak se odrazí. Pěkné bylo i tlumení prudkých míčů, mrštné unikání soupeři, přesná střelba... hm... a jakou měli ti chlapci ze hry radost! Ale to všechno je neomlouvá, že to dělali za mými zády, ač věděli, že jsem nepřitelem této hry...

Již se stmívalo, když se matematik Cerba po dlouhém bloudění ulicemi vrátil domů.

Jeho sestra, která mu vedla domácnost, ho upozornila, že má něco na stole v knihovně.

Profesor rozsvítil a jeho zrak padl na bílý kopací míč ležící na stole. Zamračil se, ale pak sáhl po dopise...

„Drahý náš pane profesore!

Odpusťte nám, že jsme hráli kopanou, aniž jsme se otázali, zda dovolíte. Nechtěli jsme se té hry, kterou již od malička tak rádi hraje, vzdát a nechtěli jsme Vás také zlobit, proto jsme raději mlčeli. Tímto míčem jsme dnes vyhráli středoškolské mistrovství; mimo talíře řecké práce z vykopávek v Pompejích, kteroužto

cenu darujeme ústavním sbírkám, obdrželi jsme obnos sedm set korun, které přikládáme. Prosíme, abyste polovinu těchto peněz užil pro školní knihovnu a druhou polovinu rozdál pak o vánocích mezi chudé žáky naší třídy.

Nehněvejte se, prosíme, že jsme jednali bez Vašeho svolení. Chceme býti nadále vždy dobrými a poctivými hochy.

Vaše oddaná oktáva.“

Profesor Cerba si prohlédl vzácný talíř, uschoval peníze a pak se zastavil u míče. Vložil naň ruku a mírně míčem po stole pohyboval.

„Ach, pro mne . . . hrejte si, jen zůstaňte vždy poctivými hochy. Ale je to stará pravda, že rodiče a vychovatelé se vždycky všechno dovědí až poslední. Celé město vědělo, že moji hoši hrají kopanou, jenom já nevěděl nic . . . vy bando jakási . . .“

Již pozvolna vymírají idylické obrázky nedělního odpoledne, kdy rodina šla společně na procházku za město. Otec vedl matku hezky pod paží a před nimi několik kroků kráčely nebo poskakovaly děti. Vypadalo to snad trochu měšťácky, ale byl to důkaz síly a soudržnosti rodinného života.

V takových rodinách nebylo svárů, nebylo křiku, děti byly způsobné a vtipné; vyrůstaly v láskyplné přísnosti a byly vedeny k Bohu.

Patrikovi nechybělo nikdy teplo rodinného krbu. Velmi dobře se pamatoval na otce, třebaže mu bylo teprve osm let, když Dr. James tak tragickým způsobem zemřel. Vzpomínal, s jakousi úctou tajně hladil jeho soudcovský talár se státním znakem. Jak přísný a přece milý byl jeho tatínek, jak rozumně s ním rozprávěl, ale jak se také zajímal o jeho hry. Každou neděli a svátek chodili všichni tři na procházku do městského parku za

městem, kde v zahradní restauraci posvačili a kde mu tatínek nikdy neopominul koupiti právě karlovarské oplatky veliké jako talíř. Teprve dnes si též uvědomoval, jak hluboká láska pojila jeho rodiče. Dr. James téměř nikdy nepřicházel z úřadu, aby své manželce nepřinesl nějaké květiny. Dnes je mu to spláceno. Před jeho velikým obrazem stojí vždy váza naplněná květy.

Patrikovi bylo nyní již osmnáct let, jeho vysoká postava a hrdé nošení hlavy z něho udělalo hezkého mladého muže, ale ve svém čistém srdci byl tento muž ještě chlapcem, dítětem. S maminkou tvořili jen velmi malou rodinu, ale byli si vším. Všední dni patřily škole, kamarádům a hrám, ale neděle patřila matce. A jako kdysi s otcem, chodili nyní sami na procházku.

Tím, že se Patrik spřátelil s Jitkou, vstoupil do jeho života nový činitel. Byl šťasten, když viděl Jitku se usmívat, těšil se na schůzky s ní, které byly dosti řídké, nemohl se dosti vynadívát na její jemný profil a hojné zlaté kadeře přirozeně se vlnící a měl ji za nejhezčí a nejmilejší děvče na celém světě. Jsou tohle příznaky zamilovanosti? Pak byl tedy Patrik James zamilován, ale říká se, že studentská láska se projevuje nechutí k jídlu doma a špatným prospěchem ve škole; jemu však znamenitě chutnalo a ve škole byl prvním žákem. Patrikův poměr k Jitce byl poměr úcty, obdivu a zdravého studu. Jitka byla ženou jako jeho maminka, která celým svým ušlechtilým životem mu vnukla velikou úctu k ženám.

Patrik se neskrýval se svým přátelstvím k Jitce. Chodili spolu po městě, zastavovali se u výkladních skříní, kde mu jeho průvodkyně ukázala a vysvětlila „Toledo“, o němž byl přesvědčen, že je to pouze město ve Španělsku. — Paní Jamesová brzy žasla nad znalostmi svého syna v oboru ručních prací. — Měl-li potkati některého známého profesora, neprchali do postranních uliček; bavili se spolu o přestávkách studentských di-

vadelních představení nebo přednáškách, a na kluzišti radostně uháněli, držíce se za ruce jako děti.

Na gymnasiu byl na třídního profesora Cerbu dokonce vznesen ironický dotaz, zda ví, co dělá jeho nejlepší žák.

„Baví se se slušným děvčetem a jsem tomu rád, že se s tím neskrývá. Kdo se nebojí světla, má čisté svědomí.“

„Zdá se, že jste značně pozměnil své názory, pane kolego.“

„Člověk nikdy dost dobře mládeži nerozumí. Od té slepoty s tím fotballem jsem zase lépe nahlédl do srdcí svých hochů.“

„Ale nemůžeme jim přece trpět toulky s děvčaty?“

„Abychom všemu zabránili, museli bychom míti tolik školníků, kolik máme studentů na ústavě, a udělat z nich dozorce. Můžeme mládeži jen radit, ale i to jsme špatně zařídili, neboť profesor náboženství, který by byl pro žáky nejpopovolanějším rádcem, se jim odejme právě v době, kdy ho začínají nejvíce potřebovat.“

„Ach, náboženství, náboženství...“

„Ano náboženství. Já nenávidím autoritu, která jest získávána třídní knihou a možností sázet nedostatečné. Není nikterak fair — vidíte, již i sportovní výroky si osvojují — provinivšího se žáka zavolat k tabuli a schválně ho skoupat. Není žádným úspěchem výchovy, když je mládež hodná jen ze strachu před trestem a nikoliv z vnitřního popudu. A pravou vnitřní ušlechtilost může mládeži dáti jen náboženská výchova. Já také nevidím rád mladá studentská přátelství, ale nesmíme hned na vše hleděti černýma očima a podezírati mládež z bůhvíjaké nešlechtnosti. Já věřím, že daleko největší část naší studující mládeže je dobrá a čestná.“

„Myslíte?“

„Ano, aspoň všichni ti, kteří se zrodili z čestných a

křesťanských matek a vyrůstali v rodině, v níž Bůh nebyl na posledním místě.“

„Hm . . . no! A co říkáte tomu, že vaši oktaváni chodí hrát do kavárny kulečnick?“

„Věděl jsem to daleko dříve, než ta statečná dobrá duše poslala panu řediteli anonymní dopis.“

„A vy jste nezakročil?“

„Nebylo důvodu. Zašel jsem si do té kavárny na okraji města a zjistil, že se tam scházejí jen poctiví starší měšťané na taročky. Prostředí je naprosto nezávadné. Kulečnick a ten, nu, jak tomu říkají . . . aha . . . ping-pong je ve vedlejší místnosti. Hosté mi sami řekli, že tam chodí studenti jen odpoledne a vždy sami, nikdy ne s děvčaty, a že se chovají velmi slušně.“

„Školní řád však návštěvu kaváren nedovoluje.“

„Pane kolego, za oktavány jsem odpovědný já. Když je vyženu z té slušné, tiché kavárničky, kde paní kavárníková vypadá jako dobrá máma, tak půjdou jinam a kdož ví, do jakého prostředí zapadnou. Snad si nemyslíte, že ti hoši budou věčně sedět doma? A kam mají jít v blátivých dnech přechodného počasí? V kterépak domácnosti dovolí, aby si kluk přivedl deset kamarádů? Vidíte, tohle je zase takový problém, který se nedá řešit oběžníkem s přísným poukazem na školní řád. Já oktavánům tu kavárničku nezakážu. Je lépe, vím-li, kde jsou a co dělají, než abych o nich nevěděl nic.“

„Můžete mít pravdu.“

„Je vždy lépe vybrati to menší zlo. Slepé dodržování zastaralých předpisů by mohlo někdy způsobiti více škod než užitku. — Ale zvoní, musíme do tříd.“

Zdálo by se, že osm let je velmi dlouhá doba, ale jste-li již v oktávě a máte za necelé tři měsíce skládat maturitu, zdá se, že se ten soudný den nějak velmi rychle přiblížil. Oktavánům sice smích se rtů nevymizel, ani žertování,

nevzdali se ani kulečnicku, ping-pongu, doprovázení děvčat a také lehkou atletiku již zase začínali cvičit, ale sem tam je přece obešel mráz po zádech při vzpomínce, jak to bude.

— — — Celý dějepis! Tři slavní profesoři jej lepili dohromady a k matuře na to musím stačit sám. Ale... byli jsme a budem!

A literatura! Zaplať Pán Bůh, že žiji ve dvacátém století. Co kdybych maturoval ve třicátém? Kolik by toho zase přibylo!

Zlatá latina! Teprve u maturity se člověku odvděčí. Pár řádků přece přeložím, nějaké verše také ještě vězí v kotrbě, a bude-li chtít předseda vědět, jaké to bylo s Caesarem, Antoniem a Kleopatrou, všechno se ode mne dozví.

Matematika! Mám štěstí, že světoví matematikové již z úcty k starému Pythagorovi a Euklidovi nic nového nevymyslili, aspoň ne nic, co by se hodilo na gymnasium. Vzorečků je sice jako smetí, ale nepopletu-li sinus s cosinem, nějak to dopadne. Ostatně, náš třídní je chlapík. Nadiktoval nám vzorných padesát příkladů, a ty ostatní prý budou obdobné. Z těch padesáti třicet umím a těch ostatních dvacet musí dostat ti, co budou přede mnou, nebo také za mnou!

Zeměpis! Uhodnu-li, co v kterém městě obzvláštního dělají, mám vyhráno; to další se lehce vyčte z mapy, vždyť na ni osm roků koukám. Hurá! Matura je v kapse.

Tak podobně počítají asi všichni maturanti na světě. — — Patrik James si stran maturity nepřipouštěl starostí, sedával večer sice poněkud déle nad knihou, ale to bylo vše.

Velký útržkový kanlendář na jeho pracovním stole ukazoval 30. duben. Byl večer a stíněná lampa ozařovala stůl, na který Patrik právě položil krásně vázanou tenkou knížku. Byl to Máchův Máj. Znovu četl to zvláštní dílo, vytrysklé ze zmučeného mladého srdce. Když

dočetl, zamyslel se. Jeho nitro jímal zvláštní stesk a smutek. Vžil se do tragické krásy veršů a v tu chvíli nenáviděl všechny, kteří lehkovážně a pro svoji samolibost kradou prvních pár veršů, aby jimi přikrášlili své lživé, milenecké cukrování. Po chvíli klesla mu hlava na ruce, složené na stole a znavený hoch usnul, pronásledován divnými, krátkými sny, v nichž byl chvíli zahradníkem, stavitelem, umělcem, ale vždy se přihnala hrozná obluda a ničila jeho dílo. Matčina ruka ho vytrhla z těch děsivých snů a její jakoby vzdálený hlas poslal rozespaleho do postele. — — —

Hudba probudila Patrika z hlubokého osvěžujícího spánku. Vskočil čerstvý jako ryba. Otevřel okno, hudba zesílila. Byl to slavnostní budíček kteréši strany, která místo aby dopřála lidem radosti z krásného dne, otráví jim den a oběd štvavými řečmi a plácáním o politické situaci.

„Slovo Boží je lidem trochu trpké k poslouchání, to se nemilosrdně zařezává do spících duší a ukazuje jim jejich ubohost. Ale slovo politiky, to maže med kolem úst, slibuje hory doly a ráj na zemi. Pha! Sliby se slibují, blázní se radují.“ A Patrik se dal do veselého hvízdání.

„Dobře, že mne neslyšel profesor Dobeš, toho by ranila mrtvice nad mými nápady. A přece, kdybych obešel všechny tábory a všude chvíli poslouchal, bude mi jako malému psíčkovi, kterého každý volá jiným jménem. Pravda je jenom jedna, tolik rozumu již Patrik James má. Ale teď k snídani, to je rozumnější a maminka káva již mi zavání pod nosem.“ — — —

Na 1. května bývalo odpoledne na stadionu vystoupení vojenské posádky. Bylo tam obvykle celé město, snad z lásky k armádě, ale snad také proto, že se tam nevybíralo vstupné. Aby také dcerunky z pensionátu něco měly z nádherného měsíce máje, bylo jim ten den po obědě dáno volno s poukazem na vojenskou oslavu.

Kolik děvčat na stadion skutečně šlo, není známo, ale Patrik s Jitkou tam nebyli.

Dlouho se již těšili na dnešní den, chtěli jít dále za město na Kamennou horu, kde v divokých, rozervaných pahorcích byl již po staletí vyhaslý kráter sopky. Sešli se brzy po jedné hodině.

„Víš, já jsem vlastně utekla,“ sdělovala důležitě Jitka; vždyť to bylo po prvé, co se též něčeho odvážila; ale viděla Patrika oknem a neodolala.

„Pojďme rychle, snad stihneme ještě autobus, který vyjíždí kolem půl druhé z náměstí; byli bychom tam dříve než tramvají, od které musíme ještě kus pěšky.“

Doběhli právě včas. Koupili si lístek každý za své jako vždy, usedli a usmívali se na sebe. Co jiného se dělá, když je kolem plno lidí a starší paničky tak strašně rády naslouchají, co si povídají mladí lidé? Nepovídali si nic, ale srdce jim bušila radostí. Vystoupili blízko Kamenné hory a dali se úzkou polní cestičkou mezi zeleným obilím, překročili po úzké lávce říčku, jejíž vesele bublající vlnky sklouzaly po velikých kamenech, aby ztichly v tůních pod podemletými a odkrytými kořeny smrků, jimiž byl druhý břeh porostlý. Zde také najednou končila rovina a ze země jako by vyrostly kupovité pahorky, porostlé stromy a zelení, ale také holé ve svém zvětralém šedém příkrovu.

„Podívej se, jak krásně červený kámen.“

„Pokus se jej zlomit.“

„Kámen zlomit v ruce?“

„Zkus a uvidíš.“ A skutečně, i pod tlakem slabých dívčích prstů se kámen rozdrtil.

„Musíme se vyškrábat až na vrchol, podej mi ruku.“

S vrcholu viděli pod sebou hluboký trychtýř s několika malými kopulovitými pahorečky. Kde nebyla tráva, bylo vše červené, žluté a šedé.

„Byla zde skutečně sopka?“

„Ano, to je její kráter. V zimě prý zde sníh dlouho

nevydrží a taje dříve než na jiných místech.“

„Nemohla by saze soptit?“

„Myslím, že to geologové vyloučili — ale pojd' já vím o hezké louce, kde je mnoho květů.“ — Ruku v ruce seběhli s kopečku, aby se zase hned vyšplhali na druhý. — — —

Jitka seděla na trávě a drobnými prsty vila věnec z květin, které ležely v jejím klíně.

Patrik ležel kousek opodál opřen o loket a díval se na ni. Jak krásně slušely Jitce ty prosté bílé šaty s bledě-modrými kvítky a široký klobouk z florentské slámy, zdobený modrou pentlí!

„Jitko, proč neodložíš klobouk?“

„Nelíbí se ti?“

„Och — velmi dobře ti sluší, ale je tak strašlivě široký, že na tebe nevidím.“ Jitka se usmála, odložila klobouk do trávy a pohodila hlavou, až se její zlaté vlasy rozvlnily.

„Jak nádherný je odtud rozhled. Město v pozadí vyhlíží jako šedý mrak, z něhož vyčnívá několik věží. Nikdy bych neřekla, že město působí na dálku tak ponurým dojmem. Daleko veselejší jsou již vesnice kolem, vypadají jako řada bílých krabic s červenými nebo černými víky a kolem samá zeleň polí a luk. A ten vlak v dáli je jako dětská hračka. Jak je to všechno hezké!“

„Kolem nás les a háj, plný zpěvu ptactva, zlaté slunce a blankytná obloha. A k tomu první máj. Nevím však, proč tento den nazvali svátkem práce. Myslím, že to zní jako výsměch v srdcích všech těch, kteří práci nemají.“

„Jaké jméno bys ty vybral pro první máj?“

„Nevím, snad svátek jara nebo květů, ale nejhečí by byl svátek Marie Královny.“

„Jak jsi na to přišel?“

„Květen je již po léta u mne spjat s májovou pobožností. Každý večer zpíváme na kůru nádherné písně

čtyřhlasým sborem pod vedením veselého a občas i durdícího se starého jesuity, který přes svých sedmdesát let je stále mlád. Chrám je krásně vyzdoben guirlandami a věnci z květů a jehličí. Oltář tone v záři světél a nad ním se pne světelný nápis Ave Maria. Ministranti mají nedělní komže, já to vím, vždyť jsem sám byl ministrantem, a tváří se hrozně důležitě, aby záplavě bílých družiček s palmami a liliemi ukázali, jak jsou v kněžišti strašně důležití. Je to vše tak milé a mé nitro prochází často taková jásavá radost, že se až bojím dýchat, když se dívám z chóru do veliké chrámové lodi. — Po májové se projdeme s maminkou ještě kolem řeky, kde nás ovívá večerní chládek a omamuje vůně z rozkvetlých zahrad. Kolem plynových luceren bzučí chrousti... to je můj máj.“

„Zazpíváš mi některou z těch májových písní, ano?“

Patrik vstal, ustoupil kousek za Jitku, opřel se o velikou borovici a zpíval. „Na tisíce květů ze sna probudila sličná vesna, Ty jsi, Panno Maria, mezi nimi královna. Královno máje vítána bud'...“ Jemný tenor se nesl k modré obloze, kde mu ve výši odpovídal skřivan. Hoch se na něho usmál a začal jinou píseň. „Skřivánek vyletěl nad pole, háje, májovou píseň pěl Královně máje. Pode mnou rozkvétá celičký svět...“

Jitčiny oči zářily hrdou radostí, když naslouchala melodickému hlasu toho velikého hochy, kterého jí záviděl celý pensionát. Byla skromná a nevýbojná, ale přece šťastna, že si právě ji vyvolil za kamarádku. Ve svém srdci již ho měla velmi ráda, ale nepřipouštěla si to.

Patrik skončil svoji píseň a přisedl k Jitce. „Vidíš a potom se najdou lidé, kteří mluví o smutném, ufňukaném šeru našich chrámů, kde je deptána každá radost. Nezněly ty písně jásavě, vesele? — Ale ukaž, ty jsi již dovila ten věneček?“

Patrik vzal věnec z lučních květů do rukou a pak ho

náhle vtiskl Jitce na vlasy. „Jak ti to sluší! Vypadáš jako ta žena na velkém obraze Allegoria della Primavera, který maloval Sandro Botticelli a je v Galleria Uffizi ve Florencii.“

Jitka sklonila hlavu, tváře se jí zarděly radostí a studem při těch nadšených slovech, tryskajících z upřímného srdce.

Neznala lásku rodičů a sourozenců, ač nebyla sirotek, a láska babiččina nevyplnila úplně její srdce. Byla vždy přísná k sobě, vážná a chlapci ji nikdy nezajímali, až přišel Patrik, hezký, milý hoch, jehož úsměv byl tak podmanivý. Byl k ní vždy uctivý, jemný, pozorný, z jeho úst nikdy neslyšela ošklivá slovo; byla ráda v jeho blízkosti, cítila, že má někoho, s kým může sdělovat své drobné radosti, a tak se pomalu začala vkrádat do jejího něžného srdce láska, že to ani nepozorovala.

„Vím, že na něho nikdy již nezapomenu, miluji ho, ale on se to nesmí nikdy dozvědět; musí míti klid, musí býti volný, je muž a má před sebou budoucnost. Má před sebou maturitu a pak léta na vysoké škole.“

Cestou k městu zavěsila Jitka věnec, který uvila z květů, na Boží muka, stojící u polní cesty. Jitka jela tramvají, Patrik šel pěšky; nechtěli býti pastvou pro pichlavé oči a jedovaté jazyky, kdyby v půl sedmé večer vystupovali spolu na náměstí z tramvaje.

V příštích čtrnácti dnech Patrik Jitku nespatriil; neznepokojoval se tím příliš, neboť měl dosti práce před maturitními písemnými zkouškami, ale nyní měl po nich.

Na ústavním tenisovém dvorci na stadionu byl živý ruch. Byly tam všechny dívky, které hrály, ale Jitka nikoliv. Patrik James zastavil Micu.

„Slečno Fahrnerová, co dělá Jitka, proč nechodí hrát?“

„Jitka je v pensíku a nechtěla s námi jít.“

„Proč? Je snad nemocná?“

„Nic jí není, ale je zase vážná; to u ní není nic zvláštního, taková byla vždy.“

Vtom se objevil za nimi Rudi Kníže a s pathosem operního tenora vzkřikl:

„Ha! Co zříím? Ženo nevěrnáááá!“

Mica se kousla do rtů, aby násilně přemohla smích.

„Pamatuj si, Micinko, že nehty, držátka a rty se nekousají. Na nose máš napsáno Zdeňka a z očí ti srší blesky jako z leydenské flašky, když k ní strčíš kotník. He-he-hepčí! Vidíš, mám pravdu. Ani stará Pythie toho neuhádla tolik co já. He-hepčí!“

Mica se k Rudimu obrátila zády; v koutcích úst jí cukalo.

„Vidíš, Patriku, to mám z toho, že jsem oddaným rytířem takové Sněhurky. Srdce má z doby ledové a

z její zloby vane takový chlad, že již jsem he-pčí z toho dostal rýmu. He-he-hepčííí!“

„Rudi, ty, ty kluku nedobrá!“ Mica uchopila překvapeného hochu prudce za revery kabátu, a teď se to sypalo z jejích malých úst jako z pěti megafonů.

Patrik opustil hašteřící se dvojici a vracel se k městu. Docela se mu líbilo veselé kamarádství Rudiho a Mici, ale cítil, že on je daleko jiný a Jitka také. Jitka . . . zítra je sobota, a protože jsou svatodušní svátky, pojeďde jistě k babičce; počkám na ni, až půjde na nádraží.

„Nazdar, Jitko! Již jsem tě tak dlouho neviděl.“

„Půjdeš se mnou na nádraží? To je milé od tebe.“ Patrik vzal dívce cestovní kufřík a chvíli kráčeli mlčky.

„Jitko, vyhýbáš se mi snad? A proč?“

„Ne . . . nevyhýbám . . ., ale mám opravdu mnoho práce. Mám pro školu tolik ručních prací a mimo to pletu babičce šaty, má v červnu svátek a chci ji tím překvapit.“

„Ale přijdeš po svátcích na tenis?“

„Ne . . . nemyslím, že přijdu. Podívej se, neměj mi to za zlé, ale já mám opravdu mnoho práce. Vždyť ty sám se musíš připravovat k maturitě.“

„Snad nemyslíš, že ve dne v noci studuji. Já bych mohl jít třeba zítra k matuře. Zbývá mi jen něco z literatury a část dějepisu, ale to vím, co dostanu.“

„Jak to můžeš vědět?“

„To není tak těžké uhádnout. Z dějepisu dostanu asi rok 1848 a další, hlásil jsem se na to při opakování. Víš, my jsme se ve třídě domluvili a na opakování určité části se hlásí z celé třídy vždy jen jeden.“

„A profesor vám na tu vějičku sedne?“

„Když ne docela, tak aspoň hodně blízko, vždyť oni mají z maturity větší obavy než my. Umět třeba dokonale celou literaturu je nemožné. Ovšem učíme se všechno, ale nějakou partičku obzvláště dobře, víš?“

„A co myslíš, že dostaneš z literatury?“

„Asi dobu pobělohorskou. Češtinář mne na ni vždy volal, ovšem schválně, aby mne pozlobil; měl jsem s ním spory k vůli jesuitům. A pak snad historický román, ale spíše vývoj českého dramatu.“

„Máš ještě jiné předměty a je toho dost. Kdybychom nyní byli více spolu, tak mne budou lidé pomlouvat, že tě odvádím od studia.“

„To nikdo nesmí říci!“

„Ale, Patriku, což neznáš lidi, což nevíš, že dovedou býti zlí?“

„Já tě však musím vidět, mně se pak lépe studuje!“

Jitka se šťastně usmála. „Ale jdi, opravdu? To bys postavil na hlavu všechny vychovatelské názory. Ale nežertujme, já vím, že dokonale splníš své povinnosti a proto se budeme vídat, ale jen v neděli. Po školní mši svaté máme dovoleno na dopolední promenádní koncert do sadů, a to jsou celé dvě hodiny. Není to dost?“

„Více než málo.“

„Musíš být skromný, hošíčku.“

„Dobře, ale budeme-li mít zkoušky brzy v červnu, musíš mi slíbiti, že se pak uvidíme denně. Slibuješ?“

Jitka chvíli váhala, ale pak mu podala ruku. „Slibuji! — Již jsme u nádraží. Děkuji ti za milý doprovod a — na shledanou!“ — — —

Patrikovi štěstí nepřálo; maturitní zkoušky byly stanoveny na 21., 22. a 23. června. O nedělích se však s Jitkou viděl, na štěstí nepršelo. Procházeli se spolu uprostřed nedělně naložených lidí kolem hudebního pavilonu, kde hrála vojenská hudba, nebo seděli s jinými studenty a studentkami na lavičkách.

Oktaváni byli nyní v popředí zájmu všech mladých dívek. Trochu se „vytahovali“. Občas se vážně tvářili jako vědci, ale dlouho to nevydrželi, neboť přirozeným rysem jejich povahy byla veselost. Včera byli naposled

ve škole a oslavili to důkladně. Rozbili stínidlo od lampy, zlomili ukazovátka, mokrá houba a špinavý hadr nabyly křidel; házeli po sobě tak dlouho košem na odpadky, až v něm nic nezbylo, ale podlaha vypadala jako náměstí po výročním trhu. Tabule, všechny čtyři, popsány různými hesly a ozdobeny karikaturami.

O maturitním týdnu bylo hrozné vedro. K studiu bylo nutno vstávat v nejčasnějších hodinách, neboť později z maturantů tekla pot proudem a mozek povážlivě měkl na máslo. Odpoledne se jedenáctka scházela na plovárně. Hoši běhali co chvíli pod sprchy, které si hojně pouštěli na hlavu. Rudi Kníže přes povážlivost svého postavení, zdálo se mu totiž najednou, že mu někdo vystřelil mozek, podržel svoji veselost.

„Měli jsme se na ten týden dát zavřít do kriminálu.“

„A proč?“

„Byli bychom v chládku. — Ale kluci, vážně, mně se zdá, že toho umím čím dále tím méně. Přece jsem se trochu učil a teď si ne a ne vzpomenout na něco.“

„To nic nevadí.“

„Myslíš, Patriku, že slavné komisi bude stačit mé vroucí ujištění, že to mám na jazyku, ale že mně to nechce vyklouznout?“

„To ne, ale s tím zapomínáním si nedělej starosti. To je taková nervosa, ale u zeleného stolu, kdy půjde o krk, jistě si na vše vzpomeneš.“

„Dal by Pán Bůh! Dopadne-li to dobře, dám do kostela svíčku jako telegrafní tyč. Tak a teď nastoupí hádankářský kroužek.“

Tak totiž nazývali opakování dějepisu, kde hádali letopočty, až se pohádali a běželi pro knihu. Pak přešli k luštění křížovek — to byla matematika. Patrik počítá a kolem něho je hrozen hlav a spletených těl. Příklady jdou celkem hladce, hoši jim rozumějí. Další klad. Počítá se, počítá, ale . . . „Kde nám zůstalo to X?“

„Já je přinesu,“ křičel Matěj Solař a letí bezvadným

skokem plavmo přes zábradlí do hlubin basénu. Všichni ostatní za ním. X se našlo teprve za půl hodiny. —

Dni prchaly a byla středa 23. června a dvě hodiny odpoledne. Ve třídě s oválnou visitkou VIII. sedí poslední čtveřice. Rudi Kníže, Venda Horák, Matěj Solař a Patrik James.

Rudi již stojí nyní delší chvíli u okna a nervosně po něm bubnuje prsty. Patrik opřen o katedru se dívá zasněně na špičky svých lakovek. Nemyslí na to, co bude za chvíli, myslí na Jitku. Ranní pošta mu doručila dopis s těmito řádky:

„Budu odpoledne v ústavní kapli prosit za Tvůj nejlepší úspěch. — Jitka.“

Na křížek na čelo a na polibek maminčin zapomněl pro několik řádků od cizího děvčete. — Nevděčná mládež nebo osudný běh života? —

Matěj sedí na lavici a zlostně potahuje konce svého špatně uvázaného motýlka. Venda, sedící za katedrou, horečně listuje v dějepise.

„Co tam hledáš?“

„Celkem nic, Patriku.“

„Tak zavři knihu. Zhlédneš ještě něco, co dobře neznáš a zbytečně se tím připravíš o jistotu.“ —

„Rudi, přestaň s tím bubnováním, což nevíš, že na popravu se chodívalo za víření bubnů?“

„Matěji, ty stará otravo!“

„Pojď raději sem a uvaž mi toho černopláštěníka pod bradu. Ta potvůrka ne a ne držet.“

„Máme to ale smůlu, co? Pan vrchní školní rada se skvěle uvedl, čtyři kluci již rupli.“

„To stačí, nám se již nic nemůže stát. Sedm z jedenáctky nás již prošlo a my ovšem též zvítězíme na poli cti a slávy. He-hé!“

„Nechchtej se tak hloupě, já mám špundus z matiky. Vždy se dosud maturovalo podle abecedy a teď najednou po lavicích; to je chytačka předsedy.“

„Tím lépe pro tebe. Předseda neví, jak sedíme. První půjde Venda, potom Matěj, pak ty, Rudi, a na konec já,“ vmísil se do rozhovoru Patrik.

Rudi se podíval na hodinky. „Půl třetí. Již zde mohli být.“

„A co jsi tak nedočkavý? Slečna Micinka ti přece v neděli na korse slíbila, že si zuje i punčochy a bude ti držet všechny čtyři palce.“

Ach, Mica! Ta byla pro Rudiho nyní na severním pólu. —

Vtom se otevřely dveře a vešel usmívající se starý třídní. „Tak, hoši, pojd'te.“

S chlapci to trochu škusblo. Byla to přece první velká vážná událost v jejich životě. Šli mlčky a poněkud bledí za svým třídním do kreslírny, proměněné v malý sál. V čele dlouhého, zeleným sukнем potaženého stolu již seděl předseda, vedle něho ředitel gymnasia a řada profesorů u dvou menších stolů.

Hoši se usadili, jak bylo domluveno. Třídní profesor Cerba pozvedl jen obočí, ale mlčel; mohla to být náhoda, že si tak sedli. Rozdal všem lístky s příklady. — Bylo ticho, jen předseda se tlumeně bavil s ředitelem...

Venda po několika minutách ohlásil, že je připraven, a šel k tabuli. Začal klidně počítat; předseda si hladil bradku a přihlížel. Mezitím Rudi s úzkostlivou tváří přisunul blíže k Patrikovi svůj lístek a ukázal na druhý příklad. Patrik si jej s námahou opsal, pak vzal logaritmické tabulky, které ležely na stole, otevřel je, a když předseda sledoval počítajícího Vendu, rychle něco do nich psal. Po chvíli podal Rudimu zavřenou knihu a pošeptal mu stránku. Načrtl mu v tabulkách řešení příkladu tak dalece, že Rudi již ostatní svedl. Byl to poslední skutek věrného kamarádství v jedenáctce — nebo také pouhý studentský švindl, jak chcete.

Nebylo daleko od sedmé hodiny, když bylo hochům oznámeno, že všichni složili maturitu a Patrik James

s vyznamenáním. — — —

Těžké, kováním zdobené dveře zapadly za Patrikem. Stál před gymnasiem ovíván večerním vánkem. Jeho oči se leskly radostí a mužnou hrdostí. Byl maturus!

Jak rychle se zapomnělo na pošmurnou šedou budovu! Osm let života v ní prožil. Osm nejkrásnějších let dětství a bezstarostného jinošství. Osm let studia, osm let her, osm let klukovských radostí. Ale stará budova, až příliš zvyklá na nevděk i svých nejlepších synů, se za vzdalujícím se hochem jen starostlivě usmála: „Však ty si na mne, chlapče, vzpomeneš...“

Patrik James kráčel ulicemi sebevědomě, naplněn omamným pocitem svobody a volnosti — svět patří nám!! Viděl v duchu zářivé, krásné město a mohutnou budovu na nábřeží stříbropěnné Vltavy... PRAHA!!... Právnická fakulta byla jeho snem.

Uplynul čtvrtek, pátek a Patrik neviděl Jitku; byl rozmrzen, tušil, že se mu vyhýbá, a nevěděl proč. Nebyl si vědom žádné viny a proto její jednání uráželo jeho hrdost.

Sobota — konec školního roku! Město bylo plno venkovských tátů a maminek, kufrů, černě natřených truhel, objímání a líbání, plno slz radostných i smutných z loučení a planých slibů o nezapomenutí a věčném přátelství. Cukráři si mnuli ruce nad dobrými obchody. Jen Patrik James chodil mezi vším tím veselím a ruchem zamračen.

„Kde je Jitka...?“

V poledne přišel Patrik domů. Bylo mu smutno a v srdci hlodala hořkost zklamání.

„Máš na stole v pokoji malý balíček, přinesla jej druhá pošta.“

Patrik se vrhl do svého pokojíku. Balíček obsahoval malý šáteček, zdobený ruční krajkou a uprostřed byl krásně vyšíváný věneček pestrých lučních kvítků. Patrik sáhl do dopise.

„Milý Patriku!

Nezlob se, že jsem se s Tebou osobně nerozloučila — nemohla jsem. Ten šáteček, který jsem sama zhotovila, necht' je Ti vzpomínkou na náš první máj. Děkuji Ti za všechny krásné chvíle a za Tvé ušlechtilé přátelství. Na universitě a dále v životě Ti přeji z celého srdce štěstí.

Srdečně Tě pozdravuje

Jitka Palkovská.“

Patrik byl usmířen, třebaš nepochopil slova: nemohla jsem! Jitka nezanechávala v tomto městě jen vzpomínku na pensionát a na svá studia, zanechávala zde více — své něžné srdce a sen své čisté dívčí lásky.

Patrik James stál u okna a hleděl přes zahrady kamsi do prázdna, jeho myslí se honily divné myšlenky, ale žádná se nedala zachytit.

Také Jitka Palkovská stála u okna... uhánějícího rychlíku. — — —

„Ego vos doctores creo!“ — Slavnostní slova promotorova se nesla na pohled chmurným a přece tak slavným prostranstvím velké auly Karolina. Alma Mater — šestisetletá nestárnoucí strážkyně věd propouštěla s doktorským diplomem sedm synů právnické fakulty do života. Dojemný to okamžik pro rodiče, sourozence a příbuzné, kteří naplnili staré, zubem času ohlodané lavice a se slzami v očích naslouchali vážným slovům, jimiž Spectabilis se loučil s mladými doktory.

Vzadu za lavicemi se však tísnil mladý, studentský lid, chasa živá a bezstarostná, nevidící v promoci nic jiného než vyklouznutí z očiště kolokvií, státnic a rigoros, tedy událost nadmíru šťastnou a veselou.

„Já se divím, kde Pindík každý týden sbírá tyhle laudationes funebrae.“

„Který Pindík?“

„Spectabilis pan děkan; což nevíš, že mu takhle říkáme? Je malý, ale zralý!“

„Já vím, mne také při „kolu“ vyndal, a jinak! Tak rychle jsem jakživ ještě nebyl na ulici.“

„Ale já znám kluka, při kterém Pindík div nezapomněl zavřít ústa. Bylo to při druhé státnici a já byl poslouchat. Ten kluk odpovídal a Pindík na něho koukal skrz brejle a bručel do vousů, což je vrchol jeho uznání.“

„A kdo to byl?“

„Kdo je tak zvědavý? Ovšem, Věruška; ty, když se mluví o klucích, to se probudíš i ze sna, vid’?“

„Kluci nevěřte mu, Pepíček žárí.“ Studenti v okolí hovořící skupiny se zasmáli.

„Ticho, panstvo! Pedel již sem natahuje krk jak žirafa. Kdyby nedbal své patrum auctoritas, tak sem mrskne žezlem.“

„Musíme přestat, už je, chudák, zlostí celý zelený.“

„Ať pukne, mně včera vytáhl poslední desítku za test.“

„Ticho, nesmějte se tak hlasitě, nebo budeme vyhozeni.“

Studenti zmlkli a poddali se na chvíli zase kouzlu vážného okamžiku. Jejich veselost nebyla nevážností k promočnímu aktu, naopak, jejich srdce se chvěla tajnou touhou a pevným odhodláním státi brzy tam před lavicemi a skládati přísahu do rukou promotora. Zatím byla pro většinu cesta ještě daleká a proto si krátili čas veselými poznámkami. —

„Věruško, ten kluk, co stojí úplně na kraji vlevo, to je on.“

„Co je s ním?“

„To je on, co tak překvapil děkana při státnici.“

„Je hrozně mlád, vypadá na dvacet, ač mu musí být alespoň třiadvacet.“

„Ano, je mu tolik, já ho trochu znám. Dělal vše v termínu a skvěle.“

„Hm, nějaký šplhoun,“ ohrnula nosík Věruška.

„Ani ne. Je skvělý hráč tenisu a běhal v první štafetě VS. Při footballu hrál centrhalva za Kolonku, ale nebydlel v ní.“

„Podívej se kolem, není zde někde jeho děvče? Znáš ji?“

„Sotva! Neviděl jsem ho nikdy s dívkou.“

„Je to hezký hoch, ale na tu velikou délku je snad trochu moc štíhlý, nemyslíš? A nezdá se ti, že má nějak smutné oči?“

„Prosím tebe!“

„Ty oceňuješ chlapce podle běhání, rakety, kopacího míče a já podle zevnějšku. Ale již je konec. Jeho Magnificence rektor jim blahopřeje tak, teď si pedelové razí cestu. Uvidíme, kdo bude našeho novopečeného doktora objímat, já jsem strašně zvědavá.“

Rektor v purpurovém taláru, zdobeném hermelínem, děkan i promotor v černém, všichni s historickými baretami a odznaky své hodnosti opustili velkou aulu.

Rodiče, příbuzní a známí nových doktorů, oblečení velkoměstsky i venkovsky, vrhli se k svým oslavencům. Objímání, polibky, smích, slzy, kytice, stisky rukou...

Jen jeden ze sedmi nových doktorů stál stranou sám a čekal, až se uvolní trochu místo. Nikdo ho neobjímal, nikdo mu neblahopřál.

„Podívej se, on je sám! Nikoho asi nemá, chudinka, je mi ho tak líto. Jak je bledý a smutný. Jdi mu aspoň ty blahopřát.“

„Nemohu, Věruško, znám ho příliš málo. Neznám ani celého jeho jména, vím jen, že ho volali Patrik.“ — —

Před Karolinem stálo několik soukromých aut i taxi, do kterých za radostného hovoru, volání a smíchu nastupovali promovaní v kruhu svých milých, aby se dali odvézt k slavnostnímu obědu. —

Do Železné ulice zabočil rychlými kroky štíhlý, vysoký mladý muž v šedém zimníku s černou páskou na rukávě a s oválným pouzdrém pod paží. Na Staroměstské náměstí dojížděla právě jednička a mladý muž po krátkém váhání nastoupil.

Tramvaj minula právnickou fakultu, přejela most, zahнула doleva a rozezvonila se před Akademickým domem, aby skupina studentů, ubírajících se k obědu do mensy, uvolnila koleje.

„Klárov,“ hlásil lhostejně průvodčí, ale Patrik James nevnímal své okolí, které si zvědavě prohlíželo hezkého mladého muže, jemuž pod zimníkem bylo vidět smoking, což je v pravé poledne oděv značně neobvyklý;

díval se někam protějším oknem do prázdna. Dělal přesně to, čemu lidé říkají: „Bdíš, ale duše v tobě spí.“

Pomalů se vinula tramvaj Chotkovou silnicí, až dosáhla hořejší stanice. Patrik vystoupil, přešel na druhý ostrůvek zastávky a čekal na „okružní“. Nastoupil, ale nejel dlouho; u Sparty vyskočil, šel podél žlutě natřené ohrady a zapadl pak v jedné z ulic, jejichž průčelí domů jsou obrácena do Stromovky.

Došel do svého pokojíku v druhém patře, svlékl kabát a usedl na velikou dřevěnou truhlu. Jeho oči hledaly protější stěnu a na ní větší rám s obrazem ženy asi čtyřicetileté. Ani sval se nepohnul v Patrikově obličejí, ale jeho temné oči zvlhly a z pootevřených rtů vyklouzlo tiché: maminko . . .

O prázdninách, když se připravoval na třetí státnici, zemřela Patrikovi maminka. Byl to jeden z těch srdečních záchvatů, jimiž trpěla již léta, ale které se jí podařilo dosud před synem vždy zatajiti; tentokrát však záchvat nepřekonala a do dvou dnů zemřela na srdeční slabost. Pro Patrika to byla strašná rána, tím hlubší, že na ni nebyl ani trochu připraven. V první chvíli měl dojem, že se na něho zřítilo nebe a že mu již nezasvitne slunko. Avšak drsná skutečnost mu tvrdě připomněla život. Ošklivost lidské lakoty a hamižnost vyburcovala v Patrikovi hrdost a dala mu sílu k jednání.

Země se nezavřela ještě nad rakví a v bytě se objevili milí příbuzní, z nichž většinu Patrik ani neznal, ale kteří plným rukama odnášeli, co se dalo, div že zpod nešťastného hochy nevytáhli i židli, na které seděl.

Když Patrik viděl, jak jeho strýc, vrchní soudní rada Machoň, balí křišťálovou soupravu, o níž věděl, že byla posledním dárkem, který maminka dostala k vánocům od otce, zakročil.

„Ta souprava zde zůstane, strýče.“

„A copak bys s ní dělal? Já mám dcery . . .“

„Na tom nezáleží, ale já ji nedám.“

„Jsi rozrušen, chlapče, jdi se projít, to ti udělá dobře.“
Patrik sevřel rty nad tím otcovsky falešným tónem a tichým, ale pevným hlasem pravil:

„Nic již nebude z bytu odneseno a nejlépe bude, když mne necháte o samotě a všichni odejdete.“

„Cože, tak ty jednáš se svým strýcem a s ostatními příbuznými za všechnu lásku...?“

„Myslím, že je zde zcela zbytečné mluvit o lásce, zvláště když nebyla předtím nikdy osvědčena.“

„Já jsem tvůj strýc a zatím zde poroučím já.“

„Nejste bratr ani mé matky ani otce, jste jen švagr, není tedy to pouto tak příliš veliké, aby mne nutilo k slepé úctě. Zapomínáte, že jsem dospělý. Není dosud otevřen testament a zvláště vy byste neměl zapomínat na právní stránku.“

„Hled'me, pan synovec přece v Praze přičichl trochu k moudrosti, a já myslil, že jen flámuje a běhá za děvčaty.“

Patrik se této zlomyslnosti jen trpce usmál, ale byl šťasten, když se octl v bytě sám.

„Nic není lidem svato, ani památka mé drahé maminky, ani můj smutek a bolest. Příbuzní... což nemohli těch pár dnů posečkat?“

To byla první krutá srážka Patrika s bezohledným, nesmlouvavým životem. Čtyři roky prožité ve velkoměstě ho zocelily. Viděl život jinýma očima než v rodinám městě, kde mu milující úsměv matčin stíral všechny nehezké dojmy. V Praze byl sám, a sám se musel vyrovnávat s tím, co viděl, před čím nebylo možno býti hluchým a slepým. Žil ve velikém činžovním domě a čím více se dostával s lidmi do styku, tím se stával střízlivějším ve svých názorech a v oceňování lidí. Ztrácel svou dětskou důvěru a poznával, chce-li dobro on, že je nemusí chtít a také nechtějí všichni. Přesto však byl jaksi oddělen ještě od života; byla to jen tenká skleněná přepážka, bylo to jeho studium, jemuž věno-

val všechny své síly, a pak bezstarostnost o chléb a o zítřek. Patrik měl maminku, měl v ní svého hmotného anděla strážného, který mu každý měsíc posílal peníze a každý týden balík s dobrotami a dopisy plné lásky, které ho vedly, dodávaly mu odvahy a síly.

To všechno rázem pozbyl. Matčina smrt rozdrtila i tu tenkou skleněnou stěnu, která ho ještě oddělovala od životního boje. Ale Patrik se nepoddal zoufalství a brzy se vzchopil. Slíbil matce, že bude vždy celým mužem, čestným, silným a spravedlivým, a přijal od ní k tomu své požehnání a poslední křížek na čelo. —

Byl teprv konec srpna, ale Patrik se rozhodl, že vrodném městě nezůstane; vrátí se do Prahy. Zašel k advokátu Dr. Jermovi, který před ním otevřel závěť. Všechno bylo odkázáno jemu. Patrik se vrátil domů, založil v kamnech oheň a začal pálit matčiny šaty; snad to nebylo správné, ale Patrik miloval matku tak vroucně, že jeho zmučené srdce nesneslo myšlenku, že by se v těch šatech mohla některá žena chovat a mluvit sprostě.

Pak přišli na řadu prádelník, matčina chloubka. Tu našel Patrik vkladní knížku na obnos něco přes patnáct tisíc. Z pense se neušetrilo téměř nic, neboť paní Jamesová neskrblila a o prázdninách doprávala synu zájezdy do ciziny na studentské sjezdy, kongresy, nebo i přílepení. Patrik znal ve svých tříadvaceti letech již půl Evropy. Dále našel v prádelníku malou ocelovou kasetu s matčinými šperky. Nebylo jich mnoho, ale byly cenné. Perlový náhrdelník, neveliký, ale s pravými perlami, náramek a dvě spony, všechno ze zlata, a pak prsten s velikým démantem. Ve skřínce byl také lístek z tupého kartonu, popsaný drobným písmem.

„Budeš-li někdy v peněžní tísní, prodej všechno, ale bude-li možno, uchovej si démantový prsten. Ten prsten má cenu několik tisíc, ale mně byl drahý z jiného důvodu. Dostala jsem jej od Tvého otce v den, kdy ses narodil. Jak šťastni jsme tenkrát byli, že Tě máme!

Myslím, že mi Bůh nedopřeje života, abych mohla obejmout Tvoji nevěstu, ale najdeš-li děvče čestné, mírné a bohabojné, pak jí dej tento prsten jako prsten zasnubní.“

Patrik políbil lístek a uschoval jej i se šperky. Pak šel vyhledat známého hochu, který byl zaměstnán v obchodě s porculánem, a s jeho pomocí uložil pečlivě do bedny křišťálové sklo a značkový drahý porculán, který byl matčinou radostí. Bednu poslal do Prahy na zasilatele, kde ji nechal uskladnit a pojistit. Těžce se loučil Patrik s krásným harmoniem, ale transport do Prahy by stál mnoho peněz, také v jeho malém pokojíku nebylo místa. Nábytek a ostatní ponechal příbuzným.

Jednoho časného jitra se Patrik na hřbitově rozloučil s rodiči, odpočívajícími ve společné hrobce, a odjel do Prahy. —

Dal se do studia, ale jeho duše příliš trpěla, aby mohl intensivně pracovat. Často se přistihl, že hledí do knihy, čte, ale neví, co četl; jindy se zase díval dlouho do prázdna, aniž vlastně přemýšlel. Ztráta maminky byla pro něho stále otevřenou ranou; byly chvíle, kdy si ani nedovedl představit, že ji již nemá a že je na světě sám. A přece to byla skutečnost; ale čas vše hojí. Také Patrikovo srdce méně krvácelo a rána se zvolna zacelovala. Vracel se mu dřívější klid a s ním také možnost pilného a dokonalého studia. Zase sedával na svém místě ve studovně knihovny hlavního města Prahy na Mariánském náměstí. Zde se připravoval na první i na druhou státnici. Veliký světlý sál, do kterého byl přístup jen na legitimaci, s nesčetnými knihami všech oborů kolem stěn a dlouhými stoly, obsazenými mladými i staršími, ale většinou studenty a studentkami, skloněnými mlčky nad knihami, nebo bezhlučně se pohybujícími, protože jakýkoliv hluk a mluvení nebylo dovoleno, stal se Patrikovi zase útočištěm při studiu k po-

slední zkoušce. Krátce po deváté, kdy se studovna otvírala, procházel Patrik s pozdravem kolem kontrolního zřízence, který ho již dobře znal a mávl jen rukou, když mu chtěl ukázat legitimaci. Ve dvanáct odcházel k obědu do restaurace „Charitas“ na Karlově náměstí, pak poseděl chvíli v sadech a kolem druhé hodiny již zase se děl nad knihou a s malou přestávkou kolem šesté hodiny, kdy se knihovna zavírala. Studoval tedy pravidelně devět až deset hodin denně. Výsledek tak poctivé práce se musil dostavit v úspěchu. V únoru složil třetí státnici a rigorosum. —

A dnes, dne 4. března, byl promován na doktora všech práv... Hlas zvonu zaléhal oknem, jehož hořejší část byla otevřena, do malého pokojíku a vrátil Patrika přítomnosti. Bylo tři čtvrti na tři; to v nedalekém kostele svolával zvon k sobotnímu Salve.

Patrik přistoupil ke stolu, vzal diplom, uložil jej do veliké truhly a pak otevřel dopis, jehož si teprve nyní povšiml. Psal mu strýc, kterého si usmířil zanechaným nábytkem a jinými věcmi. Dopis byl krátký. Strýc mu suše blahopřál k promoci s poznámkou, že do Prahy je daleko a cesta stojí mnoho peněz... „Musíš Ti upozornit, abys nespoléhal nikterak na mou přímluvu při žádosti o místo u soudu. Já jsem sice s naším soudním presidentem velmi zadobře, ale nikdy bych se nepřimlouval za příbuzné. Musíš uznati, že jsem svému postavení povinen naprostou korektností jednání. Jsi mlád a věřím, že se dobře uchytíš; já bych Ti nemohl pomoci ani finančně, to víš, mám dvě dcery a plno starostí s nimi. Přeji Ti...“

Patrik se usmál. „Strýc se mýlí, domnívá-li se, že bych kdy k němu přišel o korunu. Zřiká se mne vlastně, bojí se chudého příbuzného. Stojím tedy ve světě sám, úplně sám, ale já se probiji životem, musím, je to moje povinnost. Bůh mi dal život, ale nikoliv proto, abych jej

promarnil, nýbrž utvořil z něho to nejlepší, co je v mých silách!“

Ozvalo se tiché zaklepání na dveře a vstoupila bytná paní Jandová. „Pane James, nechtěl byste s námi posvačit? Máme čerstvě napečené buchty a vy jste dnes ještě jistě neobědval. Přišel jste ve dvanáct a teď již jsou tři dávno pryč.“

„Děkuji vám mnohokrát, ale já musím hned do vnitřního města, a tam něco sním.“ —

Když se blížil k vodárně v Korunovačnické třídě, slyšel onen povědomý hluk, který dělá tramvaj, blížící se k zastávce. Patrik se rozběhl a skočil do druhého vlečného vozu rozjíždějící se jedenáctky. Vystoupil na kraji Václavského náměstí u paláce „Koruna“ a vešel do jednoho automatu. Prodíral se mezi davem, který jedl, pil nebo zevloval; u pokladny položil mlčky pětikorunu. „Za celou, prosím?“ — Patrik přikývl a vzal kupon, znějící na pět korun a šel k místu, kde se podávaly obědy. Jedna dívka mu podala příbor, druhá talíř s telecím na paprice a několika plátky knedlíků. Sednout si nebylo možno, jedl tedy stoje u vysokých stolů. Kolikrát již takhle rychle stoje obědval, svačil, večerel.

„Moje promoční hostina! Pár kroků za rohem jest restaurant Savarin, jistě tam některý z mých ranních kolegů hoduje, oslavován rodinným kruhem... pořádají se tam soukromé hostiny, vím to... nu což, stačí, že to vím, najíst se musím levněji. Moje drahá střívka, vy si nemůžete stěžovat, že bych vás nACPával jako jelita, ale vy mne také necháváte na pokoji, že ano?“

Patrik se vesele usmál svým myšlenkám, ale stihl ho káravý pohled prodavačky, na kterou se ve svém zamýšlení náhodou díval. „Ach, jistě si myslí, že jsem se smál na ni, ale ne, neměl jsem důvodu a neudělal bych to, vždyť vím, že se kolem někde potuluje pan inspektor, střežící každý pohyb, slovo a úsměv prodavaček. Ubohá děvčata! Jste hezká, musíte být, aby se lépe pro-

dávalo; musíte být čistotná, jak ze škatulky upravená, vždy krajně zdvořilá ke každému, váš úsměv je stanoven úhломěrem, nesmí být nikdy ani větší ani menší po všechny ty dlouhé hodiny, co neustále stojíte. Kdo se ptá po vaší únavě? Keep smiling — za mizerný plat! Obchod je obchod. Hoden je dělník mzdy své . . . ale což, za jednu deset jiných, bída je zlá věc a kořistníci jsou lidští démoni.“

Patrik jedl tak nepozorně a pomalu, že mu vychladala omáčka a knedlíky. Sousto mu nějak hořklo v ústech, odložil příbor, dal klobouk na hlavu a již se obracel, když zahlédl pár prosících očí. Patrik přikývl, znal to, byl to jeden z těch ubohých nezaměstnaných, kteří čekají, zda někdo nenechá na talíři zbytky, aby je dojedli. Nezaměstnaný se s rozpačitým díkem chvatně chopil příboru.

„Hled'te, ať jste venku, slyšíte!“

„Proč ho nenecháte jíst?“ tázal se Patrik, ježž ustrašený pohled vychrtlého nezaměstnaného bodl u srdce.

„To není dovoleno,“ odvětil nevrle zřízenec, sbírající nádoby se stolů do koše. „A co, když já mu to dovolím?“

„Vy zde nemáte co poroučet.“

„Pomalů — pomalů! To jídlo je až do posledního atomu moje, já jsem si je zaplatil. Nic vám po tom není, i kdybych si zbytky jídla nacpal do kapes. A tady ten . . . kamarád přišel se mnou, my se rozdělíme, a do toho vám vůbec nic není. Jezte, kamaráde, já ještě přinesu polévku.“

Patrik se prodral sběhnuvším se davem a po chvíli se vracel s miskou a lžící. „Zde máte trochu polévky — a s Bohem!“

„Poslyšte, mladý pane, tohle je velmi nehygienické.“

Patrik se obrátil na mluvčího; byl to obtloustlý, bohatě oděný pán, dívající se na něho skrz brýle se zlatým okrajem.

„Máte pravdu, pane, ale hlad je asi strašnější než předpisy hygieny.“

„Přesto zůstává zákon hygieny...“

„Mohl jste zachránit hygienu tím, že byste tomu vyhladovělému chud'asovi koupil celý oběd. Já to učinit nemohl.“

Patrik se prodral davem, hlasitě schvalujícím jeho odpověď, a vyšel na chodník. Bylo mu trpko. Byl pokárán, přiznal se, že celkem právem, ač byl náhodou zdravý a nepatřil k těm, kteří vracejí z velkého sousta něco zpět na talíř. A což neviděl vyhrabovat lidi dokonce drátěné koše na odpadky rozvěšené po policích? Hlad! Patrik jej nikdy ještě nepocítil, protože jej mohl dosud hned ukojit, měl k tomu prostředky.

Kdo nepracuje, nemá peníze, a kdo nemá peníze, nemá co jíst. Bída — nezaměstnanost.

„Včera jsem byl student, dnes jsem pán... ale bez práce. Co budu dělat zítra? Totéž, co statisícová armáda nezaměstnaných: hledat, čekat a doufat.“ Patrikovi se sevřelo srdce úzkostí, ale jen na chvíli.

„Ne, já se musím probít životem a bez ztráty své mužné cti a bez ponížení svého lidství. Mé nervy nesmějí ochabnout, můj charakter nesmí změkknout, nesmím otupět a stát se lhosteným jako tisíce a tisíce těch, kteří byli vyřazeni ze společenství pracujících lidí a chodí žebrať, aniž se ještě zarděli, a jsou namnoze zdraví a silní. Dal Pán Bůh zajíčka, dá pro něho i trávníčka! I pro tebe, Patriku, místo na světě, ale musíš si ho vydobýt...“

Byl začátek března, ale jaro se již vznášelo ve vlahém odpoledním vánku a kloboučky žen byly jeho prvními vlaštovkami.

Skvělé obchodní domy, hotely, biografy, automaty, redakce velkých listů, klenotnictví, kavárny, široké chodníky, lemované stromy a stále přeplněné davem nahoru a dolů proudícím, uprostřed široká vozovka, stále plná

rychle ujíždějících aut, drnčících tramvají a velikých autobusů, to je Václavské náměstí. A v tom velkoměstském shonu po penězích a požitku, přepychu, představeném elegantními ženami v luxusních automobilech, a v bídě, vykřikované prodavači úplných tažebních listin, starých humoristických časopisů a před strážníky utíkajících neoprávněných prodavačů knoflíků, kravat nebo banánů se zvedá jako znamení klidu a vznešenosti nádherná jezdecká socha svatého Václava.

Patrik miloval to krásné dílo Myslbekovo, kdykoliv šel kolem, zdálo se mu, že volá do jeho srdce: Tisíc let — tisíc let! Hrud' se dmula hrdostí. Jemu stačila národní hrdost, obsažená ve slovech prostého českého kněze Sušila: Církev a vlast. Každá má mého srdce půl, každá má mé srdce celé!

Tyto myšlenky se kmitly Patrikovi hlavou právě ve chvíli, kdy se díval na sochu svatého knížete, zalitou sluncem, a zároveň vnímal slova kamelotova, vyvolávajícího nadpis článku, zahroceného proti znepokojovatelům míru. — Teprve červené světlo dopravního semaforu zastavilo zamýšleného Patrika. Byl na křižovatce Mezibranské a Žitné ulice. „Kam chci jít! K lékařskému domu a do útulné studovny mediků? Co tam? José tam není a již nikdy tam nezasedne. Půjdu oživit vzpomínky na něho a na Vencu, na naše veselé a bezstarostné dny.“

Pomalů kráčel dolů Žitnou ulicí a vstoupil do kavárny „Paříž“.

„Mají zde nové pikolíky,“ bylo první, co napadlo Patrika, když kráčel do zadní části kavárny k poslednímu oknu, aby usedl proti poslednímu kulečníku, kde vždy hráli a sedávali s José Hanělem a Vencou Dubským.

„Uctívá poklona, pane doktore.“ — Patrik sebou trhl, ale byl to jen vrchní Emil, a ten ho tak tituloval hned po první státnici.

„To jsou k nám hosté! Tolikrát jsem si říkal, kdepak jsou ti tři pánové, snad na nás zanevřeli a změnili kavárnu.“

„Nic takového, ale mnoho se změnilo. Venca, ten malý, tlustý, kterému jste často ukazoval, jak má zahrát karambol, a který to přece nikdy nesvedl, ten je inženýrem a slouží u dělostřelectva.“

„A co ten pan doktor, který měl vždy tak krásně pěstěné blond vlasy a byl na kulečnicku pravý mistr?“

„Ten je mrtev — — —“ Vrchní vida, že host upadl do svých myšlenek, se tiše vzdálil a poručil pikolíkovi, aby zanesl k prvnímu oknu černou kávu. —

Zde se scházeli tři mladí lidé nestejného typu, ne-

stejného studia, nestejných názorů, ale stejně dobrého chlapeckého srdce. Zde hrávali na třetinku kulečník nebo šachy, četli noviny nebo debatovali, těšili se ze svých úspěchů při zkouškách, kuli plány do budoucnosti, ale také připravovali drobná tažení, jimž velkoryse říkali, že se půjdou — vzpírat!

„Vzpírali se“ proti šedivému, jednotvárnému, denně se opakujícímu životu, který vlastně milovali, neboť student, který nemiluje své knihy a posluchárny, je děravá nádoba. U oběda poznali jednoho studenta farmacie, který byl v Praze téměř dva roky a nevěděl, jak vypadá Národní divadlo uvnitř, nebyl v žádné kavárně ani biografu, tím méně na kopané, neumí tančit a propočítával jídlo na kalorie. Obdivovali se mu, ale nezáviděli mu. Hlavní slabostí Josého byl kulečník, Patrikovou tennis a Vencovou vínečko; společnou slabostí byl tanec. Rádi tančili a přece nikdo z nich neměl děvče, ač nebyli nepřáteli krásného pokolení. Jít tančit nebo rokovat do Jugoslávské vinárny bylo „vzpíráním“. — — —

„Chlapci, půjdeme dnes večer vzpírat?“ byla první slova, jimiž Venca pozdravil kamarády, dojídací svůj oběd v jídelně Charitas.

„Vzpírat břemena! A kde jsi byl takovou věčností! Nečekali jsme na tebe již s obědem. Ty sem máš od techniky strašně daleko, vid’?“

„Ale potkal jsem Máničku a jsme dnes pozváni do Budče na tanec.“

„Z toho nebude nic.“

„A proč, Patriku? Já jí svatosvatě slíbil, že přijdeme.“

„Tak slib hříšnohříšně nedodržíš, protože jsme zbankrotili.“

„Eh . . . , ale napřed bych chtěl poobědvat, mám hlad jako vlk.“

„Podívej se na něho, halěr v kapse nemá a jak si

poroučí! Patriku, co říkáš máme mu dát tu pěti-korunu?“

„Kluci, neblázněte!“ — „Zde máš, rozdělili jsme celou hotovost na tři díly. Na každého se dostalo pět korun, zbyl pětník, ale ten snad nenavrhneš k dělení? Zítřka v neděli se půjdeme pást, ale v pondělí již dostane Patrik peníze. Musíš se, Venco, uskrovnit, to jsou všechny naše peníze.“

Venca neříkal nic, ale šel ke kuchyni a dal si oběd, na který měl chuť a který mu na halě vyšel. Se zářícím obličejem nesl si talíř ke stolu.

Josef a Patrik pohlédli na Vencův talíř a pak na sebe a ušklíbli se.

„Venco, víš, já bych ti něco řekl, ale nerad bych ti kazil chuť, proto počkám.“

„Jen ven s tím, José. Mně na světě nic nepokazí chuť, ani tvoje povídání o pitevně.“

„Ty si dáš oběd jako Lucullus, ale co budeš večeřet?“

„Eh, do večera cesta daleká. Půjčíte mně — no ne?“

„Optimista! Což jsme ti neříkali, že to jsou naše poslední peníze? Já s Patrikem jsme obědvali levněji a zbylo nám na kakaovou vodinku a dvě housky.“

„Phe! Z toho bych neztloustl. Ale půjdeme večer k děvčatům do koleje?“

„Nepůjdeme! Víš, že nemáme ani na vstupné.“

„Hm... ale mohli bychom si někde půjčit.“

„Mohli, ale za cizí peníze nikdy nepůjdu vzpírat. Když jdu za své a pak musím třeba utáhnout řemen u kalhot, to je moje věc. Já dostávám z domova dost, abych mohl býti slušně živ a proto dluhy dělat nebudu.“

„Ach, proč má měsíc jednatřicet dnů? Stačilo by úplně jednadvacet.“ — — —

V neděli v poledne stáli tři kuchtíci nad lihovým vařičem a pokoušeli se o alchymii, totiž udělat z ničeho něco. Venca měl doma lih a plný vodovod, a protože byl IngC, obstarávala se technická stránka vaření v jeho

kumbálku. Patrik našel v krabici po poslední zásilce z domova kus hrozně tvrdé bábovky, pár kostek cukru a moravský klobás potažený patinou stáří. José přinesl kousek žluklého másla, dvě patičky diluviálního chleba a pak ještě tři krajíčky mladšího vydání.

„Co s tím?“ pravil zoufale Venca.

„Styd' se, techniku, že nemáš tolik obrazotvornosti. Z toho bude oběd, jaký ti neservírují ani v hotelu Alcron.“

„Ty již prášíš jako hotový advokát.“

„Něco z toho bude, a já vím již co,“ prohodil medik José.

Dali se do práce. Venca vyloudil na služce kousek česneku, dva talíře a dvě lžíce, pro sebe měl. Mezitím se voda vařila klokotem na lihovém vařiči. Žluklé máslo bylo rozděleno na tři díly, česnek též a Patrik jej drtil na talíři lžící a přidával sůl. Josému se s mnoha povzdechy a tichými kletbami podařilo rozkrájet patičky na drobné kousky; také ty byly rozděleny na tři díly. Pak Venca nalil vařící vody na talíře a první chod byl hotov. Moravský klobás, pečlivě zbavený nazelenalého povlaku, byl za odborného dozoru MUC. José dlouho vařen, aby se bacily pořádně vykoupaly, JUC. Patrik jej stylem palmare svlékl z kůže a IngC. Venca obstaral technickou stránku bezvadného rozdělení na tři díly. K tomu přikusovali každý krajíček chleba tvrdosti sucharu, a to byl druhý chod. Místo moučnicku dostalo se každému jedné kostky cukru na oslazení života.

Po slavnostním obědě hráli mariáš až do pěti hodin, kdy se pomýšlelo na večeři.

„Ale co si uvaříme? Já čaj nemám, lípový květ také, ale zbylo mi trochu šalvěje.“

„Vždyť to je na kloktání!“

„Nevadí! Když to neškodí krku, žaludek to také snese.“ A tak se uvařila šalvěj a osladila zbytkem cukru.

„Jak krásnou to má barvu!“

„Aspoň něco, když ne chuť.“

„Nemluv a nadrob si do toho bábovku.“

Po královské večeři, kořeněné šibeničním humorem, se Patrik s José odebrali do svých domovů, aby šli spat se slepicemi a snili o zítřku a brašně peněžního listonoše, toho anděla spásy všech studentů — — —

To byla jedna z tisíce vzpomínek na oba kamarády, kterou Patrik zachytil, dívaje se nepřítomně na noviny, které před něho vrchní položil.

„Neznali jsme smutku, neznali vážnosti života. Index, plnicí se podpisy věhlasných profesorů a ubíhající semestry nám sice dodávaly jakési stavovské hrdosti, která se odrážela ve vážné chůzi a bezvadném chování ve společnosti, ale mezi sebou jsme při první veselé příležitosti byli zase clapci, radujícími se ze všeho, co tvořilo život.“

José nosil kapsy plné drobtů a sypal je ptáčkům, já musel pohladit kdejakého psa a Venca rád pokládal dvacetihaléře na koleje, aby mu je tramvaj zvětšila na korunu. Jak krásně nám plynuly dni, týdny, měsíce a roky. Jak rychle jsme se seznámili, tři náhodní samotáři u téhož stolu na odpoledním čaji na Barrandově, tak rychle a nečekaně jsme se rozešli. A jak smutným způsobem!

José nám jednoho dne klesl na ulici do náruče zachvácen prudkým chrlením krve. Donesli jsme ho na kliniku, ale do dvou měsíců byl uzavřen jeho chorobopis dvěma tragickými slovy: exitus letalis. Zemřel na rychlé souchotiny. Musel býti již dávno nemocen. Věděl o tom? Myslím, že ano, byl přece medik. Proč se neléčil? To věčné: proč? — José! — Měl již dvě zkoušky třetího rigorosa za sebou. Tři sestry pracovaly a šetřily jen na něho, byl chloubou jejich i starých rodičů, a tak těsně před cílem padl. Vše zmařeno, marné oběti tolika let a mnoha tisíců, které on jako lékař chtěl sestrám vrátit a dát jim tak kousek věna. Jak krutý je

život! To byl první jeho veliký osten, který se mne dotkl. — Venca! Našel si děvče a já zůstal sám. Necítil jsem osamocení, měl jsem mnoho studia k druhé státnici a rigorosu. Pak přišly prázdniny a nečekaná, náhlá smrt mamincina . . .“

Patrik vložil hlavu do dlaní, hnal se na něho přival stesku a zoufalství, samoty, ale nepovolil, sevřel rty a jeho jindy tak mírné oči se zaleskly odhodláním k boji. Znal svou povahu, znal své příliš citlivé srdce a věděl, že kdyby povolil, aby vzpomínky drásaly jeho nitro, že bude neschopen životního boje. Nedovedl býti tvrdým, ale věděl, že nesmí býti změkčilým. — — —

Z kavárny, v níž se vzpomínkou na kamarády vlastně rozloučil se studentskou minulostí, šel zpět na Staré město. Varhany, zaléhající do tiché uličky z chrámu sv. Jiljí, připomněly Patrikovi, že má, zač by děkoval a ještě více zač by prosil . . . Vstoupil.

Příští dni byly dny očekávání. Patrik čekal odpověď na dvě žádosti, podané k státním úřadům již týden před promoci. Bylo štěstí, že měl býti z čeho živ. Po zaplacení pohřbu, po výdajích za pět měsíců živobytí a výlohách s promoci zbývalo mu něco přes osm tisíc.

Patrik čekal, jako denně čekají miliony lidí na vlak, na štěstí, na uzdravení, na práci. Nejhuře jsou na tom ti, kteří čekají na práci, neboť jejich čekání je ve století největšího rozmachu lidského ducha téměř beznadějně. Chudák člověk! Do všeho strká nos, jen aby zničil sám sebe. Už se dokonce vznášejí ve vzduchu letadla bez pilotů! Umíme již vidět na dálku, je to jistě triumf lidského genia, ale co je to platné, když neumíme vidět do svých vlastních srdcí. Nerozumíme sobě, neumíme ani žít. Patrik se velmi zajímal o světové dění, nečetl v novinách již léta nic než politiku, sport a kulturní rubriku, byla-li v novinách vůbec nějaká. A často mu napadala divná myšlenka: Bud' nemám zdravý

rozum já nebo ho nemají ti druzí. Ale neoddával se těmto myšlenkám, jeho výchova byla přímočará a přímá. Byl dobře vychován v duchu své katolické víry a držel se pevně zásad, jež mu matka vštípila, třebaš viděl, že jsou často v příkrém rozporu s tím, jak se nyní žije, smýšlí a mluví v prostředí, do něhož byl zatažen. —

Patrikovo vlastenectví vězelo hluboko v srdci, nenosil je ani na rukávu ani na čepici. Byl Slezan a ten je daleko uzavřenější než Čech nebo Moravan. Slezané jsou na pohled drsnější a mlčelivější, také jejich lidové písně jsou méně půvabné, méně něžné než české a je jich málo. „Uhlí bratřím kopal slezský Benjamin...“ Tím je řečeno mnoho o povaze slezského lidu. Slezsko jest malá, ale krásná země, vždyť sám pootavský slavík Adolf Heyduk o ní pěl: „Slezská vlasti, půdo svatá, zemi nejkrásnější všech. Tobě láska vrchovatá, Tobě poslední bud' vzdech...“

Patrik James čekal a chodil dále do Městské knihovny, ale nenosil si již s sebou právnické knihy, nýbrž knihy francouzské a italské a zdokonaloval se v těchto řečech, které dobře ovládal.

Po čtrnácti dnech dostal dopis se státní obálkou — — „Litujeme... Naprostý nedostatek systemisovaných míst... Vaše žádost byla zaznamenána...“

Dva dny nato dostal druhou odpověď navlas stejného obsahu. Patrik sevřel rty a místo vpravo do studovny chodil vlevo do čítárny a stal se vášnivým čtenářem Malého oznamovatele a odstavečku: „Přijmou se muži.“ Psal žádosti a čekal. Udal v nabídkách jen maturitu, bezvadnou znalost němčiny, těsnopis a státní zkoušku z účetnictví.

Dvakrát, když se přišel představit hodinu před stanovenou dobou, bylo mu řečeno, že místo je již zadáno. Jinde mu řekli, že je příliš mlád, aby mohl zastávat odpovědné místo. Majitelka velké prádelny, dobro-

myslná žena, mu řekla: „Ráda bych vás přijala za účetního, ale ve své práci musíte přicházet do styku s mými děvčaty a je jich zde čtyřicet. Vy jste však příliš hezký, a to by nedělalo dobrotu. Promiňte, neměla jsem tím na mysli vás, nýbrž ta děvčata, znám je dobře a vím, co dovedou.“ Jednou byl přijat šéfem, který chtěl z něho udělat akvizičního úředníka bez platu.

„Dostanete přesné adresy lidí, kteří chtějí prodat obchod, dům, pozemek a jiné. Půjдете k nim a budete je hledět získat, aby prodej svěřili nám. Při tom vyberete zápisné dvacet korun. Z toho obnosu si můžete hned sedm korun srazit a ostatní odevzdáte i s vyplněným zápisem v kanceláři. Je to celkem jednoduché.“

„A co pak, když budu běhat celý den po vzdálených místech a přes všechnu námahu se mi nepodaří získat klienta? To znamená, že bych pracoval pro vás úplně zdarma. Já chci pracovat, a poctivě, budu třebaš ulice zametat, ale chtěl bych, aby se za moji práci se mnou také jednalo aspoň trochu poctivě.“

„Co tím chcete říci?“

„Jen tolik, že za adresu, kterou opíšete třebaš z »Národní politiky«, dostanete bez námahy a bez rizika více než šedesát procent a mně nechcete dáti ani haléře pevného platu. Já se třebaš strhám, abych vydělal na živobytí, a vy, aniž jste hnul prstem, lehce zbohatnete. To není pracovní poměr, to je spíše vykořisťování.“ —

Patrikovi bylo hořko v ústech, když stanul před krásným domem, na němž svítila honosná tabulka: Bureau de banque et de commerce. Těsně za ním vyšla z domu mladá žena s očima zarudlýma pláčem. „Přece někdo plakal ve vedlejší místnosti, když jsem čekal na toho lidumila bankéře, nemýlil jsem se. Asi půjčka na lichvářské úroky a nyní hrozby.“

Patrikovi bylo líto mladé ženy, která se od něho vzdalovala pomalými nejistými kroky. A přece kolem svítilo jasné slunečko, na protějším chodníku se usmí-

vala matka na nemluvně, které opatrně vezla v krásném kočárku, malý klučina se honil s radostně štěkajícím psem, dva pensisté si něco ukazovali v novinách a svorně asi nadávali na politiku, neboť výraz tváří jevil rozhorlení. Z dále zaznívali hluk dopravní tepny. Z protějšího domu vyšel dráteník a hned zase vešel do vedlejšího.

„Také jeden, který se nebojí, který je dvacetkrát vyhozen, než mu dají spravit hrnec. A přece žije a nezoufá. Což kdyby psal žádosti a čekal, až ho pozvou k práci? On nemůže čekat, žaludek chce jíst! Den co den se tenčí moje peníze, rok ještě vydržím, a co potom? Ne, začnu ihned!“

Na rohu ulice se Patrikovi rozprostřel pohled na veliké náměstí a moderní chrám Božského Srdce Páně.

Patrikovi se zdálo, že ten kříž na vrcholu mohutné, široké věže k němu volá: Všechno kolem, co vidíš, to krásné město, veliký, nádherný svět není než slzavým údolím vyhnaných synů Eviných. To údolí je krásné, je dílem nekonečné lásky Boží, ale ty slzy v něm vyvolala zloba a svobodná vůle vyhnaných synů, ne Bůh!

A Patrik James pochopil...

Patrik psal žádosti, čekal, chodil od Annaáše ke Kai fášovi, ale marně. Neměl štěstí. Je docela možné, že si podnikatel ze třiceti žádostí vybral právě toho nejneschopnějšího. Získal doktorát, nejvyšší vyznamenání a cíl studenta. Byl povýšen, ale zároveň ochuzen. Jeho červená univerzitní legitimace byla kouzelným proutkem. Snižovaly se před ní ceny, získala mu všude přístup a oblibu. Student je dítě štěstěny. Mnoho se mu promine, mnoho odpustí. I hanba „věčného studenta“ je zapomenuta v den, kdy složí poslední zkoušku; tu mu všechny maminky, mající přezrálé dcerky, padnou kolem krku.

Kdybych se chtěl prodat, stačilo by vrátit se do rod-

ného města. Tam je dost děvčat na vdávání s vlivnými tatínky. Ale nemusel bych jezdit tak daleko, stačí obléci si několikrát smoking a jít do společnosti, nebo si zaplatit malý inserát: Mladý hezký doktor z nedostatku příležitosti hledá...

Patrik se vesele zasmál. „Jak vynalézavý je život! 50.000 po prvé, po druhé, a kdo dá víc? Čím jiným je prohlížení nabídek k sňatku?“

Nikoliv, stát není dojná kráva ani zaopatřovací ústav, v manželství nevidím obchod, je to svátost, a Alma Mater není stroj na výrobu „velkých pánů“, ale pramen vědy a vzdělání, přístupný bohatým i chudým. Kdo říká, že každý doktor filosofie musí být profesorem? Může být knihkupcem, inženýr klempířem a instalátérem, právník obchodníkem. Je téměř zbytečno vyrábět dr., ing., agr., všichni se nevejdeme do výzkumných ústavů. Ať se tedy vrátí na statečky svých rodičů a sedlačí. A co že inženýři chtějí být najednou všichni doktory? Touha po vědění, nebo pachtění po titulech? Ještě štěstí, že právníci a lékaři jsou spokojeni se svým doktorátem, nebo si ještě něco vymyslí, aby nezůstali pozadu za techniky?

Patrik James byl hrdý na svůj doktorát a právem, neboť ho docílil poctivým studiem, ale nepodceňoval jeho hodnotu. Což nevěděl, že mnoho studentů se učí jenom ze skript, vydaných doktory práv, kteří si tak zařídili obchod? Půjčují skripta za stokorunu měsíčně nejen desítkám, ale stovkám studentů. Tak Franta Molínů dosáhl doktorátu, aniž vůbec viděl původní studijní knihu. Jeho obzor byl a zůstal ubohý. Nepoznal klarinet od pozounu, a když mluvil „povšechně“, mluvily z něho dvacetihaléřové noviny a nabubřelou chvástavostí, pýchou a drzým sebevědomím zakrýval nedostatky. Jeho doktorský titul byl jakousi ochrannou známkou pro něho, neboť bez něho by lidé soudili, že je hlupák, ale ten titul, ten titul! Není vše-

chno zlato, co se třpytí. I na vysoké škole se dá prolézt klikou, i doktorát se dá vysedět. A právě ti, kteří to studium nejvíce odbyli, nejvíce křičí a dovolávají se svého titulu a vysokého společenského postavení. To jsou kariéristé, kteří by šli přes mrtvoly, a ti mají s vědou a skutečnou, ušlechtilou inteligencí velmi málo společného.

Patrik James byl doktorem práv. Ve státní službě měl nárok na skupinu A, ale stát jeho služeb nepotřeboval. Také v soukromých službách měl nárok na vyšší postavení a lepší plat, ale také zde jeho mozek nikdo nechtěl, byť se i podbízel.

„Nuže, zbývají mi ruce, snad mne ruce uživí, když ne mozek, který jsem tolik let cvičil. Musím být z něčeho živ. Půjdu třebaš klepat koberce, nebo nosit uhlí. Můj diplom, a to, co mám v hlavě, to mi nikdo již nevezme. — A práce šlechtí člověka!“ — — —

Na křižovatce v Bubenči, kde se sbíhalo několik ulic, objevil se pár kroků od benzinové čerpací stanice prodavač novin. Byl to trochu nezvyklý kamelot; byl oblečen ve slušivé, bezvadné šaty, na rameni měl zavěšenu velikou brašnu ze staré kůže a před ním na malé skládací stoličce ležela hromada novin. Nevyvolával žádné sensační titulky ani názvy novin, čekal, až ho kupující sám oslovil. Noviny šly dobře na odbyt, neboť místo bylo skvěle voleno. Křižovatka nebyla příliš hlučná automobilovým provozem, ale museli jí procházeti všichni, kdož směřovali ke stanici autobusů a tramvají.

„Slečno, počkejte, dostanete ještě pětihaléř.“

„Ale na tom nezáleží.“

„Och, záleží! Já chci být obchodníkem s pevnými cenami.“

Kamelot se na mladou dívku tak mile usmál, že jí pomohl z překvapení a rozpaků. Lidé si pomalu zvykali na toho divného kamelota, jenž nikdy nepřijal více

než skutečnou prodejní cenu novin. Mužům se líbila jeho prostá zdvořilost a úřednicím a děvčatům z dílen a obchodů zase jeho vysoká štíhlá postava a hezká tvář. Na kamelotu bylo vidět, že zažil lepší dny, a soucit mladých i starých žen byl zvyšován tím, že prodavač byl mladý a hezký. Marně se mu pokoušely dávat více. Patrik James nepřijal.

Za čtrnáct dnů znal Patrik všechny okolní domovníky, služky, kuchařky i paničky mimo muže a ženy, kteří denně kolem něho ráno spěchali do zaměstnání. Znal také všechny psy, kteří byli ráno vyváděni na ulici a uzavřel s nimi pevné kamarádství. Měl pro tu svoji zálibu i nepříjemnost. Mladý černý vlčák, doprovázející svou velitelku, se náhle od ní oddělil a přiběhl radostně štěkaje k Patrikovi. Dáma přistoupila, připjala psu řemínek a nezdržela se jízlivé poznámky: „Zdá se, že jste až příliš dobře znám s mou panskou.“ Patrik se lehce zarděl nevolí a pevně odpověděl: „Znám dobře vašeho psa, milostivá paní, ale o vaši panskou se stará jistý příslušník armády. Dáma chtěla říci „promiňte“, ale jen první slabika přešla přes rty, uvědomila si, že je asi nedůstojno, aby se dáma omlouvala obyčejnému prodavači novin.

Patrik se lehce usmál: „A pak se říká, že práce nehanobí člověka! Ne, mne nehanobí, a co si myslí jiní, na tom mně nezáleží.“

Jeho zdravým optimismem nedovedlo nic otrásti, byl vesel a spokojen, protože pracoval. V sobotu si za dvě hodiny vydělal desetikorunu; vezl jednomu náruživému zahrádkáři až z Podbaby dvě bedny hnoje. Patrik táhl vozík zapřažen do popruhu a trochu se při tom zapotil. „V potu tváře budeš chleba dobývati!“ Neštítel se žádné práce, a protože noviny prodával jen do druhé hodiny odpolední, neboť večerní raníky se mu nevyplácelo v této končině prodávat, byl odpoledne často zván paničkami k vyklepání koberců, štípání dříví, leštění par-

ket i zametání schodiště. Patrik miloval život a byl pln statečné důvěry: „I na mne se jednou usměje štěstí!“

Tak Patrik James pomalu odhaloval život, ten holý, drsný život. Bylo mu mnohdy jako chlapečkovi, kterého zbavili guvernanky a zavedli mezi houf cizích dětí. Některé si s ním hrály, některé ho bezdůvodně tloukly. Byly chvíle, kdy Patrik s úžasem hleděl na život, nikdy se mu nezdálo, že lidé mohou býti tak nespravedliví, drsní, prolhaní a zlí; a tam, kde šlo o peníze, si byli všichni nepřáteli. Což nikdy neslyšel tu jedinou životní moudrost: Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl?

Patrik James cinkal vesele drobnými v kapse a bavil se s panem Hruškou, starším ženatým zřízencem čerpací stanice, dobrosrdečným to mužem, který si Patrika oblíbil.

U čerpací stanice zastavil sportovní cabriolet a z něho vyskočila mladá dáma.

„Velmi hezké a proto trochu zbytečně přimalované děvče, bezvadné elegance a s pyšným sebevědomím dodávaným tatínkovým bohatstvím,“ pomyslně si Patrik, stojící vedle pana Hrušky, uctivě zdravícího úřední čepicí se zlatým nápisem Naftaspol.

„Deset litrů. A vy, mladý muži, mně zatím můžete očistit vůz od prachu. Ve voze pod sedadlem jsou měkké kůže.“

„Račte chvíli posečkat, dámo, já to hned udělám.“

„Ale vždyť ten mladík nemá co dělat a já spěchám.“

„Je dobře, pane Hruško, já to za vás udělám.“ — Patrik tiše si pohvizduje, otevřel vůz, vyhledal pod sedadlem utěrky a jal se čistit bílý, nádherný automobil. „Buick, jedno děvče a tolik koní.“ Majitelka vozu však zaslechla poslední slovo. „A co se vám nelíbí?“

„Je toho trochu mnoho.“

„Čeho?“

„Těch koní. A mohlo by to jednou dopadnout jako s Faëthonem.“

„Kdo to byl?“

„Ach — Faëthon? To byl syn boha Phoeba a tak dlouho škemral na otci, až mu dovolil projeti se s ohnivým slunečním spřežením. Synáček ovšem vůz neovládl, vyjel z dráhy a od té doby máme severskou zimu a černochoy.“ — Dívka se zasmála.

„Vzpomínám si, že jsem to již někde slyšela, ale odkud to víte vy?“

„Já... eh... já mám spolubydličího, a ten chodil do gymnasia.“

„Proto!“ — Děvče se obrátilo, vzpomnělo si, že je dámou a že se přece nemůže bavit s čističem automobilu. Zaplatila benzin a mávla jen rukou nad dvěma korunami, které jí zřízenec vracel.

„Hotovo,“ hlásil Patrik a uschoval zase kůže.

„Zde máte.“ — Patrik se podíval na drobnou dlaň, v níž ležela pětikoruna, a ukázal hlavou na zřízence Hrušku.

„Vy jste přece čistil vůz.“

„Ano, ale za pana Hrušku. Já nepatřím k čerpací stanici; mám zde vedle obchod s novinami“ — a Patrik podržuje svůj chlapecky milý úsměv, pokračoval: „od mladých žen, lépe řečeno dívek, nikdy nepřijmu peníze, i když si mne tak odvážně najmou ku práci jako vy.“

„Vy tedy nepřijmete?“

„Nikoliv.“ — Dívka přikročila ke stolečku, vzala z něho asi čtvery různé noviny, dala Patrikovi pětikorunu, nasedla rychle do vozu a stiskla startér.

„Zde máte čtyři koruny nazpět — a pěkně děkuji.“

„Nechte si to za noviny.“ Vůz se rozjel, ale Patrik rychle přiskočil a čtyři koruny dopadly na volné sedadlo vedle dívky...

„Ta odjíždí jako furie, jen aby se někde nenabourala. Je to moc hezké děvče a bylo by jí škoda.“

„Vy byste se neměl smát, pane Hruško, přišel jste o zákazníci.“

„Kdož ví, možná, že jsem právě novou získal. Nepamatuji se, že by ten americký vůz tu už někdy čerpal benzin. Myslím, že přijela z venku a zastavila jen k vůli očištění vozu.“ — — —

Po dvou dnech se přihnal těsně před polednem ke stanici bílý Buick.

„Deset litrů.“ Krásná neznámá vyňala z malého zlatého pouzdra tenkou cigaretu a zapálila si ji. Pan Hruška se trochu přimračil, ale neřekl nic. Zato Patrik přistoupil k dívce a lehce vzal cigaretu z jejích prstů a uhasil ji. Děvče se začervenalo překvapením a nevolí.

„Co si to dovoluujete?“

„Policejní předpis. Představte si, že bychom vylétli do vzduchu! Nás by nebylo ani tak škoda, ale pan Hruška má ženu a dvě děti.“

Děvče duplo zlostně podpatkem. „Vaše chování jest hrozné. Posledně jste byl drzý a dnes zase.“

„Promiňte, že jsem vám vzal cigaretu z prstů, ale chtěl jsem vás ušetřit uhasínání. Vy to bez popelníčku jistě nedovedete a házet hořící cigaretu na zem a šlapat po ní, vypadá na mladou dámu — shoking. Říká se tomu tak, že ano?“

„Ano.“ Ale vtom se děvče kouslo do rtů. Zlobila se sama na sebe, proč tomu člověku vůbec odpovídá? Proč sem zase přijela pro benzin?

„A proč jste řekla, že jsem byl posledně drzý?“

„Cožpak jste mi nehodil čtyři koruny do vozu?“

„Je to drzost, když muž nechce přijmout od ženy almužnu?“

„Almužnu! Kdopak na to myslil? Zaplatila jsem vám za čištění vozu.“

„Ale já zde nejsem k čištění vozů.“ — Děvče pokrčilo rozmarně rameny.

„Snad, ale neviděla jsem ještě kamelota, který by si

rád něco nevydělal. Byl byste ty peníze odmítl od muže?“

„Nikoliv, to je něco jiného.“

„Chtěl jste tedy býti galantním? Och — hled'me — rytířský kamelot!“ Mladá žena se nehezky zasmála; chtěla ještě změřit Patrika pohrdavým pohledem, ale ten se nezdařil. Něco v hrdě zdvižené hlavě a pohledu prodavače novin ji zarazilo. Rychle mlčky zaplatila a ujela. —

„Hled'me, kočička chtěla drápat. Sázím se, pane James, že přijde zase k nám pro benzin. Je to, myslím, takový moderní, zhýčkaný mladý fanfaron a tohle je pro ni zase něco nového — zlobit kamelota. Ale dobrý vkus má, jen co je pravda. Co již se mne na vás ptalo dívek! Ale tuhle bych vám přál, je hezká a bohatá...“

„Dost! Pane Hruško, přestaňte, prosím vás.“

„Co se tomu tak smějete? Vždycky jsem říkal, že tyhle operety jsou samá nemožnost, ale teď to vidím na vlastní oči, že na světě je všechno možné. Ostatně, já vám nevěřím, vy nejste žádný obyčejný člověk. Nakonec se z vás ještě vykuklí nějaký princ, eh, princové u nás nejsou, ale nějaký pan doktor...“

Patrik se tak srdečně rozesmál, že pan Hruška zapomněl překvapením zavřít ústa.

„Tak vaše opereta pokračuje, zakuklený princ či pan doktor složí nyní svůj velkoobchod a půjde klepat koberce. Je pozván na čtyři místa a má tedy práce až nad hlavu, protože je velikonoční úklid. Konec prvního jednání.“ — — —

— — — — —
Bílá sobota. Patrik James se odpoledne čistě umyl, oholil a oblékl do svátečních šatů — půjde na vzkříšení. Zašel až na Karlovo náměstí do jesuitského chrámu sv. Ignáce. Chrám byl naplněn věřícími a jen stěží se prodral od vchodu kousek do lodi. Hlavní i boční oltáře byly již krásně vyzdobeny a Boží hrob tonul v záplavě světél, která měla však brzy pohašnouti.

„No, zaplať Pán Bůh, konečně mám tenoristu.“ Ta slova byla pronesena téměř hlasitě a lidé se ohlíželi a usmívali na šedovlasého jesuitu, jak uchopil překvapeného mladého muže za loket a rychle ho vedl k malým dveřím, vedoucím na kůr. Byl to P. Žák.

„Jistě jsi ještě, Patriku, nezapomněl Regina coeli?“

„Nikoli, důstojnosti, velmi rád jsem je zpíval.“

„Chvála Bohu! Je tam půltónové G a celotónové Fis.“

„Já vím, je to v resurexit a v ora pro nobis.“

„Sláva! Víš, já zde mám velmi dobrý sbor, ale tenor stále kulhá. Divíš se, že jsem v Praze? Nu, zde jsem se narodil a zde asi také složím kosti a zdá se, že provinciál mi chce ještě dopřát trochu té mé pražské krásy, kterou mám tak rád, a proto mne sem nedávno přeložil.“

Mezitím vystoupili po točených dřevěných schodech na kůr, kde bylo plno dívek i starších dám a mužů. Hudebníci ladili nástroje.

„Tak vám vedu dobrého tenoristu, je to Slezan a můj zpěvák z mého tamějšího působiště.“

Patrik se uklonil všem na pozdrav a zaujal místo mezi tenoristy, kteří byli jenom tři i všichni starší již páni.

„Vstalt' jest této chvíle,“ zazpíval kněz u Božího hrobu a zvonky ministrantů se rozezvučely. Když se průvod vrátil k hlavnímu oltáři, vystoupil P. Žák za dirigentský pult a jásavé Regina coeli se rozlétlo chrámovou prostorou... Alleluja... Alleluja... při vysokém resurexit se dirigent spokojeně usmál, pak přišlo tenorové sólo v prvním ora pro nobis. P. Žák ztlumil pohybem ruky hudbu a Patrikovo jasné, pevné Fis krásně vyniklo ve své nesnadné délce. Stříbrovlasý kněz se radostně usmíval a zpěvačky překvapeně hleděly na skromného mladého muže, který si všímal jen svých not. Patrik rád přislíbil, že přijde zítra zpívat na slavnou mši svatou. —

Po vzkříšení šel Patrik Resslovou ulicí dolů k ná-

břeží, přešel nový most a pak kráčel podél Vltavy. Bylo mu tak nějak lehce u srdce a byl šťasten. Velikonoce! Potkával lidi svátečně oděné, s veselými tvářemi.

Kristovo: Pokoj vám! — se odráželo v srdcích věřících, která v tyto dny byla otevřenější, lidštější. — — —

Po slavné mši svaté, při které sborový zpěv dopadl bezvadně, vzal P. Žák Patrika do svého pokojíku v klášteře. Usedli u stolu pokrytého knihami a rukopisy.

„Hledal jsme po přeložení do Prahy tvoji pražskou adresu, psal jsem tvé matce, a tu jsem se dověděl, že je již pochována. — Jak daleko jsi na právech?“

„Jsem hotov — — mám doktorát.“

„Cože? No, to jsem rád.“ A dobrý kněz tiskl radostně Patrikovu pravici. „A máš místo?“

„Nemám. Psal jsem, hledal jsem, ale nemám štěstí. Mám ještě nějaké peníze, ale ty se mně povážlivě tenčí. Musím něco dělat, proto... prodávám noviny.“

„Chlapče, nikdy bych nehledal v tobě tolik statečnosti. I všemohoucí Bůh pracoval jako tesař; každá práce šlechtí člověka, ale chci ti pomoci. Do státních a veřejných služeb ti nemohu pomoci, většina mých vlivných přátel, kdysi vysocí úředníci, mne předešla na Olšany, ale nechtěl bys zatím vyučovat němčině? Víím, že ten jazyk ovládáš dokonale.“

„Rád bych vyučoval němčině a myslím, že bych to dobře zastal.“

„Tak pojd', půjdeme hned, není to daleko. Učil bys na klášterní škole. Dosavadní učitel je již měsíc těžce nemocen a sotva se ještě uzdraví; rakovina je zlá věc, a tak zatím vyučuje jedna sestřička, která zná sice literaturu, gramatiku, ale špatně mluví, a to je při vyučování chyba.“

V klášteře byli ihned zavedeni k představené ctihodné matce, která návrhem a chvalořečí P. Žáka, kterého si velmi vážila, byla nadšena, ale když se blíže podívala na Patrika, trochu zaváhala.

„A copak se vám, ctihodná matko, na mém hochu nelíbí? Snad si nemyslíte, že pořádný katolík musí být hrbatý nebo kulhavý? Pán Bůh má rád hezké lidi. Patrik je toho důkazem, byla to náhoda nebo řízení Boží, že jsem ho našel mezi tolika lidmi v kostele?“

Představená se usmívala, neboť dobře znala durdivý hlas bodrého jesuity. „Váš chráněnc je skutečně trochu moc hezký a příliš mlád, vždyť má vyučovat také kandidátky učitelství, a to jsou již velká děvčata.“

P. Žák se poškrábal ve stříbrných vlasech. „Hm... velká děvčata... ale žádná mu nepřeroste přes hlavu, podívejte se, jak je vysoký. Pravda, děvčata jsou pokušitelky a živá jako rtuť... ale... hm... Patrik nemá ještě celých čtyřiaadvacet let... no, ale... já za něho ručím, neboť mladý muž, který si umí sám poradit se životem, ten si bude také umět poradit s děvčaty. Mohu jistě klidně ručit za člověka, který se nestydí prodávat noviny a leštit parkety, ač má v kapse doktorát práv.“

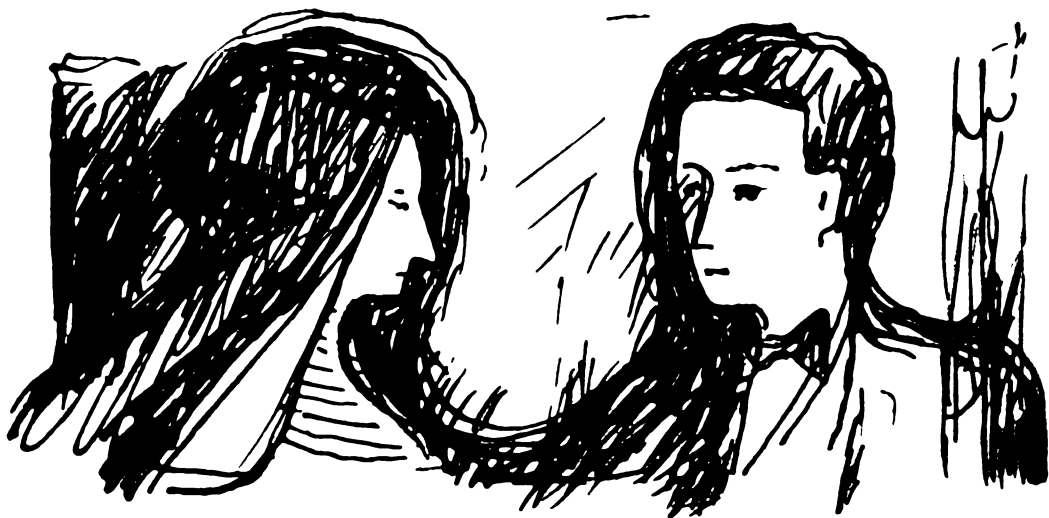
„Po tak vřelé přimluvě a důvěře, kterou ve vás důstojný pán má, ráda vás přijmu, pane doktore. Měla jsem oprávněné obavy, neboť postavení mladého učitele ve vyšších dívčích třídách není právně snadné, ale po ujištění, kterého se mně dostalo, věřím ve váš pevný charakter a doufám, že mne nezklamete.“

„Bude mou největší snahou dokázati, že si zasloužím té laskavosti a důvěry, kterou ve mne skládáte. Nevím, jak bych vám měl a důstojnému pánu poděkovat.“

„Poděkuj, chlapče, Pánu Bohu.“

„Pane doktore“ — jak mile se toto oslovení z úst ctihodné matky Patrika dotklo — „já vám přinesu naše německé učebnice, abyste se s nimi trochu seznámil.“ Po chvíli se představená vrátila a podala Patrikovi několik knih. „Bylo by dobře, kdybyste sem přišel ve středu odpoledne a poradil se se sestřičkou, která zatím má němčinu. Ve čtvrtek vám již začíná nová práce...“

Sluníčko pálilo a usmívalo se na dvě tak odlišné muž-

ské postavy, které mlčky vedle sebe kráčely oživenou ulicí.

„A nemysli si, chlapče, že jsem to udělal jen tak nezištně. Za pár dnů máme májovou a před ní každodenně krátkou zkoušku na sbory, které budeme zpívat. Tak již jsem doma, bude mi dnes to kúzle znamenitě chutnat a nezapomeň, v úterý v půl sedmé máme zkoušku. Douša mi napsal krásnou mši, je to náramně dobrá věc, uvidíš.“

Patrik James se vděčně sklonil k podané mu hubené ruce, ale políbit se mu ji nepodařilo...

V pondělí velikonoční po obědě zatoulal se Patrik k Vltavě, přešel po železničním mostě na Smíchov a pak šel zvolna po nábřeží stále proti proudu řeky. Byl nádherný den, sluníčko hřálo a tak byla celá Praha na procházce. Byl dvacátý duben, ale po zimnících ani po svrchnících ani památky, lidé již zimu vyházeli za dveře. Patrik James byl oblečen ve světlešedé šaty z anglické látky, které krásně slušely jeho vysoké, štíhlé postavě. Byly to poslední šaty, které mu koupila mamin-

ka krátce před smrtí. Patrik s kloboukem v ruce kráčel zamýšleně a nevšímal si pohledů lidí a hlavně žen, které si zvědavě prohlížely nevšimavého elegantního mladého muže. Patrik myslil na pronikavou změnu, která se včera s jeho životem udála. „Zítřka budu naposled prodávat noviny. Pan Hruška mi najde nějakého chudáka, který to dobré místo po mně převezme; bylo by škoda to pustit, když si někdo potřebný zase může něco vydělat. Myslím, že si do prázdnin ještě udělám praktickou universitní zkoušku z němčiny, práci mi to nedá žádnou, vždyť i rodní Němci mne při řeči vždy považovali za Němce. Budu učitelem! Teď již nebudu hledat a psát žádosti o místa korespondentů, účetních a jiných sil, ale přesto nevynechám příležitost, abych se dostal tam, kam patřím, do oboru práv. Mám dva záznamy ve státní službě, ale již byl někdo povolán na záznam? To ví jedině Bůh a příslušný referent, ostatně, dopřeje-li mně Bůh dlouhý život, dozvím se to i já.“

Patrik se zahleděl k modré obloze a jeho temné hnědé oči se rozzářily. „Jistě moji drazí rodiče i v té nadhvězdné výši nade mnou bdí. Zemřeli oba smířeni s Bohem, jejich život byl čistý a krásný, konali přesně své povinnosti a jistě jich odměna neminula. Modlím se za jejich duše, vzpomínám na ně s láskou, ale již bez bolestného zármutku. Proč naříkat, vždyť nezemřeli, jenom těla zemřela, ale duše jejich jsou šťastné.“ —

Pleskavý zvuk lopatek kolového parníku upoutal Patrikovu pozornost. Rozhlédl se, a viděl, že je pod Barrandovem. Na červených tenisových hřištích se již ve se se hrálo. S druhého břehu sem doléhal jásot lidských hrdel. „To někde v Bráníku dali goal!“ Na konečné stanici pětky se vyrojil v tramvají zástup lidí. Někteří směřovali na Perkutov, ale většina se dala krásnou, ve skále serpentinovitě vysekanou cestou na Barrandov. Ten Barrandov, kde učenec Francouz Barrande sbíral trilobity a jinou havěť, aby obohatil středoškolský pří-

rodopis. Chodník, sledující bezvadnou asfaltovou silnici, po níž se vzhůru šplhaly automobily všech značek, se pak oddělil a vedl mezi čerstvou zelení keřů, kvetoucích stromů a barevných květin, přerušován občas několika schůdky až nahoru ke krásnému restaurantu se skleněnými stěnami a terasami. Na planince parkovalo mnoho vozů, lidé seděli již venku na terasách, číšníci se proháněli v bílých kabátcích. Patrik váhal, nebyl zde od června minulého roku. Jejich trojlístek býval zde dříve téměř každonedělním hostem.

„Jsou čtyři hodiny. Je zde couvert, to znamená, že mne bude stát svačina desetikorunu. Zda hraje ještě Fred Fredoly? Mám — nemám? ... saure Wochen, frohe Feste... říká přece — Der Schatzgräber. Je dobře si vzpomínat na gymnasiální perličky.“

Terasa však byla plně obsazena, nikde volný stůl. K menším stolům pro čtyři osoby, kde však seděly jen dvojice, nechtěl Patrik přisednout, měl onen divný ostýchavý pohled lidí, kteří nedobře snášejí rozmrzelé a nepřátelské pohledy. Ale na kraji terasy byl větší stůl obsazený jedinou ženou.

Patrik pozdravil, mladá žena zvedla hlavu a její modré oči se úžasem rozšířily.

„V Praze je půl milionu žen a zrovna ona!“ myslil si v duchu Patrik, ale hlasitě pravil:

„Myslím, že se známe — Patrik James.“

„Helena Franková.“ Děvče s bílým Buickem podávalo mu ruku.

Patrik usedl a nastala trochu trapná přestávka, kterou ukončil číšník dotazem na hosta.

„Kávu,“ více nebylo třeba říci, protože při couvertu se k tomu již rozumí příslušné zákusky, obyčejně jen dva.

„Nechtěla byste vědět, kolik takový kamelot vydělává, že si může dovolit jít posvačit v neděli na Barrandov?“

„Již zase ta vaše jízlivost. Myslím, že velikonoční mír ještě trvá.“

„Ale měla jste na mysli tu otázku, že?“

„Neměla: Jak jsem vás po prvé viděla, poznala jsem, že jste musel studovat. Ve vašem jednání nebylo ani stopy poníženosti, té otrocké poníženosti nevzdělaných lidí. Jistě nejste bohat, jistě byste neprodával noviny, ale vaše hrdost nepřijímat nikdy více než...“

„Odkud to víte?“

„Vyzpovídala jsem zřízence Hrušku; řekl jste tenkrát při té cigaretě, že má děti. Koupila jsem dvě veliká, bonbony plněná vajíčka a řekl mi za ně všechno.“

Patrik sraštil lehce čelo.

„Nezlobte se, chtěla jsem vám pomoci k lepšímu zaměstnání. Továrna mého otce snadno může potřebovat dobrého úředníka. Umíte prý výborně německy.“

„Je tolik lidí bez práce, proč chcete pomoci právě mně?“

„Nevím, nepřemýšlela jsem o tom, a co na tom záleží?“

Patrik chvíli mlčel a díval se na mramorovou desku stolu, pak zvedl hlavu a v jeho očích se objevil ten mírný, hřejivý výraz, o kterém sám nevěděl, ale který mu již na gymnasiu vynesl u dívek přjmení: hoch s hezkýma očima.

„Srdečně vám děkuji, slečno Franková, ale myslím, že bych nebyl přijat. Nevím ani proč. Myslím však, že jsem zaspal modernismus a zůstal romantikem. Žena může rozdávati muži odměny jen po boji, nikdy ne před bojem. Jsou dnes jiné poměry, ale to nevadí. Kdo má pevnou vůli a vytrvalost, zvítězí.“

„Chcete tedy... zůstatí kamelotem?“

„Nikoliv. Již jím také nejsem. Myslíte, že bych já si sedl zde na terasu a prodával dále noviny, které mi nevynesou ani na živobytí? Moje nízké postavení mne naprosto nevyřadilo z lidství, ale ze společnosti. Quod

licet Iovi, non licet bovi. Údobí mého kamelotství jest šťastně překonáno. Život mne povýšil po trpké, kruté, ale pro mne výborné škole.“

„Smím se zeptat, co budete dělat?“

„Vyučovat němčině na klášterní škole sv. Markety.“

„Srdečně vám blahopřeji, mám z toho upřímnou radost.“ Slečna Franková stiskla Patrikovi silně ruku a ten na žádost dívčinu vypravoval celou sobotní a nedělní příhodu.

„Vy se znáte s jesuity? A chodíte do kostela?“

„Myslím, že ve vaší hlavičce straší asi představa Konjáče a jiné nesmysly, jimiž se tak rádi blýskají velepokrokoví profesori dějepisu. Nepověděli-li vám nic o Balbínovi, Šturmovi, Šteyerovi, Bridelovi, Vydrovi, Dobrovském, pak je škoda něco vyvracet. Jesuité — Hus — Pryč od Říma! atd., to je typické pro některé Čechy.

„Vy jste Moravan?“

„Nikoliv — Slezan.“

„To je přece dnes jedno.“

„Snad ve státní správě, ale ne v srdcích. V tom není žádný separatismus. Jsme Češi, ale Slezané. Znáte Slezsko? Nikoliv. Škoda. A vidíte, ten černý jesuita, rodilý Pražan a vlastenec tělem a duší, který mi opatřil to učitelské místo, ten působil ve Slezsku několik let a složil krásný text kostelní písně, v níž se opakuje povzdech: »Na Slezsko, Bože, se rozpomeň...«“

Patrik James zmlkl, jeho oči zářily a jeho nadšení přecházelo i na dosud vlašnou monděnní dívku. Její rty šeptaly: „Praha je krásná.“

„Praha? Praha je Slezanům královnou všech měst, ovšem ta Praha svatováclavská, s tradicí tisícileté české slávy. Svatý Vít s hrobkami našich svatých a králů, kde s bázní v srdcích poklekají naši venkované, jejichž hrdé slzy jsou nesilnější přísahou věrnosti rodné vlasti.

Každý poctivý Slezan jest dobrým katolíkem . . . a chodí tedy do kostela,“ dodal s úsměvem Patrik.

„Jak zvláštní to vedeme rozhovor!“

„Nelíbí se vám? Mám mluvit o počasí?“

„Vy mne asi hrozně podceňujete.“

„Nikoliv, ale zapomínám, že již uplynul rok a že zde nesedím s kamarády, nýbrž s mladou dívkou. Jsem špatný společník, že ano?“

„Víte, že to není pravda. Se mnou tak málokdo mluví rozumně. Chtěla jsem vám napřed říci, proč zde sedím sama, ale řeknu vám to raději jindy.“ — Helena Franková se zamyslela. „Nemohu mu přece říci, že jsem ujela z naší lesní vilky ve Slapech proto, že moji hosté se i s děvčaty napolo opili. Co by si myslil? Vyhlíží tak přísně a zpívá v kostele. Nikdo se mu z těch kluků nevyrovná a je elegantnější než celý pyšný Zvonimír. Hello . . ., Hello . . ., snad se ještě nezamiluješ?“ — — —

S místa, kde seděli, bylo viděti Vltavu daleko ku Praze. Na hladině bylo plno kanoí a kajaků, sem tam motorový člun a house-boot. Někteří se pachtili s vesly, jiní se dali unášet pomalým proudem, zpívali nebo poslouchali gramofon, který s sebou vezli. Od klubovny veslařů vyrazila k treningu osmiveslice. Siréna parníku upozorňovala majitele vratkých lodiček na vlnobití, které loď za sebou zanechává. Všude život a ruch. Zlaté slunce, radost, smích. Patrik vdechoval plnými plicemi radost ze života.

„Myslím, že je mnoho lidí šťastných, ale že si to neuvědomují.“

„Jak to myslíte?“

„Prostě tak, že se velká část lidí nedovede radovat z maličkostí, že čekají ode dne bůhvíco a proto chodí spat s tím věčným: Amici, diem perdidit.“

„Tím vysvětľujete nudu bohatých vrstev?“

„Ano. Poslechněme si raději jazz Fred Fredolyho, hraje skvěle.“

„Vy máte rád jazz?“

„Je na tom něco divného? Mám mladé uši. Ovšem, gregoriánský chorál a jazz jsou od sebe strašně daleko, ale nechápu, proč bych nemohl míti oboje rád? Každé na svém místě. Zde se nehrají ždáné ty ukňourané, sladkobolné trampské písničky, lkající o lásce, která nikdy není láskou. Jsem dost citlivý, ale nasládlá a skutečně ubohá sentimentálnost těch tak zvaných oblíbených šlágrů je svou neupřímností protivná.“

„Co byste tomu řekl, že já ty šlágry hraji na klavír?“

„Myslím, že je hraje pro tu modernost, ale nevěřím, že byste byla tak nevkusná a zpívala text. Já neříkám, že je všechno špatné, ale nemohu slyšet nic v té plačtivé Praga-moll tónině.“

„Rozumím vám. Hrála jsem to, ale nikdy o tom nepřemýšlela.“ — — —

„Jak to odpoledne krásně uběhlo. Budu muset jít.“

„A kdybych vám nabídla, že vás svezu, odmítl byste?“

„Nikoliv, mám u vás k dobru jedno očištění vozu!“
Oba se srdečně zasmáli a zdálo se, že ten smích je sblížil. Zaplatili a odešli.

Bílý automobil ujížděl téměř nehlučně a oba mladí lidé se úryvkovitě bavili.

„Kam chcete, abych vás zavezla?“ — „A kam jste měla namířeno?“

„Domů do Střešovic, ale kromě služebnictva není nikdo doma.“

„Já musím někde povečeřet.“ — „Já mám také hlad.“

„Vzal bych vás s sebou; je to malá útulná hospůdka v blízkosti Maltézského kostela, ale sedí tam jen poctiví dědové, a jídlo je také prosté.“

„Vezměte mne s sebou, já mám malostranské prostředí velmi ráda.“ Patrik určoval směr jízdy; vůz se proplétal pomalu úzkými, malebnými uličkami. „Zastavte, je to hned vedle, ale tam nemůžete parkovat.“

V malé hospůdce se všichni ohlédli po vstupujících

a na Patrikův pozdrav přívětivě odpovídali. „Váš zde již znají, že ano? A kam si sedneme?“

„Zde na tu stylovou pohovku. Jak vidíte, je to tu hodně po domácku zařízeno, ale čisto. Někteří hosté mne znají, již častěji jsem s nimi debatoval.“

„Ani bych neřekla, že v srdci Prahy je možná taková idyla. Moc se mi zde líbí.“ — Přibatolil se malý, tlustoučkový hostinský.

„Co budete jíst, slečno Franková?“

„To, co vy, pane Jamesi.“

„To byste nejedla, proto si dnes vezmeme dvakrát řízek, jedno velké a malé pivo, černé ovšem.“ Hostinský odkvapil.

„Já zde obvykle jím na plátky nakrájený polský salám s cibulí a nakrájenými rajskými jablíčky, to vše pokropím octem, přikusuji chléb a zapíjím pivem.“ — Jen pleskot karet přerušoval tichý rozhovor Patrikův s dívkou.

„Tak nesu řízeček, čerstvý salátek a chlebiček. A přeji dobrou chuť.“ Heleně Frankové znamenitě chutnalo a Patrikovi neméně. Ještě dolůho poseděli a pak vyjeli již s rozžatými světly. Na Letenském náměstí Patrik vystoupil a srdečným stiskem ruky se rozloučil s dívkou. Dvojí „Na shledanou!“ — a vůz se rozjel. To nové shledání již bylo umluveno v tiché hospůdce...

Ctihodná matka, jež byla přítomna první vyučovací hodině, kterou měl dr. Patrik James ve čtvrté třídě obecné školy, byla nadšena dokonalým přednesem a bezvadnou výslovností nového učitele. A jak vtipně kladenými otázkami dovedl žákyně přivést na správnou a přesnou odpověď. Představená byla spokojena.

Patrik již vyučoval týden a ve všech třídách probíhaly hodiny hladce, jen ve třetím ročníku bylo dosti nesnadno udržet pořádek. Mezi děvčaty bylo několik rášků a ty strhly ostatní, ale Patrik je všechny zkrotil.

Do kalamáře místo inkoustu mu nalily voňavku, bohužel tak silnou, že Patrik, sotvaže zvedl víčko, hned poznal, co to má znamenat. Poslal chichtající se studentku i s perem do lavice a podepsal se svým plnicím; a to pak dělal vždy.

Jednou mu nařízly všechny křídly, takže, sotva se dotkl tabule, již se mu lámala pod prsty za veselého smíchu čtyřiceti děvčat. Patrik se obrátil:

„Smích je zdravá věc, ale teď si musíte samy napsat to, co jsem vám chtěl na práci uspořít.“ — — —

Největší diblík Vlasta Běliková byla u tabule a řádila koketními úsměvy a ledabylými odpověďmi, po očku naznačujíc děvčatům, jak si toho mládence za katedrou otočí okolo prstu. Za Vlastou běhalo celé protější gymnasium a reálka z vedlejší ulice a všechny kluky dovedla vodit za nos; byla velmi hezká a věděla to. Patrik zůstal chvíli nevšímavý k jejímu počínání, až když tlumený smích v lavicích začal sílit, obrátil se s úsměvem na žákyni: „Slečno Běliková, máte doma bratra?“

„Ano, prosím.“

„Tak si laskavě sedněte a uvažujte, že já do vaší rodiny nepatřím.“

Děvčata se však brzo zamilovala do Patrikova úsměvu a jeho hlubokých, hezkých očí a byla jako kuřátka. Mladý pan profesor nečinil naprosto žádného rozdílu mezi více a méně hezkými žákyněmi, a to bylo tajemství jeho naprosté oblíbenosti u nich. Každá totiž se mohla těšiti blahou nadějí . . .

Otevřeným oknem vnikala do Patrikova pokojíku čerstvá vůně zeleně a květů z blízké Stromovky. „Půl třetí — za chvíli tu bude Hela. Je to již osmá naše schůzka za čtrnáct dnů.“ Ostrý zvuk klaksonu prořal ticho. Patrik přehodil přes sebe svrchník, vzal tenisovou raketu a seběhl po schodech. Auto se rozjelo. —

Na zadní straně přepychové vily továrníka Franka byla terasa, s níž vedly široké schody do nádherně pěstěné, veliké zahrady. Uprostřed zeleně bylo bezvadně upravené tenisové hřiště.

Patrik byl představen dvěma dívkám, nějaké Mimi a Jole, a pak třem mladíkům, z nichž si pamatoval celé jméno jen u Zvonimíra Fišera, ostatní příjmení zapomněl. Všichni, ani děvčata nevyjímaje, měly shortky, jen Patrik měl dlouhé bílé kalhoty. Několik kroků od hřiště bylo na trávníku několik lehátek a červených proutěných křesel. Hela a pan Zvonimír Fišer se spustili do lehátek, Patrik usedl do křesla.

„Proč jste si nevzal, Patriku, také shortky?“ tázala se Hela.

„Protože na tennis chodím jen v dlouhých kalhotech.“

„Vždyť to musí při hře překážet stejně jako sukně nám dívkám.“

„To jsou plané domněnky. Tilden vyhrál pomalu desetkrát Wimbledon po sobě a jen v dlouhých kalhotech. a Suzanna Lenglenová byla téměř stejný počet let nejlepší tennistkou světa, a hrála v sukních.“

„To je útok na tebe, Helo,“ ozval se Zvonimír Fišer.

„To není útok na nikoho. Co si kdo obleče, to je věc jeho vkusu a já zde nejsem žádný ceremoniář. Moje mínění však je, že se na tennis shortky nehodí. Dospělý muž je při tak elegantní hře v shortkách směšný, a dívka...“ — „Dokončete, Patriku,“ ozvala se trochu výzývavě Hela.

Zvonimír Fišer se přehnaně rozchechtal a běžel k hráčím. Hela opakovala svoji výzvu, ale Patrik mlčel. „Co jí mám vysvětlovat, je z jiného těsta než já, neporozumí. A já nemohu zapomenout na slova exercitátora, abychom si vážili ženy a krásy, kterou jí dal Pán Bůh, aby jí oblažovala mne. Štěstí a radost vyhrazená manželům je vyvažována bolestí a starostí o děti a jejich výchovu. Žena, která rozdává svoji krásu mnoha očím,

zlehčuje dar obdrženy od Boha a znesvěcuje jeho účel. Bud'te rytířští k ženám a zdrženliví, chcete-li býti jednou šťastni. A to řekl vážný kněz, jemuž zpovědnice ukázala život. Snad na těch shortkách dívčích nic není, ale nejsme u řeky a všude jinde se mi to zdá zevšedňováním dívčího půvabu a otupením studu.“

„Pojďme si zahrát, vidím, že mi již neodpovíte na moji otázku.“ První míče se Patrikovi příliš nedařily, ale pak se rozehrál. Zvonimír Fišer přihlížel a posmíval se hráčům.

„Takové pinkání, nikdo neumí dát ani pořádný drive ani backhand. Kdepak jste se učil hrát tennis, pane... eh... Jamesi?“

„Na hřišti, v biografu se snad tennis nehraje,“ usmíval se Patrik.

„Jak to se mnou mluvíte? Já jsem syn milionáře a průmyslníka.“

„Na tom mně nezáleží, ale čím jste vy?“

„Já studuji na universitě práva,“ zněla pyšná odpověď.

„A nemůžete se dostat přes první státnici, že ano?“

Fišer zrudl zlostí, ale ostatní se vesele smáli a tleskali. Také Hela tleskala a volala:

„Jen vesele do toho, ať máme psinu!“ — Patrik se užasle podíval na děvče a pak se obrátil k Fišerovi.

„Zahrajeme si match, a kdo vyhraje, vyhrál celý spor.“

Fišer vyhrál první set a byl jistý svým vítězstvím, ale stačilo několik rychlých útoků a dobře umístěných míčů se strany protivníka, aby se stav setů vyrovnal na 1:1. V rozhodující třetí hře hrál Fišer špatně, neboť ve slepé zášti vůči soupeři tloukl do míče vztekle, což zvyšovalo počet jeho chyb. Patrik svého protivníka lákal k síti, aby ho pak dobře umístěnými míči prohazoval, jeho forehandy a smatche byly úžasně prudké. Bod k bodu a hru za hrou získával Patrik, aby nakonec zvítězil 6:2. — Fišer mrštil raketou o zem a celý zpotený a bledý zlostí vběhl do vily. Patrikovi blahopřáli

ke skvělé hře. Hela ho vzala pod paží a vedla si ho k lehátkům. Protože Patrik nic nemluvil, obstarávala zábavu sama a vykládala mu mnoho klepů a událostí z jejího prostředí. Patrik naslouchal, ale jeho rozmrzelost tím jen rostla. Konečně vstal.

„Musím jít, dnes zpívá na májové sbor a já se ještě napřed musím převléci.“

„Zůstaňte přece. Vždyť se to bez vás také obejde.“

„To jistě, ale P. Žáka by moje nepřítomnost mrzela.“

„A mne bude váš odchod bolet. Což nejsem dost hezká, abych vás zde upoutala? Zůstaňte, nebo budu nešťastná,“ pravila koketně plačtivým hlasem.

„Och, vy nezemřete žalem, krásná Dido, ale Aeneas musí na Karlák.“ Patrik se tiše smál, přehodil si svrchník, dal raketu do rámu a loučil se.

„Vy jdete opravdu?“

„Nelze jinak, vyprovod'te mne, prosím, já se zde ještě nevyznám.“ Mlčky prošli chodbami vedle sebe; na dlážděném nádvoří se Hela zastavila. „Vrátný vám již otevře. Na shledanou.“ — Podala mu ruku a odkvapila.

Patrik spěchal ráznými kroky k Bubenči a Letné. Dnešní odpoledne se mu příliš nelíbilo, byl mlád a mezi mladými a nerozuměl jim, jako oni nerozuměli jemu. Ty řeči tak prázdné a pražsky fórové, a všem nešlo o nic jiného, než jak ukrádati Pánu Bohu čas. Také Hela byla dnes jiná, než když byli spolu sami . . .

Dr. Patrik James sedí na lavičce v Seminářské zahradě a dívá se dolů na Prahu, zlacenou májovým sluncem. „Jak daleký rozhled, jak nádherný pohled — Praha — musel bych býti básníkem, abych dovedl slovy zachytiti hrdou radost a nadšení, které plane v mém srdci při pohledu na tvé věže a mosty, při vzpomínce na tvoji slávu — českou slávu!“ — A Patrik myslil na historii, na sv. Václava, na pražské Jezulátko i na své profesory, pro něž neexistovalo nic z toho, co jemu bylo svaté. Vzpo-

mněl si i na to, jak vyprskl, když ve škole líčili hrůzostrašně toho pověstného Koniáše. —

Pomalými kroky sešel Patrik do Karmelitské ulice a zamířil k Pražskému Jezulátku. Chrám byl v tu dobu téměř prázdný, jen před Jezulátkem klečela mladá matka a malinká holčička.

Patrik se díval v rozkošnou tvář Božského dítěte, které dobře znali i v malé toskánské vesnici, kde po něm chtěli obrázek — Bambino di Praga.

Snad se Patrik ani nemodlil, ale jeho oči prosily. Byla to modlitba beze slov, z níž byl vytržen silnějším šepotem.

„Půjdem, Miluško, řekni Ježíškovi: s Bohem.“ — Holčička zamávala ručkou na pozdrav a hlasitě se loučila: „Pa-pa, Ježíšku, my přijdeme zase, víš?“

Když Patrik po chvíli opouštěl chrám, dávala mladá maminka právě žebrákovi odměnu za hlídání kočárku. Miluška již seděla ve svém hezkém sportovním vozíčku přepásána dvojitým řemenem; byla asi neposeda.

„A kam teď pojedeme, Miluško?“

„Tatíčkoví naproti.“ A holčička se jala radostí tleskat ručkama. —

Obraz mladé ženy a dítěte v chrámu i před chrámem tanul Patrikovi na mysli. Jakási nevysvětlitelná touha se mu vkládala do srdce. Nikdy ji u sebe nepocítil, neznal ji a proto nechápal. Přemýšlel... Tatíčkoví naproti! A jak se to děvčátko radovalo; jistě se i mladá žena těšila na setkání s manželem. Jely mu naproti a on se vracel z práce. Jaká byla jeho práce? Byl pán či dělník? Patrik cítil, že na tom nezáleží, čím je. Byl otcem a manželem, a ať dělal cokoli, jeho práce měla ono vnitřní posvěcení života — pracoval pro rodinu! A nový, nepoznaný, ale nesmírně krásný obzor se rozvířal před užaslým Patrikem. Viděl život s nové stránky.

„Hela! — Ne, Hela by nikdy nebyla schopna vytvořit obraz, který jsem právě viděl. Hela se nemodlí, ne-

chodí do kostela, snad ani nevěří... Patriku, co by řekla maminka téhle tvé přítelkyni? Ach, stále ještě nejsem celým mužem, stále ještě nejsem vyrovnán se svým okolím, něco mi stále chybí — ale co?“ — — —

Doma na stole našel Patrik dopis, tuhý jako pergamen, se zlatou ořízkou. Byl poslán exprès! Hela mu vytýkala, že již tři dny ji nezavolał telefonem, a zvala ho na sobotu do vily, kde její rodiče pořádají jen pro nejbližší kruh společenský večer. „Dobře, ale tu poznámku, že jsou v Praze půjčovny smokingu, si mohla ušetřit, já také vím, co se kdy obléká.“

Patrik vyšel znovu z domu a vyhledal nejbližší telefonní budku.

„Já však nemohu přijíti dříve až kolem deváté hodiny. — Ne, nemožno, já zpívám v sobotu s jedním basistou sólo a není možno odřící. — — Cože? Ach tak, ale mně to nevadí. Možná, že byste trnula strachem, zda umím zacházet s dvojitými příbory. — Že jsem jízlivý? Snad. — — Ne, auto mi neposílejte, já nevím, kdy budu hotov. — ovšem, když něco slíbím, tak přijdu. Na shledanou — — —“

Bylo půl desáté večer, když se vrátný ukláněl pozdnímu hostu, jedinému, který přišel pěšky. V halle vyšla Patrikovi vstříc Hela. Byla krásná v dlouhé večerní toaletě z černého hedvábí. „Trochu mnoho skvostů, příliš veliký výstřih, úplně zbytečný email na tvářích, příliš výrazná rouge na rtech a proč ty podmalované oči, když nejsme na divadle? Ale takhle musí ovšem vyhlížet moderní žena ze společnosti; což ta starší, které chtějí malováním omládnout, ale mladé dívky?“ —

„Nač myslíte, Patriku?“

„Na samé hlouposti.“

„To snad ani ne, vy jste tak vážný a přísný, ale dnes budete s námi vesel, ano? Mamá hraje s dámami bridge, papá s pány hazard, a tak jsme sami.“

Vešli do salonku, kde stálo v půlkruhu asi čtrnáct

křesel, obsazených mladými dvojicemi. Patrik byl představen; Mimi, Jolu a dva mládence již znal, jen Zvonimír Fišer se vyhnul pozdravu tím, že si sedl k upravenému baru, kde se dal do pití. Ve vedlejší místnosti začala hrát hudba tango a salonek se vyprázdnil.

„Pojďme, Patriku, také tančit, ano?“

„Nebudu tančit, Helo, není tomu ještě rok, co mi zemřela matka.“

„Tak vám ukáží tatínkovy sbírky.“

Hela vedla Patrika po schodech obložených koberci do nejvyšší a nejodlehlejší části vily. Veliký sál měl zvláštní osvětlení, takže bylo jasně vidět detail obrazů, jimiž byly stěny ověšeny.

Patrik se zastavil před jedním obrazem a lehce si popěvoval: „Funicoli — funicola . . .“

„Vy i tohle znáte?“

„Tak jmenují malou horskou dráhu na Capri, která vede od přístavu nahoru k hotelům. Zdá se, že váš pan otec si oblíbil Itálii. — Tohle znázorňuje Tre fontane; pila jste také eukalyptový likér, který tam vyrábějí trapisté? Je to malá procházka od basiliky sv. Petra za hradbami. Vy jste tam nebyla?“

„U svatého Pavla ano, ale nikoliv v Tre fontane. Já žasnu, vy znáte Itálii lépe než můj otec.“

„Tohle byly originály a tady jsou tři dobré kopie starých mistrů. Tizianova Venuše — Rafaelova Madona del Cardellino, on jich totiž namaloval víc — zde Botticelliho Nascità di Venere.“

„A co říkáte těm dvěma sochám, vázám, lustrům, talířům z Pompejí?“

„Myslím, že byly draže zaplacené, než je jejich cena. Jsou to reprodukce a zde je dokonce značka A. T. A. S., což značí Antonima Terrecotte Artistiche Signa, to je továrna ve Florencii na vere artistiche!“

Na protější stěně byla moderní zátiší, krajinky, akty, všechno originály našich a francouzských mistrů. Bylo

v tom všem hodně peněz, ale trochu málo skladu i dost nevkusných věcí. Ale v rohu stálo něco, k čemu Patrik dychtivě přistoupil. „Harmonium...“ nádherné... téměř malé varhany.“ Patrik usedl na lavičku a jeho prsty stiskly němé klávesy. Hela s úsměvem stiskla knoflík. „Bez vzduchu to nehraje. Šlapání obstarává elektrické zařízení.“

„Nebude to slyšet dole, když se bude hrát?“

„Bude, ale nikoliv v té části domu, kde se tančí a hraje. Dejte sem duce.“ Hela vykouzčila pomocí Patrikových prstů C dur akord. Patrik chvíli držel akord a pak se jeho prsty rozběhly po obou manuálech, rychle vytahoval a zastrkoval rejstříky a nádherné Bachovo praeludium se rozletělo tichou síní. Asi deset minut se střídalo mohutné forte s jemným pianissimem, než Patrik velkým akordem skončil. — Dvě dívčí paže objaly jeho hlavu.

„Chtěla jsem vám říci, jak mne okouzčila vaše hra, ale nyní vidím, že mne daleko více okouzlují vaše hnědé oči... a jak máte dlouhé řasy...“ Hela ho prudce políbila na obě oči a pak se roztančila uprostřed pokoje zvonivě se smějíc.

Patrik byl překvapen, ale nikterak vzrušen. „Opereta,“ blesklo mu hlavou.

„Že jsem tě konečně našel, pojd' dolů mezi nás.“ Byl to Zvonimír Fišer, který stál u dveří a mračil se na Patrika, jenž mu byl za toto přispění docela povděčen.

V salonku byla zatím již nálada velmi rozpustilá. Hela musela míti asi strašnou žízeň, neboť vypila dvě sklenice sektu za sebou a šla s Fišerem tančit. Sekt a cocktails zvyšovaly bujnost, která již překročila hranice slušnosti. Patrik věděl, co dokáží mladí muži opojení alkoholem, ale nevěděl, čeho jsou schopna i děvčata z lepší, bohaté společnosti; dosud je viděl vždy jenom pyšně upjaté, ale dnes... neslušné tančení, frivolnosti, dvojmyslnosti i přímé hrubé řeči a vtipy. Také Hela roz-

vázala. Po vzoru druhých usedla Patrikovi na kolena a tahala ho za revery kabátu.

„Pojďte se mnou tančit, hrají moje zamilované tango.“

jiní.“ A odkvapila se šťastným Zvonimírem tančit.

„Láryfáry, to je nesmysl, ale když nechcete vy, chtějí ijní.“ A odkvapila se šťastným Zvonimírem tančit.

Patrikovi se najednou všechno protivilo. Děvčata chovající se hůře než bardámy, hoši napolo zmožení alkoholem, ten přepjatý smích a koketní Hela, která ze zlosti okázale projevuje přízeň Fišerovi, to vše působilo na Patrika dojmem prázdnoty a marnosti.

„Nehodíš se sem, jsi přece také z dobré rodiny, ale jiných názorů, které vězí na štěstí tak hluboko v tvé krvi, že je ničím nepřekonáš. Vždyť jsi byl šťastnější při klepání koberců než v této jalově veselé, moderně uvolněné společnosti. Ne, nehodíš se do tohoto prostředí, Patriku, a co tu civíš, je půl jedné s půlnoci, kdybys raději spal. Nedovedeš se s nimi veselit, ty si představuješ radost jinak.“

Patrik vstal a šel se rozloučit s Helou, která seděla u baru s Fišerem na vysokých židličkách; byla ještě uražena pro odmítnutý tanec a proto mu jen ledabyle podala ruku. „Dobrou noc.“

Ve dveřích se Patrik srazil s mladíkem, kterého po celý večer neviděl. Podíval se na něho, usmál se jeho překvapení, ale ubíral se do hally k šatně.

Mladý muž se chtěl rozběhnout za Petříkem, ale otázky, které se na něho sypaly, mu v tom zabránily.

„Kde jsem byl? Zde v domě. Po tabuli se mi udělalo špatně, zahrál jsem si na mořskou nemoc a pak spal kdesi na kanapi a teď jsem jako rybička. Ale proč odešel doktor James?“

„Kdo?“ — vykřikla překvapeně Hela Franková.

„No přece doktor James, znám ho dobře z VS a pak, vždyť byl promován v týž den co můj bratranec. Je to

jeden z nejmladších doktorů naší fakulty, prima kluk, škoda, že již odešel.“

Hela vzala vlečku do ruky a rozběhla se prudce za Patrikem. Dostihla ho celá udýchaná již na ulici před vilou. „Patriku!“ Objala ho a mazlivě se k němu přitiskla. „Nezlobte se na mne, já již budu hodná. Já, Mimi a Jola máme v lese za Černošicemi srub. Jed'te zítra s námi, bude nás šest, Zvonimíra nevezmeme s sebou. Musíte být ale již v osm hodin u Chotkových sadů. Jole nepůjčí rodiče na neděli vůz a Mimi, která ji a kluky bere s sebou, má od otce půjčený velký vůz a šoféra jen do devíti hodin. Souhlasíte?“

„Osm hodin, to je trochu brzy. Je neděle a já jdu na mši svatou.“

„Zase ten kostel, prosím vás, jak můžete běhat stále do kostela?“ Vybuchla zlostně Helena, ale protože v záři pouliční svítilny viděla, jak se Patrik zamračil, obrátila: „Odpusťte mi, já jsem dnes již celá nervosní. Ale přijed'te alespoň vlakem za námi. Ze Smíchova jede každou chvíli výletní vlak, nepotřebujete ani jízdní řád. Jed'te až do Mokropes, dejte se převézt přes Berounku, projděte osadou, Tornado se, myslím, jmenuje, pak jděte stále kolem lesa a zeptejte se na Evin srub, zná ho kdeko.“

„Možná, že budu v osm hodin u Chotkových sadů, ale nečekejte, kdybych tam nebyl. Bude-li hezky, což soudě podle noci asi bude, pak pojedu určitě ven.“

„Sláva! Dobrou noc, Patriku!“ Hela letmo políbila Patrika na tvář a zmizela za železnými vraty vily — — —

Patrik měl v hlavě chaos. Helenin lehký polibek se mu líbil a nelíbil. V nitru se mu ozývaly stále dva hlasy najednou a on nerozuměl žádnému. „Zdá se, že jsem nahluclý, neslyším ani, co mi praví můj dobrý vnitřní hlas. Napřed se pořádně vyspím, svět se do zítřka nezboří. Ale rád bych věděl, zda ten kluk nepověděl slečně Heleně Frankové, že mám doktorát práv?“

To by postavilo celou operetu... zadržaný Hruška, stále se mi honí v hlavě ta opereta.“ Patrik James rázně vykročil. Z blízkých zahrad občas se ozval štěkot psa a z dálky hukot automobilů. — — —

Několik vrabčáků, které v zimě krmil, poskakovalo na římsu Patrikova otevřeného okna a štěbetalo o mládenčí, který chce asi zaspát celý ten krásný Boží den — vtom se Patrik vzbudil. „Půl osmé! Šťastnou cestu, Helo, já pojedou vlakem, ale kam, to ještě nevím. Vy byste mne v tom Evině srubu zase jen otrávil. Tak a teď rychle, ať jsem z baráku venku, jak je tam krásně a teplo.“

Dr. Patrik James vychází ze smíchovské basiliky sv. Václava, kde byl právě přítomen mši svaté; je oblečen v dlouhé světlešedé kalhoty a lehký tmavomodrý, listový kabát, na nohou má sandály a v ruce bílou čepici.

Jde na nádraží, je to sice ještě kousek, ale za jízdu to nestojí. Patrikovi je tak nějak lehce, že by nejraději hvízdal, kdyby nevěděl, že tahle zábava na ulicích je vyhrazena jen pekařským učňům na kolech uhánějícím.

Několik kroků před ním kráčí děvče vyšší postavy s malým klučičkem. „Jak krásně sluší ten jednoduše střižený kostým její štíhlé postavě, jak hezká a pevná je její chůze. Ale ty vlasy, tak přirozeně zlaté a jemně zvlněné a ten malý klobouček... ale proč se mi zdá to vše nějak známé? Takových šatů a kostýmů je spousta, ale ty vlasy, ta postava, ta chůze! Patriku, co tě to najednou napadlo si tolik prohlížet ženu, vždyť to není fair..., ale já jí musím vidět do tváře..., musím...“ A Patrik zrychlil krok, a když se octl na stejné výši s mladou ženou, obrátila k němu svou krásnou, ale vážnou tvář. — Patrikovi se zastavilo na chvíli srdce, ale pak jásavě vykřikl: „Jitko!!“ — — „Patriku!!“ — — —

Hošík, typický pražský klučina, přihlížel shledání a rozumoval: „Jéje, to je nějaké radosti, jeden se na druhého uculuje a ty ruce by si již také mohli pustit,

nebudeme zde přece věčnost stát. Jakživ jsem takhle Jitku neviděl. Ale kdo je to, herjé, ten je veliký.“

„To je můj bratříček, Karel.“

„Patrik mu podal ruku a usmál se na něho. „My dva budeme spolu ještě dobří kamarádi, vid’?“

„To se teprve pozná, až jaký jste. Kohn a Vaněk to také říkali a nestojí za nic.“

„Ale, Karle!“ — Jitka ho rozpačitě omlouvala, ale Patrik se smál.

„Máš pravdu, Karlíčku — to se teprv pozná. A teď pojďme, ale kam jste měli namířeno?“

„Do Černošic na Kazín.“ — — —

Vlak ujížděl k Chuchli, Karlík stál u okna a Patrik seděl vedle Jitky.

„Jitko, víš, já to nemohu ani pochopit, že zde sedím s tebou. Jen jednou jsme tak jeli spolu, a to autobusem na Kamennou horu, vzpomínáš?“

Lehká červeň vstoupila Jitce do tváře. Jak by nevzpomínala, vždyť ten den rozhodl o jejím srdci a životě a přece se tenkrát vzdala Patrika . . .

„Nezdá se mi ani, že bychom se téměř pět let neviděli. Tvoje přítomnost mi vyvolává tolik krásných vzpomínek na oktávu. Mnoho, mnoho se změnilo, ale ty se mi zdáš stále stejná, jen vyspělejší a snad ještě hezčí. Víš, já bych rád pokračoval v našem studentském přátelství . . ., ale . . . snad . . . snad máš nějakou známost —“ Patrik se díval k zemi a nemohl viděti, jak se rozzářily radostí Jitčiny oči.

„Zde je můj rytíř.“ Jitka ukázala s úsměvem na bratříčka.

„Tak já s ním budu závodit o přízeň krásné princezny.“ Jitka se vesele zasmála: „To máte hezkou princeznu — švadlenku.“

„Nevadí, bude to moderní pohádka. Tvůj rytíř prodával noviny, leštil parkety, klepal koberce, ale teď již je učitelem.“ Smál se zase Patrik, ale Jitčina tvář byla

bledá a vzrušená. „Patriku, co to mluvíš o novinách a o kobercích?“

„Ano, Jitko, zemřela mi maminka a já jsem musel býti z něčeho živ. Můj mozek a mé školy nikdo nechtěl, pracoval jsem rukama...“

Patrik umkl, v Jitčiných očích se leskly slzy. A ty slzy smyly nadobro slaboučký, zamlžený obraz Heleny Frankové. „Jitka je dojata při zprávě o smrti mé drahé maminky a Hela se mi posmívala, že nechci v době smutku tančit!“ —

Patrik vyprávěl Jitce stručně svůj život od maturity, jen jí zamlčel, že má doktorát, neučinil to ze skromnosti, ale proto, že Jitka řekla, že je švadlenka. Vždyť má učitelský ústav. Znal Jitčinu jemnou povahu a věděl, kdyby jí teď řekl, že je doktor práv, že by to na ni působilo tísnivě, zase by asi myslila, že nic není, že je chudé děvče a on si žádného zbytečného podceňování nepřál. —

„Černošice! Vystupujeme,“ hlásil Karel a přehodil si

přes rameno řemínek, na němž visel chlebník s proviantem a pevně stočená příkrývka.

U přívozu se nalodili s mnoha jinými výletníky na pramici a dali se převézt na pravý břeh Berounky. Šli podél břehu proti proudu až k Cvrkovým lázním, obešli je a pustili se do lesa. Vysoko nad řekou si našli slunné místo a usedli na rozloženou příkrývku.

„Já mám hlad,“ hlásil Karel.

„Já také a nemám nic s sebou, dáš mi něco, Karličku?“

„To se ví! A když nic nebude, pojedeme dříve domů.“

„Chtěl jsem poobědvat v Mokropsích, je tam restaurace s pěknou zahradou, ale nevím, jak se jmenuje. Jsme však na druhém břehu, ale na kraji lesa je kantina, v poledne tam zajdu a přinesu něco i vám.“

„To je zbytečné, Patriku, máme dost a já se s tebou ráda rozdělím.“

Karel vylovil z veliké, plátěné kabelky, náležející Jitce, míč.

„A proč ten míč vždycky balíš?“

„Protože je vedle také jídlo a ten tvůj špinavý míč . . .“

„Hele, špinavý míč, vždyť jsem ho včera myl.“

„To nevadí, ale zapáchá gumou.“

„Musí být z gumy, když má skákat.“

Patrik se tiše smál, měl rád ty chytré pražské klučíky, občas hodně prostořeké, ale slušné a upřímné.

„Pojd', Karličku, zahrajeme si kopanou a Jitka nám zatím něco připraví.“ Odběhli a za chvíli se lesem ozýval jásavý křik Karla a chlapecky šťastný smích Patřikův. — Jitčiny ruce zatím připravovaly chlebičky. „Ti tam vyvádějí! Díky Bohu, Patrik je stále ještě tím chlapcem, kterým býval, alespoň v duši, a to je hlavní. Jeho oči mně řeknou vše. — Halooó, chlapci, pojd'te jíst!“

Přiběhli, oba dost uhonění, a dali se statečně do jídla. Pak se natáhli na pokrývku a vyprávěli si. —

Odpoledne na procházce lesem, když malý Karel bě-

hal od květinke ke květince, aby natrhal kytici, vyprávěla Jitka Patrikovi své osudy.

„Měla jsem štěstí, neboť hned po prázdninách jsem dostala místo, a právě v Jindřichově, kde jsem žila s babičkou. Stará učitelka ručních prací onemocněla a já jsem ji zastupovala celý rok, neboť pro trvalou nemoc byla pak dána do pense. Ředitel školy mi slíbil, že budu ustanovena učitelkou na to uprázdněné místo, ale nestalo se tak. Místo dostalo o rok mladší děvče než já, byla to dcera místního učitele, která právě vyšla dvouletou školu učitelek domácích nauk. Bylo to dost nespravedlivé, neboť já jsem žila z milosti babiččiny, kdežto v rodině té dívky byl otec učitelem, matka učitelkou a jediná dcera ovšem musela také vyučovat. Tak byl trojí plat v jedné rodině; ale co se dalo dělat? Mrzela mne ta nespravedlnost, ale co by pomohlo proklínání a hubování? Dávno jsem věděla, že svět není rájem a život není lehký, a tak jsem se vpravila do nových poměrů. Býti nezaměstnanou a dáti se stále vydržovat babičkou, to bych nesnesla. Šla jsem k místní švadleně, ta mne ohlásila u společenstva a za rok jsem dělala zkoušku, ostatní doba učební mi byla prominuta. Neměla jsem protekci, jen pilné a zručné ruce. Chtěla jsem se osamostatnit, ale zůstala jsem u mistrové, která mi docela slušně platila. Pak mi zemřela babička a rodiče mne vzali s sebou do Prahy. Nějaký čas jsem byla bez práce a teď jsem již dva roky v módním salónu Modes de Paris na Václavském náměstí. Je nás tam asi čtyřicet, já nešiji, jen předělávám modely a zkouším. Je to velký salón, máme tři stálé manekýnky, ředitele a čtyři mužské krejčí. Šéfová mluví špatně česky, je to francouzská židovka. Většina děvčat je názorů co nejmodernějších, jen žít a užívat, dobře se mít, ač plat není veliký, nu, co bych ti měla ještě říci... prostředí není právě nejlepší, ale co mám dělat? Jinde to není o nic lepší a já musím pracovat a vydělávat. Tatínek je tovární mistr, má veliký

poměrně plat, ale je nás doma šest. Karla znáš, ale mimo něho mám dvě dospělé sestry; my tři děvčata jsme byly jako schůdky po sobě. Otec nás všechny živí, nežádá od nás peněz, ale také nám nedá žádné věno. Sestry si spoří již mnoho let, něco mají, ale jistě by mohly míti více, kdyby neutrácely na zábavy. Mají každá hocha, je to žid Kohn a Vaněk, ale nebudu ti o nich vykládat. Sestrám není také vhod, že mi babička nastřádala věno; když cítila, že brzy zemře, prodala domek a polnosti a peníze mi uložila na knížku. Sestry dostaly každá pět tisíc, Karel deset a já něco přes čtyřicet tisíc, ale na ty peníze nesmím sáhnout dříve než den po své svatbě. Kdybych se neprovdala, pak je smím vybrat teprve o pětatřicátých narozeninách, a kdybych do té doby se neprovdala a snad zemřela, případnou chudobinci.“

„Tvoje babička byla velmi rozumná a prozíravá žena.“

„Ano, ale způsobila mi tím v rodině dost nepříjemností a závisti. Sestry... to víš, nejsme na sebe zvyklé, já mám také jiné názory a zájmy. Eva je prodavačkou a Vlasta modistkou; žárlí na to moje věno a posmívají se mi, že nemám chlapce, že jsem pavouk, že zůstanu starou pannou a že ony mohly z těch peněz něco mít. Vždyť já za to vše nemohu, já bych se s nimi ráda rozdělila.“

„A co tomu všemu říkají rodiče?“

„Já je mám upřímně ráda, s maminkou si již dobře rozumím, ale mezi mnou a otcem je stále jakýsi chlad. Víš, nerada ti to říkám, neboť musím ti něco povědět na své rodiče, ale já tebe znám, ty si pak děláš hlavu a máš všelijaké myšlenky, proto ti raději řeknu vše. Babička byla velmi přísná a zbožná žena a nepřála si před lety, aby si maminka vzala tatínka, který byl hezký, ale prý lehkomyšlný člověk. Maminka ho však měla velmi ráda a...“ Jitka mluvila jen šeptem v rozpacích. — „Já jsem se narodila několik měsíců po svatbě, ale babička, která velmi dbala na čest, na maminku zanevřela a od-

pustila jí teprv krátce před smrtí. Tatínek mne prý jako nemluvně neměl rád, a tak, když se pak narodila Eva, vzala mne babička k sobě a vychovala. Patriku, tohle bych nikomu na světě neřekla, ale před tebou chci státi taková, jaká jsem, se všemi chybami, vlastními i zděděnými, ale prosím, nesmýšlej špatně... vždyť já sama tím vším velmi trpím...“

Patrik vzal Jitku za ruku a něžně ji políbil. „To vše je čtvrt století za námi, proč se chceš trápiti tím, zač vůbec nemůžeš? Ty přece miluješ své rodiče a ctíš je.“

„Ano.“

„Nuže, zůstává-li otec vůči tobě chladným, pak za to nemůžeš. Já neznám tvého otce, ale jeho chlad k tobě se dá vysvětlit buď tím, že tě málo zná, že tě měl málo kolem sebe, nebo tím, že je hrubý a trpí nesprávnou domněnkou; snad ho urazilo to, že babička zanevřela na tvou maminku a odvedla si tě. Ale to se časem jistě vše urovná.“

„Moji rodiče jsou velmi dobří lidé, tatínek bez maminky neudělá ani krok, ale drží trochu příliš mnoho na Vlastu. Také Vlasta je dobré děvče, ale když ji něco posedne, pak dovede všechno rozeštvat; já se nerada hádám, a když neodpovídám, tak je to ještě horší. Je to zlé, vrátila jsem se do rodiny jako dospělé děvče a jsme si se sestrami téměř cizí. Zato Karel ke mně rychle přilnul a nedá na mne doma dopustit. Nevím, co si o mně myslíš, že ti vše otevřeně vykládám, já si nestěžuji, ale já nikoho nemám, s kým bych si porozprávěla a kdo by mi rozuměl.“

Patrik dobře rozuměl Jitce, věděl, co znamená nositi všechno v sobě; smutek, trpkost, zklamání, odtrčení, nepochopení, nespravedlivost, posměch...

„Podívej se, Jitko, na sluníčko, jak je veliké a tak nepatrný bílý mráček je dovede zastínit. Ale ten mráček se rozplyne, nebo ho odnese vánek. A tak je to i s námi, naše mládí je takové zářivé sluníčko, ale žádný

život není bez stínu, bez mráčku. To víš, člověk si musí umět pomoci a my teď také všechny mráčky odfoukneme.“ — „Ale jak?“ — „Pozor, já budu počítat do tří, pak nafoukneme tváře a zaženeme mráčky. Ráz — dva — tři — — PFÚÚ...“

Jitka se radostně smála.

„Patriku, ty jsi kouzelník. Jen kdyby to šlo vždy tak odfouknout.“

„Musí to jít..., ale já jsem se tě chtěl na něco zeptat. Tak ty nemáš žádného chlapce?“

„Nemám a nechci žádného!“

„A já nejsem chlapec?“

„Já musím zanést Karlíčkovi pomeranč.“ Jitka chtěla odkvapit, ale tu teprv zpozorovala, že se vede s Patrikem za ruku. „Patriku, pusť...“ Tváře jí planuly jako růže.

Z lesa se ozývalo tukaní datla a hlas kukačky, na kraji paseky se objevila zvědavá srnka a v dáli dozníval rachot vlaku po železném mostě. Čmelák zabzučel Patrikovi kolem ucha a k nohám mu dopadla šiška, ohlodaná veverkou. Všechno kolem dýchalo životem a krásou...

Pro Patrika a Jitku nastaly krásné dny hlubokého a nerozlučného přátelství — kouzlo ušlechtilé lásky, která je oboustranně tušena, ale nevyřčena.

Byla poslední májová. Z davu vycházejícího z kostela sv. Ignáce se oddělila mladá dvojice a stoupala vzhůru po Ječné ulici k Vinohradům.

„Jsem tak ráda, že dnes varhaník zahrál tu píseň, kterou jsi mi zpíval na Kamenné hoře. Stál jsi dnes zase vedle mne a zpíval: Na tisíce květů ze sna... Někdy by se zdálo, že se život ani nemění, že se všechno opakuje, ale není to pravda, je to vždy jiné.“

„Ano, každý rok je májová se stejným obřadem, to se nemění, ale mění se kazatel, družičky, lidé. To je koloběh života.“

„Já nevím, čím to je, ale vždy, když jdu z poslední májové, mám takový podivný pocit smutku.“

„Rozumím ti, Jitko, je to jako konec roku, vid’? Májová je krásná a činí celý ten měsíc takový zvláštní. Jeho konec mi připomíná uvadlé květy, je to dojem pomíječnosti všeho, proto ten smutek v nitru. Nikdy neškodí, když si člověk připomene, že je prach a že se v prach obrátí. Ale to neznamená, že bychom se neměli těšiti ze života.“

„Kdyby život nebyl tak trpký a lidé tak zlí.“

„Přihodilo se ti snad dnes něco?“

„Za mnou přicházejí někdy domů dámy, které si dávají šít u nás v salóně, a chtějí, abych jim něco ušila. Podle modelu jim nikdy nic neudělám, to se nesmí kopírovat, ale jinak . . ., to víš, každá koruna je dobrá. Dnes jsem si šla pro peníze k manželce velmi dobře známého a bohatého advokáta. Dluží mi již dlouho sto šedesát korun. Osopila se na mne, co si to dovoluji, a pak mi dala — pětikorunu! Stála jsem tam jako žebráčka se slzami v očích, neschopna pohybu. Řekla, že mohu být ráda, že mi to vůbec splácí, že bych mohla být vyhozena z práce, kdyby mne udala u šéfové a že bych mohla býti také trestána pro neoprávněné provozování živnosti. Nevím ani, jak jsem se dostala na ulici. Co peněz stála rodinná škola, byla jsem tam tři roky, pak dva roky učitelského ústavu a co se nahrbím nad práci a rozpíchám prstů — a pak se mnou jednájí jako s žebrákem, když žádám svoje. Kdyby se tak zachovala nějaká obyčejná ženská, dobře, řeknu si, že je nevzdělaná a neví, co je slušnost, ale taková dáma! Je předsedkyní dobročinného spolku, žádná společenská událost se bez ní neobejde, s manželem jsou oba sloupy kultury a socialismu, všechno se před ní klaní . . ., čemu chceš pak věřit v životě? Urážet chudou švadlenku, to je hrdinství! Je to moje vina, že nemohu býti učitelkou, že nemám protekci? Což jsem se pilně neučila a nepři-

pravovala na učitelství, což nemám krásná vysvědčení?“ Jitce se zlomil hlas a slzy jí vytryskly z očí.

Patrik krácel mlčky vedle ní temnou, málo oživenou ulicí a zatínal pěsti. „Manželka tak výborného právníka s nejlepší klientelou, bohatí lidé, vysoce vážení ve společnosti, on se dokonce kdysi ucházel o docenturu na právnické fakultě..., snad sám své ženě tuhle hanebnost poradil!“ — — —

„Ach, mne již nic nedovede překvapit, ale Jitka jest důvěřivá, útlocitná a dobrá; nedovede se ostře ozvat a ohánět lokty, to je dnes v životě nezbytné, nechce-li se kdo dát přitisknout ke zdi.“ — Patrik vzal Jitku jemně pod paží. „Vím, holčičko, že tě ta urážka bolí, ale nesmíš už na to myslet. Lidé jsou jen lidé a Pán Bůh má všelijakou čeládku, na tom se nedá nic změnit. Kdyby měl být život na zemi rájem, nebylo by třeba smrti Vykupitelovy a nebe. Moje nitro se také vášnivě vzpíralo proti nespravedlnosti a vzpírá se i dnes, ale krotím je chladným uvažováním. Hlavou zed' neprorazíš.“

„Děkuji ti, Patriku.“

„Víš, já jsem si utvořil dva světy. Ten jeden, to je můj vnitřní svět, kam nikoho nepustím, ale budeš-li chtít, pustím tam tebe. A v tom svém světě se oddávám krásným snům o štěstí a radostném, čistém životě, tam si vše vykouzluji tak, jak bych si to přál. Vždyť ještě nejsem tak stár, abych nesměl snít a nikomu tím neškodím. Ten druhý svět, to je svět všech lidí, svět boje, radosti i zklamání, svět těla a práce, která to tělo živí. Býti šťastným a spokojeným znamená pro mne uvést oba tyto světy v dokonalou harmonii a dosud se mi to daří. Já mám důvěru v život a v sebe. Nejsem bláhový optimista, ale nepřipouštím k sobě pesimismus. Ty jsi ovšem žena a měla bys býti tak mnohého v životě ušetřena, ale snad se budu moci postavit před tebe a zachycovat ty nárazy, které život nevyhnutelně s sebou přináší. — Tak a nedaleko odtud do čísla 12 půjde spat princezna z po-

hádky, která je nyní zakleta ve švadlenku. Pozdravuj mi mého spolurytíře Karla! — Dobrou noc!“

„Dobrou noc, Patriku.“

Prázdniny! Jak kouzelné to slovo pro mládež od první obecné až do posledního semestru na universitě. Také Patrik James měl prázdniny, a protože ani doktorát nebyl s to učiniti z něho prázdného nafoukance, těšil se docela chlapecky, téměř jako malý Karel.

Placené prázdniny! Kdo se má na světě tak jako učitel? Také Jitka měla dovolenou, prvních čtrnáct dnů placenou, druhých neplacenou. Dámy byly v lázních, u moře nebo v horách, a tak v salonech nebylo mnoho práce.

5. července na svátek sv. Cyrila a Metoděje vyjel mladý trojlístek velmi časně z Prahy. Kolem půl deváté byli již daleko na Sázavě a procházeli krásným, teprve v posledních letech se rozrostlým letoviskem. Z věže krásného, v moderním slohu již postaveného chrámu zněly zvony.

„Byli jsme již na mši svaté, ale pojd'me na chvíli do kostela.“ Jitčin návrh byl přijat. Lavice byly obsazeny velkoměstsky oblečenými ženami, muži i dětmi, kteří zde ve svých vilách trávili prázdniny. Nenápadně si prohlíželi vkusnou, moderní výzdobu chrámu, když ze sakristie vyšel pan farář oděný ve zlatém ornátě a s politováním oznamoval, že nebude moci býti sloužena slavnostní mše svatá, ale jen tichá, protože v noci náhle onemocněl pan řídící, který hraje na varhany.

„Počkejte na mne,“ pravil Patrik a rychle šel do sakristie. Po chvíli vyšel s usmívajícím se starým kostelníkem. Patrik pokynem hlavy přivolal Karla a Jitku a všichni vystoupili na kůr.

„Šlapání máme na elektriku, tak, zde jsou noty a pěkně nám hrajte, mladý pane, pan farář je Moravan a pro něho je dnes velký svátek.“

„Pro mne také,“ smál se Patrik, který již seděl u varhan a vytahoval rejstříky.

„Já vím, Patriku, že umíš hrát na harmonium, ale . . .“

„Ale varhany mají pedály, vid’? Poslední čtyři roky jsem hrál den co den o prázdninách u nás v kostele na varhany a s pedály jsem dobrý kamarád.“

Karlíček stál tiše vedle varhan ani nedutal, jen se zbožně díval na pedály, dvojí řadu bílých a černých kláves, jakési zástrčky a bílé a černé knoflíky. Od sakristie se ozval zvonek, Patrik stiskl knoflík s nápisem „pleno“ a jeho štíhlé prsty se rozběhly po manuálu. Začal Introit a Patrikův jasný tenor v doprovodu varhan se rozlehl chrámem — Ejhle, oltář Hospodinův září . . .

Patrikovy prsty vykouzlovaly po paměti na klávesách krásný nápěv, složený slezským knězem Pavlem Křížkovským, ale jeho myšlenky zalétaly tam do té vesničky obklopené buchlovskými lesy.

Velehrad! — Po šedé silnici od malé kapličky Cyrilky kráčí ve čtyřstupech více než sto mladých mužů, samí studenti. Jsou prostovlasí s tvářemi sluncem ožehnutými, nadšení jim září z očí a mladá ústa zbožně zpívají „Ejhle, svatý Velehrad již září“ na nápěv P. Křížkovského. Jdou kolem zdi, zdobené sochami svatých, vedeni vysokým, štíhlým jesuitou P. Kubešem a již vstupují do mohutné basiliky, aby na posvátném místě tisícileté české kultury sklonili kolena a děkovali Bohu, že poslal Slovary jako věrozně k jejich pohanským předkům a uchránil je osudu pobaltských bratří.

Modlitbou a Veni sancte připravují se studenti na dny své očisty od celoročního prachu. Mladé hlasy pronikají i do královské kaple o pokládají se jako květy vděčnosti na hrob velikého arcibiskupa, ale muže prostého srdce Dr. A. C. Stojana, velikého přítele studující mládeže.

Velehrad! Exercicie! Co ušlechtilé radosti, tiché a upřímné zbožnosti a jemného půvabu studentského mládí!

Sjíždějí se studenti s kufříky. Zdali přijede letos Pepík ze Znojma a ti dva dlouháni z Třebíče? Tohle je „sichr“ skupina Brňáků, ty člověk pozná po nose. Slezané v krojích, kluci jako lusk. Ten malý všudybyl, co loni běžel čtyřikrát za oběd číst, to je ovšem Banzet! Také ten tlouštík z Olomouce je tady, co nám loni snědl všechny buchty u oběda a pro silentium jsme mu nemohli vynadat. Ale jen ať mu svědčí. Tak se poznávají studenti...

A kdo by řekl, že ta veselá chasa, nad níž si zoufají celé desítky profesorů, dovede býti tak mírná a mlčenlivá. Jako družbové s bílými květy na reverech kabátů přistupují ke stolu Páně. Kolik mladých duší zachránily v bouřích života a ruchu měst třebaš jen jediné exercicie! Velehrad — Velehrad!...

Patrikovy oči září nádhernými vzpomínkami a jeho radost a nadšení se přenáší na ruce hbitě přebíhající po obou manuálech.

Věřící v údivu obracejí své hlavy k choru, ne, takhle ještě ty varhany neslyšeli hrát.

Je po pozdvihování. Jen gamba a vox coelestis hrají a vyluzují jemné tóny z píšťal.

Patrik zesiluje hru a začíná novou píseň: Bože, cos ráčil před tisíci roky...

Patrikovy nohy klouzají bezvadně po pedálech, hraje dnes tak, jako snad ještě nikdy...

A nyní jeho ukazováček stiskl — tutti — a varhany hřmí jásavým fortissimem při slovech: „Nezhyne rod, jenž věřit neustane, dědictví otců, zachovej nám, Pane!“

Patrik odevzdává v sakristii klíče a chystá se odejít, ale vtom k němu přibíhá pan farář.

„Mladý příteli, já vás jen tak nepustím, musíte se mnou na faru, přispěl jste nesmírně k mé dnešní radosti.“

„Ale já nejsem sám.“

„To nevadí, také vaši přátelé jsou mými hosty.“ Pan farář se přátelsky usmál na Jitku a čiperného Karlíčka si odváděl za ruku k faře.

„Tak vy jste učitelem na školách u svaté Markéty, teď již se nedivím, že hrajete tak výborně na varhany. Jste na výletě, že ano a ten bratříček vám dělá gardedámu?“

Jitka se lehce zarděla, ale Patrik se smál.

„Nikoliv, důstojnosti, my dva jsme rytíři naší princezny.“

„A to je hezké, jen uživejte svého mládí, vždyť je to nejkrásnější období života. Vy nepotřebujete gardedámu, to byl jen žert, ale je od vás milé, že berete s sebou bratříčka. Je jiná doba, mládeži je dopřáváno více svobody, nedalo by se proti tomu celkem nic namítat, jen kdyby se té svobody tolik nezneužívalo. Ale je, bohužel, málo těch, kteří dbají na úctu, čistotu, sebekázeň a přece právě v tomhle je největší štěstí a půvab mladé lásky. Já mám rád mladé zamilované lidi, na jejichž tvářích je jasně vidět ušlechtilost smýšlení.“ Pan farář se s úsměvem pásl na rozpacích Jitky, která si v duchu říkala: „Bože, co si to velebný pán myslí, vždyť já a Patrik přece...“ a vlna nevýslovného štěstí zalila její něžné srdce. —

„Toničko, vedu hosty, chystej něco dobrého na zub. Zůstanou u nás také na oběd. To je moje sestra a v zahradě sedí můj otec, je to již stařeček, ale čilý. Přesnídávku odbudeme v zahradě, je tak teplo a v besídce je stín. A ty, chlapečku, rozběhni se po zahradě, a kde najdeš co dobrého k snědku, tak do pusy s tím. Máme zde plno jahod, rybízu, třešně...“

„Počkej, Jeníku, nech také mluvit starého tátu. Copak, mladý muži, umíte hrát taročky?“ — „Umím.“ — „Sláva! Já už běžím vedle do vily pro pana továrníka, tohle je něco jiného než stále mariášek.“

„Tatínku, já vám tam dojdu.“

„Nic, napřed se nasnídej, já mám ještě mladé nohy.“
Dědeček odkvapil.

„Je mu pětasedmdesát roků, ale díky Bohu, je zdravý a čerstvý. Tatínek hraje strašně rád taročky a je trochu strohý, musíte mu to prominout.“

Karlík seděl na stromě a trhal třešně a Jitka přes protestování slečny Toničky šla s ní pomáhat do kuchyně.

Dědeček, když měl Patrika za spoluhráče, si ho docela hlasitě pochvaloval: „A vy že jste učitel? Hm, hrajete chytře jako advokát, máte výbornou paměť a počítáte předem. A jak jste maturoval?“

„S vyznamenáním.“

„Proto, za mých časů, kdo neuměl taroky, nechal kůži u maturity. Dnes se hrají žolíky, to je pro nemluvňata. Hrajete taroky rád?“

„Příležitostně velmi rád, ale sám hru nevyhledávám.“

„Zcela správně, taková má být mládež, má všechno umět, ale provozovat s mírou.“ —

Pan farář se nad kartami usmíval, měl radost, že jeho otec je v tak výborné náladě.

Pan továrník se škrábal za uchem. „Mně se zdá, že jsem přece jenom neměl dávat rekontra. Já toho pagáta už neudělám.“

A neudělal. Dědeček zamžikal vesele očima na Patrika. „To jsme zase pěkně vydělali, co?“

„Tak vyrovnejme účty, pánové, dáme si před obědem ještě skleničku vína, aby nám lépe chutnalo,“ vybízel pan farář.

Třebaže se hrálo jen o pětihaléře, vydělal Patrik něco přes osm korun. Pak se hovořilo a pila čtvrtička při družné zábavě. Patrik se díval do kouře egyptky, kterou mu nabídl pan továrník a vzpomínal, kam ho všude zavedl život za poslední čtyři měsíce. Cítil v nitru jakési uspokojení, že splnil dobře svůj úkol, ať ho život postavil kamkoliv. Byl šťasten; konečně, konečně se dostával na pevné koleje, jeho život se vyrovnával. Je to

náhoda, že dnes sedí v tak milé a dobré společnosti? Ani ne, je to důsledek jeho dobré přípravy na život. Kdo má odvalu, důvěru a hlavně kdo něco skutečně umí, ten se v životě neztratí nikdy! Bezvadná znalost němčiny mu pomohla opustit dlažbu ulice a postavila ho za katedru. Nikdo nechtěl jeho školy, jeho vzdělání a přece se jeho vědomosti uplatnily. Hrál krásně na harmonium a přece běhal každodenně v šest hodin ráno do kostela, aby mohl hráti na varhany. Kdyby býval tenkrát raději ležel v posteli, neseděl by dnes v této společnosti a netěšil se ze sympatií, kterými je on, cizí mladý muž, zasypáván. Vyhrál to svou krásnou hrou na varhany, ale i znalost taroků mu pomohla vyplnit místo ve společnosti. Ano, mladý muž má umět všeho co nejvíce bezvadně. Má míti odvalu a míti důvěru v sebe a život, nsmí všeti hlavu při prvním nezdaru. Patrik měl ovšem na svém neviditelném štítu napsána tři symbolická slova: Víra — Naděje — Láska! A takový štít musí vésti k vítězství. — — —

Karel, Jitka a Patrik leží na břehu Sázavy. Slunce jim zlatí osmahlá již těla, vlaštovky se prohánějí po azurovém nebi a z nedaleké zátočiny se ozývá radostný výskot a smích koupajících se výletníků.

„Já bych už chtěl do vody.“

„Ještě ne, Karlíčku, příliš dobře jsme se dnes naobědvali, proto musíme počkat. S plným žaludkem se nemá plavat.“

„Ale pak již nebude sluníčko.“

„I bude, vždyť je teprv půl třetí. — Jitko, spíš?“

„Ne, měla jsem jen zavřené oči a vzpomínala na tvoji dnešní hru na varhany. Bylo to krásné překvapení pro mne, jsem na tebe hrda.“

„To víš, i moderní rytíř si musí zasluhovat úsměv krásné princezny.“

„Patriku . . .“

„Copak, holčičko? Ach, proč jen nemáš tak bujnou

fantasii jako já? Představ si, že jsi půvabná Floribella a já tvůj nehodný Tandariuš. Chceš mne potrestat a chápeš se stébla, abys mne zbila . . .“

„Stébla? Já myslím, že by u tebe ani rákoska nepomohla, ale pojd'me do vody,“ smála se šťastná Jitka.

Všichni tři se uchopili za ruce a běželi po plochem břehu tak daleko do řeky, až Karel musel plavat. Jitka se dříve bála ve vodě míst, kde nemohla státi, ale nyní plovla s Patrikem odvážně i přes hluboké tůně. Karel se vrátil na břeh pro míč, aby si měli ve vodě čím hrát.

Když po delší době vystoupili z teplé vody na břeh, bylo jim zima.

„Mmmně je ziiiiima,“ jektal zuby Karel.

„Obrátil se vítr a je nyní skutečně chladno.“

Jitka vyhledala dva třecí ručníky. „Zde máte, panstvo, ručník, musí vám oběma stačit. Oblečeme se, abychom se nenachladili. Čelem vzad a neobracet se, až vás zavolám.“

Oba rytíři tak nestejně velikosti a stáří sedí již oblečení svorně vedle sebe a pozorují hladinu řeky, kterou občas rozčeří dovádívá rybka.

„Pusťte mne, chlapci, mezi vás.“ Jitka usedla mezi své rytíře, objala každého jednou paží kolem krku a lehce přivinula jejich hlavy k své . . .

A přece se našel nespokojenec! „Jitko, pusť mne, ty máš ještě konečky vlasů mokré a mne to studí.“ Karlíček utekl k řece.

Jitka se podívala s milým úsměvem na Patrika. „Ale ty mi neutečeš, vid'?“

I prázdniny mají zvonec, který odzvoní pohádce konec; to je ovšem pravda, dobře známá studující mládeži. Karlíček Palkovský si pyšně napsal 4 za slovem „třída“, dr. Patrik James vysvětloval s křídou v ruce u tabule německé skloňování a Jitka Palkovská neslyšně si povzdechla nad ostrým sekýrováním dámy z vysoké

společnosti s nemožnou postavou, která si myslila, že švadlena z ní může udělat Gretu Garbo. —

Denně okolo půl sedmé večer scházel se Patrik s Jitkou u Stavovského divadla. Pak se proplétali uličkami Starého města, přešli Karlův most, koupili si něco v uzenářství, nebo u lahůdkáře sýr nebo rybičky, pak zašli ještě k pekaři, a takto vyzbrojeni, usedali v zahradě pivovaru u sv. Tomáše. To byly jejich společné večere, na které se vždy těšili.

Nepřálo-li počasí, sestoupili do starých, klenutých, ale útulných místností v podzemí pivovaru. Dvě černá piva, ale Patrik musel Jitce pomáhat, neboť celou sklepnici nezmohla.

Po večeri vystoupili buď Nerudovou ulicí na Hradčany, prošli Hradem a vraceli se Starými zámeckými schody, nebo přešli Tržiště a dále stále vzhůru okolo amerického vyslanectví a tichou ulicí ke schodům, vedoucím do Petřínských sadů. Nejčastěji však sedávali na malém plateau v Seminářské zahradě a těšili se z pohledu na světa večerní Prahy...

Bylo to v prvních dnech říjnových, krátce po parlamentních volbách, co našel Patrik na svém stole dopis. „Ministerstvo spravedlnosti — co to má znamenat?“ Patrik roztrhl obálku... Byla to výzva, aby se dne 10. října o třetí hodině odpolední dostavil do ministerstva spravedlnosti; důvod nebyl udán. —

S úderem třetí hodiny vstupuje Patrik do budovy ministerstva spravedlnosti. Vrátný ho vede síněmi a předává ho jinému zřízenci. Zůstávají stát přede dveřmi, na nichž je upevněna prostá tabulka: Ministr.

Patrik chvíli čeká v předsíni. Sluha otvírá dveře a hlásí: „Pan doktor James“ a zavírá za vstoupivším Patrikem.

Za velkým pracovním stolem vstává muž veliké postavy a energických rysů starého právníka. Pan ministr

podává uklánějícímu se Patrikovi ruku a s trochou veselosti se táže: „Viděl jste mne již někdy?“

„Domnívám se, že jsem pana ministra častěji viděl v našem městě.“

„Správně. Doktor Jerma je otcem mé ženy a jemu také vděčíte za nabídku, kterou vám chci učinit. Posad'te se.“

Patrik vyčkal, až usedl ministr; jeho srdce bušilo očekáváním.

„Potřebuji naprosto oddaného osobního tajemníka. Musí býti mlád, výborný právník, příčinlivý a bezvadně znalý německého jazyka. Jakého jste smýšlení?“

„Čech a katolík.“

Pan ministr se usmál. „Můj tchán totiž přesně uhádl vaši odpověď. Dobře. Chcete přijmouti místo osobního tajemníka u mne?“

„Nesmírně rád, pane ministře, ale já mám svůj závazek vůči...“

„Ach, to je vyřízeno. Představená odpověděla na můj dotaz, že vás sice nerada ztrácí, ale že by bylo hříchem stavěti se proti vašemu štěstí, když můžete pracovat ve svém pravém oboru. Divíte se, že vím o vašem vyučování na klášterní škole? Já vím také, že jste prodával noviny, klepal koberce, prostě že jste se nikde nedovolával svého akademického titulu, ale hleděl se probíjet poctivě sám. Také fakulta se o vás vyslovila pochvalně. Já ve volbě svých lidí neponechávám nic náhodě. Nuže, přijímáte?“

„Ano, s hlubokou vděčností.“

„Dobře. A zde máte důkaz mé důvěry k vám. Tato listina je dekret státní definitivy pro skupinu, do níž náležíte. Dal jsem totiž prohlédnouti všechny žádosti, jež došly o místa v soudní službě, a byla nalezena také vaše, založena, ač uchazeči v pořadí pozdější byli umístěni. Tuto křivdu na vás spáchanou má zhojiti tento dekret. A nyní chci ještě zdůrazniti, abyste měl vždy na paměti, že služba spravedlnosti je odpovědná a těžká.“

Nezapomeňte nikdy dvou skvělých příkladů ve vaší rodině; děda, který zemřel jako prezident krajského soudu, a svého otce, jenž svým životem zaplatil hájení práva a spravedlnosti.“

„Slibuji, že chci býti hoden vaší důvěry, pane ministře. To bude můj dík.“

Ministr vyjasnil po těchto slovech svého nového osobního tajemníka své přísné čelo a s úsměvem mu podával ruku .

„Tak je to správné, a pozítří vás již potřebuji.“

Patrik ani nevěděl, jak se dostal z budovy ministerstva. Šel a šel, až jeho kroky zapadly do rytmu velkoměstského ruchu a dopravní hluk probudil nervy opatrnosti, chránící chodce před nebezpečím. Zastavil se. Okolo pospíchali nebo se procházeli lidé, strážník v bílých rukavicích pouštěl nebo zastavoval auta všech značek a velikostí, tramvaje zvonily, na protějším chodníku štěkali na sebe zuřivě dva foxteriéři k veliké radosti několika malých nezbedů... život... život...

Patrik vstoupil do telefonní budky a vytočil číslo salónu Modes de Paris. Ozval se ženský hlas, který slíbil zavolat Jitku.

„Zde Patrik, Jitko, mohla by ses dnes okamžitě uvolnit z práce?“

„Šlo by to, ale proč?“

„To je tajemství, ale věř, že tě nevolám z nějakého rozmaru.“

„Dobře. Za půl hodiny jsem u Stavovského divadla.“ — — —

„Jitko, jsi hodná, že ses uvolnila.“

„Ale židovka mi půl druhé hodiny určitě strhne. A co mi chceš svěřiti za tajemství?“

„Musíš mít ještě chvíli strpení.“

Sestoupili po schodech s Karlova mostu na Kampu, a když přecházeli tiché Velkopřevorské náměstíčko,

pravil Patrik k Jitce: „Půjdeme na chvíli k Pražskému Jezulátku.“ — — —

Chrám byl v tu hodinu až na několik lidí, sedících v lavicích, prázdný. Patrik s Jitkou poklekli před Božským Dítětem a tiše se modlili. Po chvíli vzal Patrik Jitku za ruku a navlékl jí na prst matčin prsten s velkým démantem. Jitčina malá ruka se zachvěla v Patrikově, ale přece silně opětovala jeho stisk. V očích jemné dívky se zaleskly slzy štěstí... Patrik, její Patrik se s ní zasnoubil před oltářem...

— — — — —
Patrik a Jitka sedí na „svém“ malém plateau v Seminářské zahradě pod Petřínem na lavičce, která je již dobře zná.

„Patriku, smím si také ponechat ten lísteček, jež ti psala tvoje maminka?“

„Smíš, ale teď poslouchej, proč jsem tě vedl právě k Pražskému Jezulátku.“ Patrik vyprávěl příběh o mladé matce a děvčátku Milušce.

„Ale já mám pro tebe ještě jedno překvapení.“

Jitka rozvírá jmenovací listinu a čte: „JUDr. Patrik James... Patriku!...“

„Mlč, dívkenko, a vzpomeň, že dnešním dnem začíná třetí a — dá-li Bůh — nejdlejší a nejplodnější část našeho života. Skončil se krásný a bezstarostný život studentský, skončil se i náš tvrdý a chvílemi i beznadějný boj o chléb a kousek pevné půdy pod nohama. Byla jsi učitelkou a nestyděla ses pracovat jako švadlenka, já prodával noviny, leštil parkety a vezl jednou i hnůj pro zahrádkáře...; vidíš, to všechno leží za námi jako tvrdá škola života. Naše víra v Boží pomoc, naše důvěra ve vlastní síly a vědění, naše odvaha a pevná vůle zvítězila!“

TORSO NADĚJE.

Smutná a hlasem zborcených nadějí znamenáná je kapitola českých dějin literárních, náležející básníkům a literátům předčasně zasaženým smrtí a skláceným v hrob. Bohatá je ta kapitola. Nejen počtem těžkých a drtivých osudů, nýbrž i zárem mladistvých výbojů, silou pronikavého zření, cítění a chápání věcí tohoto světa.

V nové době českého písemnictví je tato kapitola ohraničena dvěma silnými básnickými postavami, jež se zcela výjimečně vymkly obvyklé vývojové plynulosti a vytvořily díla jedinečně silných a osobitých hodnot.

Karel Hynek Mácha a Jiří Wolker.

To jsou dva póly, přes jejichž vzdálenost časovou, jež je vyjádřena téměř jedním stoletím, se klene bohatý a mnohotvárný vývoj myšlenkový i formální. A přece oba — Máchu i Wolkeru — spojuje pevné pouto mládí a jeho živelná životnost vždy jinak projevovaná, oba spojuje ona podivně sládnoucí tíže osudovosti, její tušení a předvídaní. A tak jako tito dva čelní představitelé mladistvých autorů předčasně zemřelých i ostatní — a není jich bohužel málo — jsou spojeni divným znamením vyvolenosti, výjimečnosti osudu, tragikou, jež zjizvila nejen

srdce lidská, nýbrž i organismus českého národního písemnictví.

Letos v říjnu přibyla do této smutné galerie našeho literárního světa další mladistvá postava, zborcená naděje Eduarda Zajitze, spisovatelským jménem Edy Jitzovského.

Vyšel z hornatého a kamením tvrdého Slezska, jen krátce ssál barvy a vůně tohoto světa. Záhy poznamenán těžkou plicní chorobou zvolna se smiřoval s neodvratnou osudovostí, v tušení předčasného fyzického konce s vypjetím posledních sil umocňoval své zření a cítění, světil je talentem rozeného literáta a přetvářel v umělecký tvar. Tvůrčí akt a radost z něho přinášely mu osvobodivý pocit, jímž se aspoň dočasně vykupoval z utrpení a bolestí tohoto života. Zděděný katolicismus, zpevněný vlastním životem a pobyt v Praze, kde studoval Eda Jitzovský práva, přivedly jej do oblasti ústředního katolického tisku českého. Přispíval do Jitra, Katolické ženy, Lidových listů, Orelského věstníku, Moravsko-slezského týdeníku, v nich otiskl první své povídky i tři své romány: H. C. Perifa, Hrdá srdce a V rozkvětu života.

Tyto tři romány vyznačují krátkou křivku literárního vývoje Edy Jitzovského. Od studentského románu reportážového dospěl k románu společenskému. Ve všech pracích zůstal věren studentským motivům. To je první charakteristikon románů Jitzovského. Sám student, znal dobře studentský svět a život, bezpečně se zmocnil jeho nejvlastnějších

znaků a vlastností a vložil je do svých povídek a románů. Nezkreslené, neodmocněné, jen umělecky dotvořené. V tom spočívá jistota jeho hlasu a slova, bezpečný pohled a přesvědčivost.

Vedle toho upozorňují práce Jitzovského na sebe jinými znaky: neobyčejnou znalostí evropského západu a jihu, rozhledem po kulturním i sportovním světě. V tom je třeba spatřovat Jitzovského vysoce kultivovaný subjekt. Přízní bohatých přátel bylo mu umožněno navštívit Německo a Francii, procestoval Rakousko, Švýcarsko a Itálii. Tak poznal cizí kraje, lid a jeho zvyky a tato poznání vložil pak do svých statí. V nejčasnějším jinošství byl Jitzovský všestranným sportovcem. Nejraději hrál tennis, ale vídali jsme ho také hrát football, hockey a soutěžit v plování. Miloval sportování a tato láska našla také svůj obraz v jeho literárním díle. Toto dílo však vzrůstalo pod dvojím silným tlakem. Působila tu vleklá a neodvratná choroba se stále vzrůstajícím strádáním a nepřízní okolí, do kterého byl postaven. Tyto síly, jež našly svoji nejvýraznější výslednici v Hrdých srdcích, způsobovaly však také rušivý chvat, patrný na všech pracích Jitzovského. Mladé srdce, plné odvahy, plánů, tužeb a cílů vykupovalo se z bolestí a utrpení vkládajíc své myšlenky, city a slova do úst a srdcí románových hrdinů.

Hrdinné srdce Edy Jitzovského. Tušíc blízkost posledního svého úderu s největším úsilím pracovalo o tom, aby zanechalo dílo co největší a nejdůstojnější.

V tom smyslu dosáhl román Hrdá srdce nejplnější své záměrnosti. V něm zakreslil Jitzovský nejvýrazněji svůj profil člověka. A v tom nutno také spatřovat rozhodující pohnutku vydavatelstva Edice Jitra, proč byla pro knižní vydání vybrána právě Hrdá srdce.

Stejně jako náplň, jež čerpá z oblasti dění studentského a jest zacílena ve smysl katolicky výchovný, i forma Jitzovského prací má v sobě cosi původního. Třebaže nese znamení neúměrně rychlého tvoření, vyniká lehkým stylem spíše konverzačním, spřízněným s reportáží. Tu byl vývoj tvorby Jitzovského jeho fysickou smrtí nejcitelněji zasažen. Rozepsaný román a nedokončené drama Svatá nemoc svědčí o tom nejvýrazněji.

A tak listující stránkami prací Jitzovského cítíme nejen van bolesti, nýbrž i krásy a radosti předčasně zdrceného mládí. Torso naděje — říkáme s básníkem Halasem a s pocitem bolestné lítosti vřadíme je do galerie nejmladších mrtvých, kteří spoluvytvářeli a budovali krásu české řeči. F. K.

Eda Jitzovský: HRDÁ SRDCE.
Studentský román. Jako první svazek druhé řady své knihovny vydala na podzim 1939 Edice Jitra v Praze. Kresbami doprovodil Václav Boštík, literární charakterisku napsal František Knez. Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze II., Václavská 12.